

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[4101]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections-II

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) “The greatest ideas in the world are often the simplest ones.”

Do you agree ? Answer with reference to the stories of Akio

Morita/Henry Ford.

(ii) Which incident does Kamala Das recollect from her childhood ?

Has she attained ‘adult peace’ ?

(iii) What were the words of advice given to Sudha Murthy by

JRD Tata ? How did she implement them ?

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following : [16]

- (i) What is the message conveyed by Dr. Abdul Kalam to Indians in 'Unity of Minds' ?
- (ii) Comment on the appropriateness of the title 'The Three Piece Suit'.
- (iii) Do you agree that 'After Twenty Years' is an interesting story of two friends ? Discuss.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

- (i) Write a news report of a road accident you witnessed recently.
- (ii) You come across an advertisement in a local daily for the post of a clerk in Alfa Laval Pvt. Ltd., Kasarwadi, Pune. You wish to apply for the post. Write a covering letter for your resume.
- (iii) Your College Cultural Club has organised a few competitions like poetry-reading, debating, elocution, singing, dancing, etc. You are the secretary of the cultural club. Write a notice encouraging all students to participate in these activities. Also mention the date, venue and time.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]
- (1) Insert the *correct* collocation in the space provided :
- (i) Shyam.....the door angrily and walked out. (tossed/slammed)
- (ii) I saw the policeman roughly.....the child behind him and face the crook. (shove/toss)
- (2) Use the *correct* word in the blank :
- (i) He has to.....the evening train. (use/take/make)
- (ii) I'm warning you, you are.....a mistake. (doing/causing/making)
- (3) Fill in the *correct* suffix and complete the sentences :
- (i) I lost several of my value.....belongings when I shifted my house.
- (ii) She was determined to research mytho..... .
- (4) Complete the following sentences using the words given in brackets :
- (i)we begged her to come with us, she refused. (Although/Imply)
- (ii) The change in the government is sure to business. (affect/effect)
- (5) Fill in the blank with a suitable word from the field of business.
- (i) Someone who does business..... . (benefactor/entrepreneur)
- (ii) A service that is offered to the customer after they have bought a product..... (After sales service/turnover)

- (6) Explain the meanings of the underlined phrases :
- (i) I postponed my meeting with the lawyer several times.
I am afraid I can't put it off any longer.
- (ii) Sudesh was not given any role in the play, so he looked
put out.
- (7) Choose the correct binomial from the brackets and complete
the sentence :
- (i) All day I have been going.....between my house
and his and I simply cannot take it any more.
(back and forth/in and out)
- (ii) Go and visit my cousin when you are in Delhi. He will
take good care of you and.....you.
(wine and dine/rant and rave)
- (8) Use a suitable expression of quantity/frequency :
- (i) There are.....of good shops in the
neighbourhood. You can spend hours visiting them all.
(a lot/a little)
- (ii) She wants to go abroad to study because.....her
friends are going.
(many of/a great deal of)

(9) Use the following phrases in your own sentences :

(i) give in

(ii) set out.

(10) Insert an appropriate link word in the blank :

(i) John.....Mary are good friends.

(and/but)

(ii) The test will be held tomorrow.....you come
or not.

(whether/while)

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

(1) Fill in the blank with a suitable preposition :

(i) Sandeep was working.....a call centre when
the idea struck him.

(in/of)

(ii) The earth does not belong.....us. (at/to)

(2) Use a suitable article in the blank :

(i) At this point.....police inspector came into
the crowd.

(a/an)

(ii) The secretary grew frustrated and finally decided to
disturb.....president.

(the/a)

- (3) Add a question tag :
- (i) It is simply a matter of reflection.
 - (ii) Sudesh waited at the door.
- (4) Write antonyms of the following words :
- (i) Ancient
 - (ii) Noisy.
- (5) Change into passive voice :
- (i) The waiting man pulled out a handsome watch.
 - (ii) Crocodiles kill many people in Africa.
- (6) Convert the following sentences into indirect speech :
- (i) The tall man said, "You've been under arrest for ten minutes, Silky Bob."
 - (ii) A young girl said, "The flaw is in your shoes."
- (7) Frame questions from the following sentences :
- (i) Body language is a major means of communication.
 - (ii) We don't want to erect a statue.
- (8) Use a suitable link word in the blank :
- (i) You will never know.....the night meant for me. (why/what)
 - (ii) Laura has to go to the stage.....present the annual report. (and/because)

(9) Write *two* sentences using the word given below, once in a literal sense and once in a metaphorical sense.

(i) A star.

(10) Write the correct tense-form of the verb given in brackets :

(i) My mind has.....an adult peace now.

(find)

(ii) The boys.....me a story last night.

(tell)

Total No. of Questions—5+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[4101]-202

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

G₂ : आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

पाठ्यपुस्तके :— (i) कथागौरव

(ii) आमचा बाप आन् आम्ही.

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) मुद्रणकला हे एक सांस्कृतिक धन आहे कसे ते स्पष्ट करा. [10]

किंवा

खालील उतारा मुद्रित चिन्हानुसार शुद्ध स्वरूपात लिहा :

भाषा साहित्य आणि संस्कृत हे एकमेकांशी निगडित आहेत. भाषेच्या माध्यमातून संस्कृतीच, साहित्याचे सवधन केले जाते. भाषा हा मलिक अमूल्य ठेवा आहे. भाषा संस्काराचे साधन आहे भाषा हे एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीकडे वारसा जतन करून त्याची सवय माणसांच्या अंगवळणी पडलेली असते. मानव अनेक भाषक प्रयोग करतो. त्यातून भाषेचा विकास हातो

P.T.O.

(ब) खाली दिलेला अशुद्ध उतारा पुन्हा शुद्ध लेखन नियमानुसार लिहा : [10]
माणसाच्या मनात अनेक प्रकारचे वचार, भावना निमाण होत असतात. त्या कुणजवळ तरी प्रकट कराव्याशा वाटणे हा मानवी स्वभाव आहे. आपले विचार, प्रतक्रया प्रकट करणे, त्यांची देवाण-घेवाण करणे, एकमेकांच्या भावनांमध्ये सहभागी होणे आणि एकमेकांना सहभागी करून होणे या अविष्कार प्रवृत्त्या मानवी संबन्धात माठे महत्त्व असते. आपल्याला काय वाटते, काय म्हणावयाचे आहे, ते प्रभावीपणे पकट करणे, इतरांपर्यंत नेमके व परिणाम कारक रत्या पोहचविणे जीवनव्यवहारात गरजेचे असते. प्रकटीकरणाच्या या कलेला संवादकला असे म्हणतात.

किंवा

खाली दिलेले अशुद्ध शब्द शुद्ध स्वरूपात लिहा (कोणतेही दहा) :

- (1) मुद्रकाकत
- (2) कजवसुल
- (3) एकत्रकृत
- (4) वत्तव्यवस्थ
- (5) परवर्तनीय
- (6) बाङ्मय वद्या
- (7) अदभुतरम्
- (8) दृश्यतर
- (9) त्रमासिक
- (10) व्यक्तमत्व
- (11) सखत्मिका
- (12) मल्यनिधारण.

(क) खालीलपैकी कोणतेही दहा पारिभाषिक शब्द लिहा :

[10]

- (1) Balance
- (2) Cash
- (3) Authority Letter
- (4) Advance
- (5) Draft
- (6) Refund
- (7) Ledger Book
- (8) Turnover
- (9) Withdrawal
- (10) Telegram
- (11) Headline
- (12) Shooting
- (13) Tax-free
- (14) Text-book
- (15) Trademark
- (16) Vacancy
- (17) Wage
- (18) Broadcasting
- (19) Keyword
- (20) Quarterly.

2. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी वीस शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) कथेची व्याख्या लिहा.
- (2) कथेचे घटक लिहा.
- (3) कथा निर्मितीचे उद्देश लिहा.
- (4) कथा निवेदनाचे प्रकार लिहा.
- (5) नवकथा कोणकोणत्या लेखकांनी समृद्ध केली त्यांची नावे लिहा.
- (6) कोणत्याही दोन दलित कथाकारांची नावे लिहा.
- (7) कथागौरव या पाठ्यपुस्तकातील दोन कथांची शीर्षके लिहा.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी वीस शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) आत्मकथन म्हणजे काय ?
- (2) देन स्त्री आत्मकथनांची नावे लिहा.
- (3) आत्मचरित्र लेखनाचा उद्देश लिहा.
- (4) चरित्र व आत्मचरित्र यातील फरक लिहा.
- (5) आत्मचरित्र लेखनामागील प्रेरणा कोणत्या ते लिहा.
- (6) दलित आत्मकथने लेखनामागील प्रेरणा लिहा.
- (7) चित्रपट क्षेत्रातील दोन आत्मचरित्रांची शीर्षके लेखकाच्या नावांसह लिहा.

3. (अ) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर पन्नास शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) कथा या वाङ्मय प्रकारांची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (2) स्त्रीवादी कथा म्हणजे काय ? ते सोदाहरण लिहा.

(ब) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर पन्नास शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) चरित्र आणि आत्मचरित्र यातील वेगळेपण स्पष्ट करा.
- (2) आत्मकथन लेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

4. (अ) खालीलपैकी 'अ' गटातील एका व 'ब' गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर एकशेषनास शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

(1) 'चौथी भिंत' कथेचा सामाजिक आशय स्पष्ट करा.

(2) 'किडलेली माणसे' कथेचा आशय स्पष्ट करा.

(ब) (1) 'आमचा बाप आन् आम्ही' मधील मातोसरी हे व्यक्तिचित्र तुमच्या शब्दात लिहा.

(2) वसुंधरा जाधव यांनी सांगितलेल्या आठवणी तुमच्या शब्दात लिहा.

5. 'अ' गटातील एका व 'ब' गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर एकशेषनास शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

(अ) (1) 'आईची माया' कथेतील काभू व बाबू चे व्यक्तिचित्र तुमच्या शब्दात लिहा.

(2) 'हिरवी काय' कथेचे आशयसूत्र लिहा.

(ब) (1) दामोदर रूंजाजी जाधव यांचे व्यक्तिचित्र तुमच्या शब्दात लिहा.

(2) वडाळ्याची वस्ती मध्ये डॉ. नरेंद्र जाधवांनी कोणत्या आठवणी सांगितल्या आहेत त्या तुमच्या शब्दात लिहा.

G₂ : व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (1) कार्यालयीन भाषेची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- (2) अर्जलेखनासाठी आवश्यक असणाऱ्या चार बाबी लिहा.
- (3) व्यक्तिगत पत्रलेखनाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- (4) अर्जलेखनाची आवश्यकता काय ? थोडक्यात लिहा.
- (5) इतिवृत्त का लिहिले जाते ? ते लिहा.
- (6) सभा म्हणजे काय ? व्याख्या लिहा.
- (7) इतिवृत्ताचे प्रकार कोणते ? ते लिहा.
- (8) 'आवक क्रमांक' म्हणजे काय ? ते लिहा.
- (9) टिप्पणीच्या अखेरीस कोणत्या गोष्टी नमूद कराव्या लागतात ?
- (10) निवेदनपत्रक कशासाठी प्रसिद्ध केले जाते ?
- (11) माहितीपत्रकाची व्याख्या लिहा.
- (12) वाटचालीला पंच्याहत्तर वर्षे पूर्ण झाल्यानंतरच्या वर्षाला काय म्हणतात ?
- (13) संस्थापत्रिका काढण्यामागे कोणता प्रमुख हेतू असतो ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) एखादे पत्र किंवा अर्ज कार्यालयात दाखल झाल्यानंतर त्यावर काय कार्यवाही होते, ते लिहा.
- (2) एखाद्या इतिवृत्तामध्ये कोणकोणत्या माहितीचा समावेश असतो ? थोडक्यात लिहा.
- (3) अनौपचारिक पत्रव्यवहार यावर टीप लिहा.
- (4) निविदा-सूचना पत्रकाचा हेतू काय असतो ? थोडक्यात लिहा.

3. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा :

(अ) आपल्या मित्राला/मैत्रिणीला पत्र लिहा.

आपल्या महाविद्यालयाने नुकतीच स्त्री-भ्रूणहत्या विरोधी जागृती पदयात्रा काढली होती. [10]

किंवा

आपल्या महाविद्यालयातील समस्यांविषयी प्राचार्यांना तक्रारपत्र लिहा.

(ब) निविदा-सूचना तयार करा : [10]

कुसुमाग्रज ग्रंथालय, पुणे यांना नवीन 20 संगणक खरेदी करावयाचे आहेत.

किंवा

नगरपालिकेच्या वतीने निवेदनपत्रक तयार करा :

आपल्या शहरातील म. गांधी रस्ता आगामी एक महिना वाहतुकीसाठी बंद राहणार आहे.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा :

(अ) कार्यालयीन टिप्पणी तयार करा : [15]

सचिन क्रीडा मंडळ, नाशिक यांनी मुंबई रस्त्यावरील एक एकराचा भूखंड, 99 वर्षांच्या भाडेकराराने क्रीडासंकूल उभारणीसाठी मागितला आहे.

किंवा

सुरेल संगीत सभा या संस्थेच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेचे इतिवृत्त तयार करा.

(ब) स्मरणिकेची रूपरेषा तयार करा : [15]

संस्थेचे नाव : मावळ शेतकरी संघ, निमित्त : सुवर्णमहोत्सव, स्मरणिकेचे नाव : मृण्मयी.

किंवा

भारतीय जीवन बीमा निगम या संस्थेच्या 'जीवन' या संस्थापत्रिकेच्या दिवाळी अंकाची मांडणी कशी असावी, ते लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-203

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर, अभ्यासपत्रिका क्र. 1

(मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

पाठ्यपुस्तके :— (i) नाटक व कादंबरीची तात्त्विक आणि सैद्धांतिक चर्चा.

(ii) 'तृतीय रत्न'—म. जोतिराव फुले.

(iii) हाल्या हाल्या दुधू दे—बाबाराव मुसळे.

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [9]

(1) नाटकाचे घटक थोडक्यात स्पष्ट करा.

(2) शोकात्मिका म्हणजे काय ?

(3) 'नाट्यगीत' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

(4) नाटकामध्ये पार्श्वसंगीताची आवश्यकता का असते ?

(5) एकपात्री प्रयोगासाठी आवश्यक असणारे घटक कोणते ?

P.T.O.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [9]

- (1) कादंबरीचा आशय या घटकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (2) कादंबरीच्या शीर्षकाचे महत्त्व काय ?
- (3) कादंबरीतील प्रसंगचित्रण या घटकाची चर्चा करा.
- (4) कादंबरीच्या निवेदनाचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- (5) ऐतिहासिक कादंबरीची वैशिष्ट्ये लिहा.

2. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [6]

- (1) नाटकातील नांदी
- (2) नाटकातील अभिनय
- (3) नाटकातील प्रवेश
- (4) नाटकातील अंक.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [6]

- (1) कादंबरीची भाषा
- (2) कादंबरीचा शेवट
- (3) कादंबरीची वास्तवता
- (4) कादंबरीतील निसर्गचित्र.

3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

(1) 'तृतीय रत्न' नाटकातील 'जोशी' चे व्यक्तिचित्र रेखाटा.

(2) 'तृतीय रत्न' नाटकातील पाद्री या पात्राची चर्चा करा.

(3) 'तृतीय रत्न' नाटकाचा शेवट विशद करा.

(4) 'तृतीय रत्न' नाटकातील संवादाचे स्वरूप कसे आहे ते लिहा.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

(1) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील लहान मुलांचे चित्रण स्पष्ट करा.

(2) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील प्राण्यांचे चित्रण करा.

(3) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील सणांचे चित्रण करा.

(4) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील 'पावसाचे वर्णन' यावर टीप लिहा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

(अ) (1) " 'तृतीय रत्न' नाटकातील पात्रे जिवंत वाटतात." या विधानाचा परामर्श घ्या.

(2) 'तृतीय रत्न' नाटकातील कुणबिणीच्या नवऱ्याचे मतपरिवर्तन कसे व कोणामुळे झाले ?

(ब) (1) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीच्या भाषाशैलीची वैशिष्ट्ये लिहा.

(2) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील म्हणी व वाक्प्रचार सोदाहरण लिहा.

5. खालीलपैकी प्रत्येकी गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

(अ) (1) 'तृतीय रत्न' या नाटकाच्या यशाची साधकबाधक चर्चा करा.

(2) 'तृतीय रत्न' या नाटकाचे सार थोडक्यात लिहा.

(ब) (1) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील संघर्ष विशद करा.

(2) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीचे कथानक थोडक्यात लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-204

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर प्रश्नपत्रिका क्रमांक-2

[मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : प्रारंभ ते 1818 (स्थूल)]

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा (प्रत्येक गटातील कोणतेही पाच) : [20]

- (अ) (1) मुकुंदराजांच्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
- (2) महानुभाव संप्रदायाचे आद्य प्रवर्तक कोण ?
- (3) आद्य कवयित्री कोणाला म्हटले जाते ?
- (4) संत प्रभावळीतील दोन 'स्त्री' रचनाकारांची नावे लिहा.
- (5) ख्रिस्तधर्मियांच्या दोन मराठी साहित्यकृतींची नावे लिहा.
- (6) पंजाबात जाणारा संत कोण ?
- (7) मराठीतील दोन शिलालेखांची नावे लिहा.

P.T.O.

- (ब) (1) तुकारामांच्या शिष्येचे नाव लिहा.
- (2) संत रामदासांचे संपूर्ण नाव लिहा.
- (3) वामन पंडितांच्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
- (4) 'कलाकवी' कोणत्या पंडित कवीला म्हटले जाते ?
- (5) 'सुंदरा मनामध्ये भरली' या लावणीचा रचनाकार कोण ?
- (6) पानिपतच्या रणसंग्रामाचे वर्णन करणाऱ्या दोन बखरींची नावे लिहा.
- (7) 'आज्ञापत्र' कोणी लिहिले ?

2. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (अ) (1) ज्ञानेश्वरांच्या अभंगातील विठ्ठल महात्म्य विशद करा.
- (2) महानुभाव संप्रदायाचा आचारधर्म थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (ब) (1) शाहीर प्रभाकरांची ओळख करून द्या.
- (2) रघुनाथ पंडितांच्या दमयंती स्वयंवराचा आशय विशद करा.

3. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (अ) (1) 'ज्ञानदेवे रचिला पाया' या उक्तीची सार्थकता पटवून द्या.
- (2) महदंबेच्या धवळ्यांचा परिचय करून द्या.
- (ख) (1) संत तुकारामांच्या अभंगातील सामाजिकता सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (2) शिवकालीन बखर वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये लिहा.

4. पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

- (1) संत साहित्याची फलश्रुती स्पष्ट करा.
- (2) संत एकनाथांच्या वाङ्मयाचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

5. पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

- (1) पंडिती वाङ्मयाचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- (2) शाहिरी वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-213

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

URDU

General Paper II

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt *All* questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

۱۔ کلامِ اقبال کی ادبی خوبیاں بیان کیجئے۔ [۱۲]

یا

اقبال کی شاعرانہ سرگرمیوں کے ادوار پر بحث کیجئے۔

۲۔ سلیمان خطیب کی شاعری اپنے دور کے معاشرے کی آئینہ دار ہے۔ وضاحت کیجئے۔ [۱۲]

یا

اردو کی ظریفانہ شاعری میں سلیمان خطیب کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

۳۔ نظم کے مفہوم کو واضح کرتے ہوئے اُس کے اقسام پر روشنی ڈالئے۔ [۱۴]

یا

طنز و ظرافت کے مفہوم اور مقصد کو بیان کیجئے۔

P.T.O.

۴۔ (الف) ذیل میں سے کسی ایک نظم کا فنی جائزہ لیجئے :

[۶]

(۱) فاطمہ بنت عبداللہ

(۲) شکوہ

(۳) شمع و شاعر

(ب) درج ذیل میں سے کسی ایک نظم کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے :

[۶]

(۱) ساس بہو

(۲) روٹی

(۳) دکنی عورت کا انتظار

۵۔ (الف) ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح کیجئے :

[۱۵]

(۱) ہے زیارت گاہِ مسلم گو جہان آباد بھی

اس کرامت کا مگر حقدار ہے بغداد بھی

(۲) نالے بلبل کے سنوں اور ہمہ تن گوش رہوں

ہمنوا! میں بھی کوئی گل ہوں کہ خاموش رہوں

(۳) در جہاں مثلِ چراغِ لالہء صحرا ستم

نے نصیبِ محفلِ نے قسمتِ کا شانہء

(۴) مسجدیں مرثیہ خواں ہیں کہ نمازی نہ رہے

یعنی وہ صاحبِ اوصافِ حجازی نہ رہے

(۵) اپنے صحرا میں بہت آہوا بھی پوشیدہ ہیں

بجلیاں برسے ہوئے بادل میں بھی خوابیدہ ہیں

(۶) رہلیہ کس قدر ظالم، جفا جو، کینہ پرور تھا

نکالیں شاہِ تیموری کی آنکھیں نوکِ خنجر سے

(۷) ساحلِ دریا پہ میں اک رات تھا محوِ نظر

گوشہء دل میں چھپائے اک جہانِ اضطراب

[۱۵]

(ب) درج ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح کیجئے :

(۱) کتنے ہی لوگ آئے ہیں درشن کے واسطے

طارِ جو مر گیا ہے نشیمن کے واسطے

(۲) کچے کلیاں کے سیجاں سجا کو رکھوں

پکے پاناں کے بیڑے بنا کو رکھیوں

(۳) یاد بولے تو آنسو کی ٹوٹی لڑی

گھپ اندھارے میں چھوٹی ہوئی پھلجھری

(۴) یاں پہ چھپتی، داں نکلتی کھلتے آتی ہوں میں

دھان کے کھیتاں میں جا کو مانگ بن جاتی ہوں میں

(۵) جلنا عشقِ مدام ہے پیارے

جلنا عاشق کا کام ہے پیارے

(۶) انسان کھائے صرف عبادت کے واسطے

بے بس غریب لوگوں کی خدمت کے واسطے

(۷) دھوکا دیا کسی کو قیادت کے نام سے

ایمان بیچ ڈالا تجارت کے نام سے

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[4101]-214

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

URDU

Special Paper I

[History of Urdu Literature (1901 to 2000)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt All questions.

(ii) Figures to the left indicate full marks.

[۱۶] ۱۔ ”غزل اردو شاعری کی آبرو ہے۔“ بحث کیجئے۔

یا

اردو نظم نگاری کے ارتقاء پر اظہار کیجئے۔

[۱۶] ۲۔ علامہ شبلی کی سوانحی تصانیف کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

یا

مشتاق احمد یوسفی کے فکر و فن کا جائزہ لیجئے۔

[۱۶] ۳۔ کلام اصغر کی شاعرانہ خوبیاں بیان کیجئے۔

یا

اصغر گونڈوی کے حالات زندگی کو بیان کرتے ہوئے ان کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

[۱۶] ۴۔ کلام ساحتِ سیاسی و سماجی مسائل کا آئینہ ہے۔ بحث کیجئے۔

P.T.O.

یا

مجروح کے رنگ تغزل پر روشنی ڈالئے۔

[۱۶]

۵۔ درج ذیل میں سے کوئی دو پر اظہار خیال کیجئے:

(۱) سوانح نگاری کے فنی اجزاء

(۲) حیاتِ مولوی عبدالحق

(۳) حیاتِ شبلی نعمانی

(۴) غزل کے فنی لوازمات

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-215

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

URDU

Special Paper II

(Prose and Poetry Text)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

نوٹ : تمام سوالات کے جوابات لازمی ہیں۔

[۱۶] ۱۔ سب رس کے نثری اسلوب کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

ملاو جہی کی ادبی خدمات کا جائزہ لیتے ہوئے ان کی شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

[۱۵] ۲۔ انشائیہ ادب کی تاریخ بیان کیجئے۔

یا

”داستان اپنے عہد کی عکاس ہوتی ہے۔“ مدلل بحث کیجئے۔

[۱۵] ۳۔ کلام غالب میں تصوف اور جدت طرازی مع مثال لکھئے۔

یا

غالب کی حیات، شخصیت کا احاطہ کرتے ہوئے ان کی مقبولیت کے اسباب بیان کیجئے۔

P.T.O.

[۱۶]

۴۔ کوئی دو پر مختصر نوٹ لکھئے :

(۱) داستانوں میں کردار کی اہمیت

(۲) غالب کا اندازِ بیان

(۳) سب رس کے اہم کرداروں کا جائزہ لیجئے

(۴) کلامِ غالب کی اہمیت آج کے دور میں

[۱۸]

۵۔ درج ذیل میں سے کوئی چھ اشعار کی تشریح بحوالہء متن کیجئے :

(۱) تھا خواب میں خیال کو تجھ سے معاملہ

جب آنکھ کھل گئی نہ زیاں تھا نہ سود تھا

(۲) بوئے گل نالہء دل دود چراغِ محفل

جو تری بزم سے نکلا سو پریشان نکلا

(۳) کسی سے محرومی قسمت کی شکایت کیجئے

ہم نے چاہا تھا کہ مرجائیں سو وہ بھی نہ ہوا

(۴) درد منت کش دوا نہ ہو

میں نہ اچھا ہوا برا نہ ہوا

(۵) ہوئے مر کے جو رسوا ہوئے کیوں نہ غرقِ دریا

نہ کبھی جنازہ اٹھتا نہ کہیں مزار ہوتا

(۶) ہے خبر گرم ان کے آنے کی

آج ہی گھر میں بوریا نہ ہوا

(۷) ہوئی تاخیر تو کچھ باعث، تاخیر بھی تھا

آپ آتے تھے، مگر کوئی عنانگنر بھی تھا

(۸) ہم کہاں کے دانا تھے کس ہنر میں یکتا تھے

بے سبب ہوا غالب دشمن آسماں اپنا

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[4101]-218

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

HINDI (हिंदी) (G-2)

(कहानी, छायावादोत्तर काव्य एवं लेखन)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्य-पुस्तकें :— (i) कथा विहार—संपा. डॉ. सुरेश कुमार जैन
संपा. डॉ. वीणा मनचंदा

(ii) काव्य कुसुमावली—संपा. डॉ. सुरेश कुमार जैन
(छायावादोत्तर काव्य)—संपा. डॉ. ऋचा शर्मा

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

(1) 'ब्रह्मराक्षस का शिष्य' कहानी में गुरु ने अपने शिष्य की परीक्षा किस प्रकार ली ?

(2) “‘बड़े घर की बेटी’ कहानी संयुक्त परिवार प्रणाली का समर्थन करती है।”
इस कथन की सार्थकता को सिद्ध कीजिए।

P.T.O.

2. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

- (1) 'प्रेत का बयान' कविता के आशय को स्पष्ट कीजिए।
- (2) 'गीत फरोश' कविता का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए।

3. निम्नलिखित में से किन्हीं दो अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]

- (1) "जब भूखा बंगाल, तड़प
मर गया ठोंक कर किस्मत
बीच हाट में बिकी
तुम्हारी माँ-बहनों की अस्मत"
- (2) "यह नहीं वह न कहना था
जो कि उसको उदास पर सच्ची लुनाई में बहना था
जो अपने ही अपने न रहने को
तद्गत हो सहना था
यह तो बस रूँध कर चुप रहना था"
- (3) "वाणी को बुनने में/कंकर के चुनने में
कोई उत्कर्ष नहीं/कोई नहीं हीनता।"
- (4) "जय हो उसकी
जिसने मुझको दो पैर दिये।
अपनों से बढ़ कर
जिसने मुझको गैर दिये,

मैं आज घूमता घाटी में
कितने उतार, कितने चढ़ाव
हर मंजिल के अपने पड़ाव”

4. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [8]

- (1) 'ठेस' कहानी का सिरचन।
- (2) 'परदा' कहानी में चित्रित समस्या।
- (3) 'दिल्ली में एक मौत' कहानी में बदलती संवेदना।

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [8]

- (1) 'ताजमहल की छाया में' कविता का प्रतिपाद्य।
- (2) 'हमें न बांधो प्राचीरों में' कविता का भावार्थ।
- (3) 'सन्नाटा' कविता की रानी।

5. (अ) निम्नलिखित में से विज्ञापन **अथवा** व्यावसायिक पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए : [8]

बाजार में आयी हुई नई 'मोटर साइकिल' का आकर्षक विज्ञापन नमूना तैयार कीजिए।

अथवा

श्री रमेश शहा, संगम नगर, नासिक, मा. व्यवस्थापक, गीता साबुन कंपनी, गांधी नगर, मुंबई-12 के नाम एजेन्सी माँगने हेतु व्यावसायिक पत्र लिखता है।

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार वाक्यों को सकारण शुद्ध करके फिर से लिखिए : [8]

- (1) प्रतिज्ञा गाने की कसरत कर रही है।
- (2) गार्गी और मैत्रेयी विद्वान महिलाएँ थी।
- (3) राधिका का आवाज मधुर है।
- (4) उसने खुद आत्महत्या कर ली।
- (5) राजेश ने मुझे सौ रुपये की नोट दी।
- (6) अमरने रमेश की पिटाई की।

प्रयोजनमूलक हिंदी

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं आठ के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [16]

- (1) रचना के आधार पर वाक्य के दो प्रकार लिखिए।
- (2) संवाददाता के दो गुण बताइए।
- (3) विज्ञापन के दो फायदे बताइए।
- (4) प्रयोजनमूलक हिंदी की संकल्पना बताइए।
- (5) माध्यम के आधार पर विज्ञापन के दो प्रकार बताइए।
- (6) रिपोर्ताज लेखन की विशेषताएँ बताइए।
- (7) बैंकिंग पत्राचार के दो प्रकार बताइए।
- (8) शब्द-युग्म किसे कहते हैं ?
- (9) जनसंचार माध्यम के फायदे बताइए।
- (10) प्रयोजनमूलक हिंदी की दो शैलियाँ लिखिए।

2. (अ) निम्नलिखित शब्द-युग्मों में से किन्हीं चार के अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

- (1) अश्व-अश्म
- (2) किला-कीला
- (3) आँगन-अंगना
- (4) सुर-सूर
- (5) कुल-कूल
- (6) दिन-दीन।

(आ) निम्नलिखित में से किसी एक घटना/प्रसंग की संवादात्मक अभिव्यक्ति लिखिए : [8]

- (1) किसी सुन्दर स्थल का मित्र के सामने वर्णन।
- (2) अपने पुराने सहपाठी से मुलाकात।

3. (अ) निम्नलिखित में से किसी एक पर आकाशवाणी के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [8]

- (1) बाजार में आया नया स्कूटर
- (2) खाद्य-तेल का विज्ञापन।

(आ) निम्नलिखित में से किसी एक पर दूरदर्शन के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [8]

- (1) घरेलू वस्तुओं की सेल
- (2) सोलर कुकर।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं चार लघूत्तरीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]

- (1) इंटरनेट का महत्व बताइए।
- (2) प्रयोजनमूलक हिंदी तथा सामान्य (साहित्यिक) हिंदी का परिचय दीजिए।
- (3) साक्षात्कार/भेंटवार्ता का स्वरूप विशद कीजिए।
- (4) बैंकिंग पत्राचार का महत्व बताइए।

5. टिप्पणियाँ लिखिए (5 में से कोई 4) : [16]

- (1) विज्ञापन और हिंदी
- (2) कार्यालयीन हिंदी
- (3) विज्ञापन के तत्व
- (4) संवाददाता की कार्य-पद्धति
- (5) प्रयोजनमूलक हिंदी की उपयोगिता।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[4101]-219

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

HINDI (हिंदी)

Special Paper I

(विशेष पेपर I)

(काव्यशास्त्र)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [20]
- (1) आचार्य पंडितराज जगन्नाथ द्वारा प्रतिपादित काव्य की परिभाषा लिखिए ।
 - (2) सुमित्रानंदन पंत द्वारा दी गई काव्य की परिभाषा लिखिए ।
 - (3) काव्य के तीन काव्य-कारण बताइए ।
 - (4) प्रेमचंद द्वारा दी गई कहानी की परिभाषा लिखिए ।
 - (5) शब्द-शक्ति किसे कहते हैं ?
 - (6) गीतिकाव्य के दो तत्व लिखिए ।
 - (7) नाटक और एकांकी में क्या अंतर है ?
 - (8) जीवनी की परिभाषा लिखिए ।
 - (9) आचार्य भरतमुनि द्वारा प्रतिपादित रससूत्र लिखिए ।
 - (10) निबंध की दो विशेषताएँ लिखिए ।
 - (11) आलोचना के दो पर्यायी नाम लिखिए ।
 - (12) मुक्तक काव्य की परिभाषा लिखिए ।
 - (13) मात्रिक छंद किसे कहते हैं ?

P.T.O.

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो छंदों के लक्षण बताकर सोदाहरण स्पष्ट कीजिए : [10]
- (1) रोला
 - (2) दोहा
 - (3) कवित्त
 - (4) मंदाक्रांता ।
3. निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]
- (1) 'कला जीवन के लिए' पाश्चात्य काव्य-प्रयोजन को विशद कीजिए ।
 - (2) काव्य में कल्पना तत्व के महत्व को विशद कीजिए ।
 - (3) संस्मरण का स्वरूप संक्षेप में स्पष्ट कीजिए ।
 - (4) रेडियो नाटक के स्वरूप को विशद कीजिए ।
 - (5) नाटक के देशकाल-वातावरण पर प्रकाश डालिए ।
 - (6) हास्य रस का सोदाहरण परिचय दीजिए ।
4. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [30]
- (1) 'साहित्य' की परिभाषा देते हुए 'साहित्य' के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।
 - (2) महाकाव्य और खंडकाव्य के अंतर को समझाइए ।
 - (3) नाटक के भारतीय तत्त्वों को विशद कीजिए ।
 - (4) आलोचना का स्वरूप स्पष्ट करते हुए आलोचक के गुणों को विशद कीजिए ।
 - (5) उपन्यास की परिभाषा देते हुए उपन्यास के तत्त्वों को स्पष्ट कीजिए ।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-220

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

HINDI (हिंदी)

Special Paper II

(नाटक, उपन्यास और मध्ययुगीन हिंदी काव्य)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

- पाठ्य पुस्तकें :— (i) 'बकरी'—सर्वेश्वर दयाल सक्सेना
(ii) 'दौड़'—ममता कालिया
(iii) 'काव्यकुंज'—'मध्ययुगीन हिंदी काव्य'

सम्पा.—डॉ. जे. आर. बोरसे

सम्पा.—डॉ. मदचा शर्मा

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]

(i) 'दौड़' उपन्यास के उद्देश्य को स्पष्ट करते हुए शीर्षक की सार्थकता विशद कीजिए।

(ii) 'दौड़' उपन्यास के आधार पर टूटते हुए पारिवारिक संबंधों पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

2. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]
कबीर की सामाजिक उपादेयता पर प्रकाश डालिए।

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- (i) 'पद्मावत' में प्रेम-भाव।
(ii) 'भ्रमरगीत' की गोपिकाएँ।
(iii) 'मीरा' की भक्ति-भावना।
(iv) 'बिहारी' की नायिका।
3. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]
(i) "विज्ञापन की दुनिया खर्च और बिक्री की दुनिया है। हम सपनों के सौदागर हैं, जिसे चाहिए बाजार जाए, सपनों और उम्मीदों से भरी ट्यूब खरीद ले।"
(ii) "मेरे हर काम में आप क्या एथिक्स, मोरैलिटी जैसे भारी-भरकम पत्थर मारते रहते हैं। मैं जिस दुनिया में हूँ वहाँ एथिक्स नहीं, प्रोफेशनल एथिक्स की जरूरत है।"

(आ) निम्नलिखित अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

"म्हाँ गिरधर अगाँ नाच्या री।
णाच णाच म्हाँ रसिक रिझावाँ, प्रीत पुरातना जाँच्या री।
स्याम प्रीत री बाँध घुँघरया मोहण म्हारो साँच्याँ री।
लोक लाज कुलरा मरजादा जगमाँ णे णा राख्याँ री।
प्रीतम पलछण णा बिसरावाँ, मीरा हरि संग राच्याँ री॥"

अथवा

"अंग-अंग नग जगमत, दीपसिखा सी देह।
दिया बढाएँ हूँ रहै, बडौ उजारौ गेह।"

4. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]
नाटक के तत्त्वों के आधार पर 'बकरी' नाटक की समीक्षा कीजिए।

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- (i) 'बकरी' नाटक में विपति का चरित्र-चित्रण।
- (ii) 'बकरी' नाटक की भाषा-शैली।
- (iii) 'बकरी' नाटक की प्रतीकात्मकता।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

- (i) 'दौड़' उपन्यास का मध्यम वर्ग।
- (ii) 'दौड़' उपन्यास में नई पीढ़ी की संवेदनहीनता।
- (iii) 'पवन' का चरित्र-चित्रण।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-221

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

PERSIAN

General Paper II

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) *All* questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Comment on the style of Hafiz Shirazi. [14]

OR

Give the salient features of “اخلاق محسنی”.

2. (A) Write the style of “Mulla Wa-iz-Husain Kashifree”. [15]

OR

Discuss “Saikh Saadi as a Moralist”.

(B) Give an account of Persian literary works of “Dr. Iqbal”. [15]

OR

Discuss the characteristics of the poetry of “Maulana Rum”.

P.T.O.

3. Reproduce in your own Persian, any *two* of the following : [12]

(۱) عشق

(۲) مقام دل

(۳) عظمت انسانی

(۴) زهد و رندی

4. (A) Explain in your own Persian or translate into English, Urdu or Marathi any *three* of the following : [12]

(۱) سلیمان بصف پرندگان توجه کرد و ہد ہد سراغ گرفت تا او را بآب رہبری کند۔ ولے فہمید کہ ہد ہد غائب است۔ پس قسم یاد کرد کہ اگر برائے غیاب خود جہتی واضح عذری موجه نیاورد، او بسکنجہء سخت سپارد، یا ذبحش کند۔ ولی ہد ہد پس از چند لخطہ بازگشت، و با عتذار و تواضع پرداخت و برائے جلب عواطف سلیمان گفت بدمن بر امرے اطلاع یافتہ ام کہ دست علم و قدرت و دامنهء اطلاع تو بآں نرسیدہ است و سرے را کشف کردہ ام کہ کارش بر تو پوشیدہ ماندہ است۔

(۲) آورده اند کہ حجاج ظالم جمعے را سیاست می کرد۔ چون نوبت بیکے از ایشان رسید گفت اے امیر مرا مکش کہ بر تو حقے ثابت کردہ ام۔ گفت ترا بر من چه حق است۔ گفت فلاں دشمن تو ترا و قبیعت می کرد و بہ نسبت تو سخنان فحش می گفت۔ من او را منع کردم و از دشنام تو باز داشتم۔ حجاج گفت بریں گواہی داری۔ گفت دارم و بہ اسیرے دیگر اشارت کرد کہ او در آں مجمع بود۔ آں کس گفت آرے راست می گوید و من شنودم کہ او آں کس را از سمیت غیبت تو منع می کرد۔

(۳) یکے را از ملوک مرضے ہائل بود کہ اعادت ذکر آں نا کردن اولی۔ طائفہ از

حکمائے یونان متفق شدند کہ مر ایں درد را دوائے نیست۔ مگر زہرہ آدمی کہ بد چندیں صفت موصوف باشد۔ بفرمود طلب کردن دہقاں پسرے را یافتند براں صورت کہ حکیمان گفتہ بودند۔ پدرش و مادرش را بخوانند۔ و بد نعمت بے کراں خوشنود گردانیدند۔ و قاضی فتویٰ داد کہ خون یکے از رعیت ریختن سلامت نفس پادشہ روا باشد۔

(۴) آورده اند کہ پادشاہے رامھے صعب پیش آمد۔ عہد کرد کہ اگر خدا مہم مرا بدخواہ من بسازد و ہر نقد یکہ در خزانہ دارم بر فقراء و مساکین قسمت نمایم۔ حق سجانہ و تعالیٰ مہم او را بزودی و خوبی کفایت کرد۔ پادشاہ خواست کہ بعہد خود وفا کند۔ خازن را طلبید و فرمود تا نقود خزانہ را حساب کند۔ بعد از حساب مبلغے کلی بر آمد۔ امراء و ارکان دولت گفتند اے ملک ایں مقدار مالی بدرویشاں نشاید داد کہ لشکر بے برگ و نوا مانند۔

(۵) جمشید از وزیر خود سوال فرمود کہ سلاطین را اتصاف بکدام صفت از جملہ ضروریات است۔ گفت کہ برفق و نرم خوئی ملائمت زیرا کہ رعیت بدیں صفات دعائے پادشاہ گویند و لشکریاں بدیں خصلت رضائے پادشاہ جویند و سلطنت بدعا گوئی رعیت و رضا جوئی سپاہ انتظام می یابد و دیگر برفق گوشمال مجرم بروچھے می توان داد کہ بصعب مثل آں میسر نہ شود۔

(B) Explain in Persian or translate into English, Urdu or Marathi

any four of the following couplets :

[12]

- (۱) عالم ہمہ یغمای تو، خلق خدا شیدا ی تو
- آں زرگسِ شہلای تو، آوردہ رسم کافر ی
- (۲) پیش ارباب خرد شرح مکن مشکل عشق
- نکتہء خاص مگو مجلس عام ست اینجا
- (۳) دلی کہ با سر زلفت تعلقی دارد
- چگونه جمع شود با چنین پریشانی
- (۴) اے ترک شوخ این ہمہ ناز و عتاب چیست
- بادل شکستگانِ ستم بے حساب چیست
- (۵) گر اے زاہد دعائے خیر میگوئی میرا این گو
- کہ آں آوارہ کوئے بتاں آوارہ تر بادا
- (۶) اے چہرہ زیبائے تو رشکِ بتانِ آذری
- ہر چند و صفت می کنم در حسن زان بالاتری

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-224

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

SANSKRIT (G-II)

(Raghuvamsha—Canto V and VI, Bhagavadgita Chapter III to VI)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

(i) **सर्व** प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) Translate into English *or* Marathi any *two* of the following passages : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन पद्य उताऱ्यांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(i) अनेन चेदिच्छसि गृह्यमाणं पाणिं वरेण्येन कुरु प्रवेशे।

प्रासादवातायनसंश्रितानां नेत्रोत्सवं पुष्पपुराङ्गनानाम् ॥

(ii) तस्मिन्नभिद्योतितबन्धुपद्मे प्रतापसंशोषितशत्रुपङ्के।

खव्वन्ध सा नोत्तमसौकुमार्या कुमुद्वती भानुमतीव भावम् ॥

P.T.O.

(iii) स नर्मदारोधसि सीकारादैर्मरुद्मिभरानर्तितनक्तमाले ।

निवेशयामास विलङ्घित्वा क्लान्तं रजोधूसरकेतु सैन्यम् ॥

(ब) Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

(i) स्फुरत् प्रभामण्डलमध्यवर्ति कान्तं वपुर्वोमचरं प्रपेदे ।

(ii) राजन्वतीमाहुरनेन भूमिम् ।

(iii) शरद्घनं नार्दति चातकोऽपि ।

2. Write an essay type answer to any *one* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Critically appreciate the sixth canto of रघुवंश.

रघुवंशाच्या सहाव्या सर्गाचे विवेचक रसग्रहण करा.

(ii) State the characteristics of महाकाव्य and justify 'रघुवंश' as a महाकाव्य.

महाकाव्याची लक्षणे सांगून 'रघुवंश' हे महाकाव्य कसे आहे, ते स्पष्ट करा.

3. Explain into English or Marathi any *two* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत स्पष्टीकरण करा :

(i) अथवा योगिनामेव कुले भवति धीमताम् ।

एतद्धि दुर्लभतरं लोके जन्म यदीदृशम् ॥

(ii) ये हि संस्पर्शजाः भोगाः दुःखयोनय एव ते।

आद्यन्तवन्तः कौन्तेय न तेषु रमते बुधः॥

(iii) यस्य सर्वे समारम्भाः कामसंकल्पवर्जिताः।

ज्ञानाग्निदग्धकर्माणं तमाहुः पण्डितं बुधाः॥

4. Write an essay type answer to any *one* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Summarise the fifth chapter of भगवद्गीता.

भगवद्गीतेच्या पाचव्या अध्यायाचा सारांश लिहा.

(ii) Discuss the topics depicted in the fourth chapter of भगवद्गीता.

भगवद्गीतेच्या चौथ्या अध्यायामध्ये वर्णिलेल्या विषयांची सविस्तर चर्चा करा.

5. Write a short note on any *one* from Sections A and B each :

‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातील प्रत्येकी **एका**वर संक्षिप्त टीप लिहा :

Section A

(विभाग ‘अ’)

(i) Character sketch of Sunanda. [8]

सुनंदेचे व्यक्तिचित्रण.

(ii) The King Anga.

अङ्गराजा.

Section B

(विभाग 'ब')

(i) Yajnachakra.

[8]

यज्ञचक्र.

(ii) Divine birth and duty.

दिव्य जन्म आणि कर्म.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-225

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

SANSKRIT (S-1)

काव्यशास्त्रविमर्श, वृत्तविचार व
कौटिलीय अर्थशास्त्र (अधिकरण 1, 6)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

1. (A) Explain into English or Marathi any *two* of the following : [8]
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत स्पष्टीकरण करा :
(i) नवरसरुचिरां निर्मितमादधती भारती कवेर्जयति।
(ii) तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनः क्वापि।
(iii) काव्यज्ञशिक्षयाभ्यास इति हेतुस्तदुद्भवे।
- (B) Explain with Sanskrit definition and Sanskrit illustration any *two* of the following Figures of Speech : [8]
संस्कृतमधील लक्षण आणि उदाहरण सांगून पुढीलपैकी कोणत्याही दोन अलंकारांचे स्पष्टीकरण करा :
(i) अनन्वय
(ii) रसनोपमा
(iii) भ्रान्तिमान्
(iv) दृष्टान्त

P.T.O.

2. Explain in detail purposes of poetry as described by Mammata. [16]

मम्मटाने सांगितलेली काव्यप्रयोजने सविस्तर स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

What is Vyanjana ? Explain Arthivyanjana.

व्यंजना म्हणजे काय ? आर्थीव्यंजना स्पष्ट करा.

3. (A) Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

(i) प्रदीपः सर्वविद्यानामुपायः सर्वकर्मणाम्।

(ii) वैशस्याध्ययनं यजनं दानं कृषिपाशुपाल्ये वणिज्या च।

(iii) अप्रणीतस्तु मात्स्यन्यायमुद्भावयति।

(B) Explain with Sanskrit definition and Sanskrit illustration any *two* of the following metres : [8]

संस्कृतमधील लक्षण आणि उदाहरण सांगून पुढीलपैकी कोणतीही दोन वृत्ते स्पष्ट करा :

(i) गीतिः

(ii) वसन्ततिलका

(iii) पृथ्वी

(iv) शार्दूलविक्रीडित.

4. Explain the topics discussed by Kautilya any *one* of the following : [16]

कौटिल्याने चर्चिलेल्या कोणत्याही एका विषयावर चर्चा करा :

(i) राजपुत्ररक्षणम्।

(ii) विद्यासमुद्देशः – तत्र त्रयीस्थापना।

5. Write a critical paragraph each on any *one* from Section A and B :

पुढीलपैकी 'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

Section A

('अ' विभाग)

(i) संचारी गुप्तचर

(ii) राज्याची सात अंगे.

The seven parts of state. [8]

Section B

('ब' विभाग)

(i) लक्षणा

(ii) कविची सृष्टी.

The world of poet. [8]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-226

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

SANSKRIT (S-II)

वेदसौरभ (Vedasaurabha)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (A) Translate into English or Marathi any two of the following

Mantras with necessary notes : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन मन्त्रांचे आवश्यक टीपेसह मराठी किंवा इंग्रजीत अनुवाद लिहा :

(i) मा नो वक्ष्य हृत्नवे जिहीळानस्य रीरधः ।

मा हृणानस्य मन्यवे ॥

(ii) प्र पर्वतानामुशते उपस्थादश्वेश्व विषिते हासमाने ।

गावेव शुभ्र मातरा रिहाणे विपाट्छुतुद्री पयसा अवेते ॥

(iii) यत् पर्जन्य कनिक्रदत् स्तनयन् हंसि दुष्कृतः ।

प्रतीदं विश्व मोदत् यत् किं च पृथिव्यामधि ॥

P.T.O.

(B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही **एका**चे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Describe the deity Agni in the Rgveda.

ऋग्वेदातील अग्निदेवतेचे वर्णन करा.

(ii) Write an essay on Purush hymn of the Rgveda.

ऋग्वेदातील पुरुषसूक्तावर निबंध लिहा.

2. (A) Translate into English *or* Marathi any *two* of the following

Mantras with necessary notes : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** मन्त्रांचे आवश्यक टीपेसह मराठी किंवा इंग्रजीत अनुवाद लिहा :

(i) एमां कुमारस्तरुण अ वत्सो जगता सह ।

एमां परिस्तुतः कुम्भ आ दध्नः कलुशैरगुः ॥

(ii) सहृदयं सामनस्यमविद्वेषं कृणोमि वः ।

अन्यो अल्यमभि हर्यत वत्सं जातमिवाहन्या ॥

(iii) कर्णा श्वावित् तदब्रवीद् गिरेरवचरन्तिका ।

याः काश्चेमाः खनित्रिमास्तासामरसतमं विषम् ॥

(B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही **एका**चे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Write an essay on 'राज्ञः संवरण hymn' of the Atharvaveda.

अथर्ववेदातील राज्ञः संवरण सूक्तावर निबंध लिहा.

(ii) अथर्ववेदाचे अन्तर्गत स्वरूप.

3. (A) Explain with reference to the context any *one* of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे संदर्भासह स्पष्टीकरण लिहा :

- (i) अधिपतिरेव समानानां भवति ।
(ii) तर्हि वा अतिनाष्ट्रो भवितास्मि इति ।

- (B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

- (i) Critically appreciate the lesson of 'देवानामधिपतिः'.
देवानामधिपतिः या पाठाचे चिकित्सक वर्णन करा.
(ii) Explain the lesson of 'यूपनिर्माणम्'.
'यूपनिर्माणम्' या पाठाचे वर्णन करा.

4. (A) Explain with reference to the context any *one* of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

- (i) मा गृधः कस्यस्विद्धनम् ।
(ii) अन्नं न निन्द्यात् ।

- (B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

- (i) Explain the 'यमनचिकेतसोः संवादः'.
'यमनचिकेतसोः संवादः' हा पाठ स्पष्ट करा.
(ii) Describe Yadnyavalkya's preaching to Maitreyi.
याज्ञवल्क्याने मैत्रेयीला केलेला उपदेश स्पष्ट करा.

5. (A) Write a critical note on any *one* of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) Structure of Rgveda

ऋग्वेदाची रचना.

(ii) Eulogy of river by Viswamitra.

विश्वामित्रांनी केलेली नद्यांची स्तुती.

(B) Write critical note on any *two* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) ब्राह्मण ग्रंथांचे स्वरूप.

(ii) ऐतरेय ब्राह्मण.

(iii) आरुणीचा श्वेतकेतूला उपदेश.

Aruni's preaching to Svetketu.

Total No. of Questions—8]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-227

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ARDHAMAGADHI (PRAKRIT) (G-2)

(i) अगडदत्तमुणिअत्तकहा (Vashudev Hindee)

(ii) अभयक्खाणं of अम्बदेव (Ambdev Virachit)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English *or* Marathi any *two* from the following : [8]

पुढीलपैकी दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

- (i) ततो मया माया भणिया अत्थि अम्मो । अम्हं कोई वयंसओ अण्णो ईसऽत्थ-सत्थ-कुसलो ? ततो तीए कहियं-अत्थि कोसंबीए पिउस्स ते परममित्तो 'दढप्पहारि' त्ति नाम एक्कलेहसालिओ य, तमहं एक्कं जाणामि । ततो मया माया भणिता-अम्मो । गच्छामि कोसंबि दढप्पहारिस्स रहियस्स पायमूलं ईसऽत्थकलाओ सिक्खिऊणागच्छामि । ततो महया विमद्देणं अब्भणुण्णाओ । ततो हं गतो पविट्ठो य कोसंबि । तत्थ य मया दढप्पहारी 'ईसऽत्थ-सत्थ रहचरिय सिक्खाकुसलो आयरिउ'त्ति विणउणएण उवगंतूण पणमिओ ।
- (ii) अम्हे वि देवउलं उवगया । भणिया य मे सामदत्ता-मा बीहेसि, अच्छ मुहुत्तं जाव मसाणाओ अर्गिग आणेमि । ततो हं अर्गिग घेतूण आगतो, पेच्छामि य तम्मि देवकुले

P.T.O.

उज्जोवं। पुच्छिया य मे सामदत्ता—किमेस उज्जोवो ? त्ति। ततो तीए लविअं—हत्थगयस्स ते अग्गिस्स देवउले उज्जोओ संकतो दीसइ। ततो मया लविअं—असिलट्टी ताव गिण्हसु जाव उज्जोवं करेमि त्ति। गहिया य तीए असिलट्टी। ततो अहमवि अग्गि उज्जालेउ पयत्तो। अग्गओ य मे असिलट्टी पडिया। ससंभतेण य पुच्छिया—किमेयं ? त्ति। ततो तीए लवियं—संभमो मे जातो, जेण मे असिलट्टी हत्थाओ भट्ट त्ति।

(iii) तीए भणियं—एस अग्गिं घेतूण एहिति, मम य हत्थे असिलट्टिं दाहिइ, ततो अहं तस्स अग्गिं जालिंतस्स सीसं छिदामि त्ति। तओ अम्ह भाउणा अब्भुवगयं। आगओ य सो अग्गिं घेतूण। भणइ य—किं देवउले उज्जोक ? त्ति। ततो तीए लवियं—तुह हत्थगयस्स अग्गिस्स एस उज्जोउ त्ति। ततो तेण लविया—एयं ताव असिलट्टी गिण्हसु त्ति, जाव अग्गिं जालेमि त्ति। गहिया य ताए असिलट्टी। सो य अग्गिं जालेउं पयत्तो। सा य असिलट्टिं कडूढिरुण आहंतुं पयता। ततो अम्ह भाउणा चितियं—‘अहो !!! साहसं महिलणं त्ति।

2. Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संसदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

(i) किं इह विसए ओसही नत्थि वेज्जा वा नत्थि ? त्ति।

(ii) तुब्भे पुण एयं अण-पाणं मा भुंजेह जइ सुणह।

(iii) अहो !!! साहसं महिलणं।

3. How did Agadadatta conquer the thief of Kosambi ? [16]

अगडदत्ताने कोसंबी नगरातील चोरावर कसा विजय मिळविला ?

Or

(अथवा)

Critically appreciate the 'अगडदत्तमुणिअत्तकहा' as a धर्मकथा.

'अगडदत्तमुणिअत्तकहाचे एक धर्मकथा म्हणून विवेचक रसग्रहण करा.

4. Write a critical paragraph on any *one* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही **एका** विषयावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) आणंदकहा

(ii) सुभाषितs in the अगडदत्तमुणिअत्तकहा.

5. Translate any *two* of the following stanzas into English *or* Marathi : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही **दोन** श्लोकांचे इंग्रजीत **किंवा** मराठीत भाषांतर करा :

(i) तं मच्छरेण करकलियभिभमवलोइउं इयरकुमरा।

उवहासेण पयंपंति सेणियं भिभसारो' त्ति ॥

तं दट्टूण नरिंदेण चितियं सेणिएण साहु कयं।

पढममिणं रज्जंगं संगहिया जेण जयढक्का ॥

(ii) अमुणियकुलक्कमाणं अपरिक्खियसीलनयसहावाणं।

तायऽम्हाणं कन्नं वियरंतो मुणसि तं चेव ॥

तो भणइ भद्दसेट्ठी कुमार तुह लक्खणाणि अक्खंति।

पुहईपसिद्ध उत्तमकुलक्कमं खंतवंसस्स ॥

(iii) अभयकुमारो गिणहइ सावगधम्मं दुवालसविहं पि।
तो पणमिउं जिणिंद सव्वे वि गया सठाणेसु॥
एत्तो वि हु अणुवरिसं रोहइ रोसेण रायगिहनयरं।
नियबलगत्वियचित्तो सुपयंडो चंड पज्जोओ॥

6. Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (i) 'पेच्छ अहं ताएण वि जेट्ठो वि जहा पराभूओ।
(ii) तुह जणओ वि न नज्जइ किं कलहसि तं मए सद्धिं।
(iii) धम्मच्छलेण छलिओ पावाए इमाए सो भणइ।

7. What was the solemn declaration of अभयकुमार and how did he fulfil it ? [16]

अभयकुमाराची प्रतिज्ञा कोणती होती व ती त्याने कशी पूर्ण केली ?

Or

(अथवा)

Describe the society reflected in the अभयक्खाण.

'अभयक्खाण' मध्ये प्रतिबिंबित झालेल्या समाजाचे वर्णन करा.

8. Write critical paragraphs on any *one* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

- (i) The Snake-episode.
सर्पप्रसंग.
(ii) The marriage and consecration of श्रेणिक.
श्रेणिकाचा विवाह व राज्याभिषेक.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
-------------	--

[4101]-229

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ARABIC

General Paper II

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English *or* Urdu *or* Marathi any *two* of the following passages : [16]

(الف) وَبَعْدَ قَلِيلٍ ظَهَرَ ذئبٌ جَالِعٌ لَهُ عَيْنَانِ بَرَّاقَتَانِ وَأَدْنَانِ حَادَّتَانِ وَأَخَذَ يَسِيرُ

مُسْتَخْفِيًّا تَحْتَ الْأَشْجَارِ مُتَّجِهَا إِلَى الْغَنَمِ فَبَحَّ الْكَلْبُ حِينَ رَأَهُ نُبَاحًا شَدِيدًا

فَسَمِعَهُ الرَّاعِي الصَّغِيرُ

أَخَذَ يَسْتَخِيثُ الدَّئِبَ الدَّئِبَ وَلْتَشَجَّعَ وَلَمْ يَخَفْ وَأَخَذَ يَرُدُّ دُبُوتِ جَهِيرٍ

الدَّئِبُ! الدَّئِبُ! فَذَهَبَ إِلَيْهِ بَعْضُ الرُّعَاةِ مُسْرِعِينَ وَهَرَبَ الدَّئِبُ حِينَ رَأَاهُمْ وَ-

نَجَتْ الْغَنَمُ مِنْ شَرِّهِ-

(ب) قِيلَ إِنَّ رَجُلًا مِنَ الْعَرَبِ دَخَلَ عَلَى الْمَعْتَصِمِ فَقَرَّبَهُ وَأَدْنَاهُ وَجَعَلَهُ نَدِيمَةً وَصَارَ

P.T.O.

يَدْخُلُ فَقَرَّبَهُ عَلَى حَرِيمَةٍ مِنْ غَيْرِ اسْتِئْذَانٍ وَكَانَ لَهُ وَزِيرٌ كَثِيرُ الْحَسَدِ فَغَارَ مِنْ

الْبُدُوعِ حَسْرَةً فَلَمَّا سَلَّمَ عَلَى رَجُلٍ مِمَّنْ قَتَلُوا مِنْ فِصْيَلِ طِفْلِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَوْ طَعَنَ كَلْبًا م-

(ج) جَاءَ الصَّيَادُ فَلَمْ يَجِدِ الشَّبَكَةَ فِي الْمَرْعَةِ- فَحَزِنَ حُزْنًا شَدِيدًا وَجَرَى هُنَاوَ

هُنَا كَفَى عَنِّيهَا ضَرْبُ الصَّيْقَالِ الَّذِي كَانَتْ تَلْعَمُ مَرَّ الْحَقِيقِ وَالَّذِي جَرَّ النَّظْمَ جَانِحًا وَشَوْكَ الْجَعَامَةِ-

2. Translate and explain with Shaane Nu'zool (شان نُزُول) any *two* of the following : [16]

(١) سُورَةُ الْاِخْلَاصِ

(٢) سُورَةُ الْعَلَقِ

(٣) سُورَةُ الْقَدْرِ

3. (A) Translate with reference to the context any *four* of the following : [8]

(١) طَابَسَعِي لَأَمَلِ

بِالْكَسْتَلِ

(٢) غَايَتِي نَيْلُ الطَّلَبِ

لَا أَبَالِي بِالتَّعَبِ

(١٢) طَلَبِينَ لِيُنِي

بِنِظَامٍ لِلسَّكَنِ

(٢) وَأَلْفَقَرَبَ

لَسْتُ يَوْمًا أَلْعَبُ

(٥) دُنْيَاكُمْ حَبِيبُهُ

بِحُسْنِهَا وَالطَّيِّبُهُ

(٦) لَا كِنَهَا غَدَّارَةٌ

خَدَاعَةٌ غَرَارَةٌ

(B) Summarise any *two* of the following :

[8]

(١١) الْحَاذِقُ الطَّيِّبُ

(٢) الْأَمْثَالُ الْعَرَبِيَّةُ

(٣) نَمَائِحُ غَالِيهِ

(٤) شَجَاعَةُ حَمْرَةَ ﷺ

4. Define and illustrate any *two* of the following : [16]

(١) الموصوف والصفة

(٢) الألفوفهاام

(٣) الفعل الامر والنهى

(٤) جمع مذكر ومونث ومكسر سالم

5. (A) Translate the following passage into English only : [8]

مَجِيدٌ لَا يَسْكُنُ فِي هَذِهِ الْبَيْتِ

(B) Translate the following passage into Arabic only : [8]

Ayesha sits on the chair and reads the new lesson. The peon will open the gate of the office in the morning. Do you live in that big house ? Do you read and write Arabic in your class ?
Majid does not live in this house.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-230

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ECONOMICS

General Paper II (G-2)

(Banking and Co-operation in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Explain the meaning of the word 'Bank'.

(ii) Explain the principles of Banking.

(iii) Explain the types of Cheque.

(iv) Explain the principles of Co-operation.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Demand Draft (DD).

P.T.O.

- (ii) Functions of State Co-operative Banks.
- (iii) Types of Securities.
- (iv) State Trading Co-operation.
- (v) Explain the objectives of Monetary Policy.
- (vi) Explain the consumers co-operatives problem and measures.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Discuss the achievements and failures of Nationalised Banks in India.
- (ii) Explain the importance and nature of Co-operation.
- (iii) Explain the functions of Reserve Bank of India.
- (iv) Explain the problems of Co-operative Agricultural Marketing.
- (v) State the objectives and functions of NABARD.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Explain the process of multiple credit creation of Commercial Banks and state the limitations.
- (ii) Explain the drawback and measures of Co-operative Sugar Industry in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) 'बँक' या शब्दाचा अर्थ स्पष्ट करा.

(ii) बँकिंगची मूलतत्वे स्पष्ट करा.

(iii) 'चेक' चे प्रकार स्पष्ट करा.

(iv) सहकाराची मूलतत्वे स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) मागणी धनाकर्ष

(ii) राज्य सहकारी बँकेची कार्ये

(iii) तारणाचे प्रकार

(iv) राज्य व्यापार महामंडळ

(v) चलनविषयक धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(vi) ग्राहक सहकारी संस्थांच्या समस्या आणि उपाय स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) भारतातील राष्ट्रीयीकृत बँकांना आलेले यश आणि अपयश चर्चा करा.
- (ii) सहकाराचे महत्व आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iii) भारतीय रिझर्व बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.
- (iv) सहकारी कृषी-विपणनाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (v) 'नाबार्ड'ची उद्दीष्टे आणि कार्ये सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नांची 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (i) व्यापारी बँकांची बहुविध पतनिर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा आणि मर्यादा सांगा.
- (ii) महाराष्ट्रातील सहकारी साखर उद्योगाच्या समस्या आणि उपाययोजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-231

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

ECONOMICS

Special Paper I

(Micro-economics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

- 1.** Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
- (i) State the basic economic problems.
 - (ii) Explain the production possibility curve.
 - (iii) State the characteristics of duopoly.
 - (iv) Explain the Risk and Uncertainty Theory of Profit.
- 2.** Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]
- (i) Law of Demand
 - (ii) Average and Marginal Cost
 - (iii) Characteristics of Monopolistic competition
 - (iv) Pigouvian Welfare Economics
 - (v) Innovation theory of Profit
 - (vi) Average and Marginal Revenue.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the limitations of Micro-Economics.
- (ii) Explain the short-run equilibrium of firm under monopoly.
- (iii) Explain the law of return to scale.
- (iv) Explain the Keynes liquidity preference theory of interest.
- (v) Explain the characteristics of perfect competition.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) What is Elasticity of Demand ? Explain the types of Elasticity of Demand.
- (ii) Explain the Marginal Productivity theory of distribution.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (i) मूलभूत आर्थिक समस्या सांगा.
- (ii) उत्पादन शक्यता वक्र स्पष्ट करा.
- (iii) द्विविक्रेताधिकार स्पर्धेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (iv) नफ्याचा धोका व अनिश्चितता सिद्धांत स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) मागणीचा नियम
 - (ii) सरासरी व सीमांत खर्च
 - (iii) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची वैशिष्ट्ये
 - (iv) पिंगूचे कल्याणकारी अर्थशास्त्र
 - (v) नफ्याचा नवोन्मेष सिद्धांत
 - (vi) सरासरी व सीमांत प्राप्ती.
3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]
- (i) सुक्ष्मलक्षी अर्थशास्त्राच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
 - (ii) मक्तेदारी स्पर्धेत व्यवसायसंस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.
 - (iii) उत्पादन प्रमाण फल सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (iv) केन्सचा व्याजाचा रोखता पसंती सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (v) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) मागणीची लवचिकता म्हणजे काय ? मागणीच्या लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - (ii) विभाजनाचा सिमांत उत्पादकता सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-232

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ECONOMICS

Special Paper II

(Macro-Economics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Explain the limitations of Macro-economics.

(ii) State Autonomous Investment and Induced Investment.

(iii) Explain Demand-Pull Inflation.

(iv) State the characteristics of Trade Cycle.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Gross National Product and Net National Product.

P.T.O.

- (ii) Implications of Say's Law.
- (iii) RBI's several money measures.
- (iv) Causes of deflation.
- (v) Average and Marginal Propensity to Consume.
- (vi) Philips curve.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the Cash Balance Approach.
- (ii) Explain the Keynesian theory of Employment.
- (iii) Explain the market, income and price policies in new policy options.
- (iv) Explain the objectives of Macro-economic policy.
- (v) Explain the difference between micro and macro-economics.

4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]

- (i) What is Inflation ? Explain the causes and consequences of Inflation.
- (ii) What is Trade Cycle ? Explain the phases of Trade Cycle and Anti-cyclical measures.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची मर्यादा स्पष्ट करा.
(ii) स्वायत्त गुंतवणूक व प्रेरित गुंतवणूक सांगा.
(iii) मागणी-ताण निर्मित चलनवाढ स्पष्ट करा.
(iv) व्यापारचक्राची वैशिष्ट्ये सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन आणि निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादन.
(ii) 'से' च्या नियमाचे सूचितार्थ.
(iii) रिझर्व्ह बँकेने केलेले पैशाचे विस्तृत मोजमाप.
(iv) चलनघटीची कारणे.
(v) सरासरी व सीमांत उपभोग प्रवृत्ती.
(vi) फिलिप्स वक्र.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) रोख शिल्लक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

(ii) केन्सचा रोजगारविषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.

(iii) नवीन धोरणात्मक पर्यायातील बाजारविषयक, उत्पन्न व किंमतविषयक धोरणे स्पष्ट करा.

(iv) समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

(v) सुक्ष्मलक्षी व समग्रलक्षी अर्थशास्त्रातील फरक स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नच 500 शब्दात उत्तर लिहा : [20]

(i) चलनवाढ म्हणजे काय ? चलनवाढीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

(ii) व्यापारचक्र म्हणजे काय ? व्यापारचक्राच्या अवस्था स्पष्ट करून व्यापारचक्र विरोधी उपाययोजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[4101]-233

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

POLITICS

[General Paper II]

(Constitutional and Political Process in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [10]

- (1) Philosophy of the Preamble.
- (2) 74th amendment of the Constitution.
- (3) Judicial Review.
- (4) Demand of Telugu State.

2. Answer any *four* questions (in **100** words each) : [20]

- (1) Delimitation Commission for Constituencies.
- (2) India's New Industrial Policy.
- (3) Mandal Commission.

P.T.O.

- (4) Explain the limits of constitutional amendment power of the Parliament.
- (5) Importance of 1989 Lok Sabha Election.
- (6) Problems of women's movement.

3. Answer any *three* questions (in **200** to **250** words each) : [30]

- (1) Explain the Directive Principles of the State Policy.
- (2) Explain the law-making procedure.
- (3) Write an essay on the performance of peasants movement.
- (4) Explain Right to freedom and Right to freedom of religion in Indian Constitution.
- (5) Explain the relation between Parliament and Judiciary.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (1) Explain the features of Indian Federal System.
- (2) Write an essay on the performance of Congress Party.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा : [10]

- (1) उद्देशपत्रिकेचे तत्वज्ञान.

- (2) 74वीं राज्यघटना दुरुस्ती.
- (3) न्यायालयीन पुनर्विलोकन.
- (4) तेलगू भाषिक राज्याची मागणी.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) मतदार संघ परिसीमन आयोग.
- (2) भारताचे नवे औद्योगिक धोरण.
- (3) मंडल आयोग.
- (4) संसदेच्या घटना दुरुस्तीविषयक अधिकाराच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- (5) 1989 च्या लोक सभा निवडणुकीचे महत्व.
- (6) स्त्री चळवळीच्या समस्या.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) भारतीय राज्यघटनेतील राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे स्पष्ट करा.
- (2) विधिनियम निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (3) शेतकरी चळवळीच्या कामगिरीवर निबंध लिहा.
- (4) भारतीय राज्यघटनेतील स्वातंत्र्याचा हक्क आणि धार्मिक स्वातंत्र्याचा हक्क स्पष्ट करा.
- (5) संसद आणि न्यायमंडळ यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) भारतीय संघराज्य व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) काँग्रेस पक्षाच्या कामगिरीवर निबंध लिहा.

[4101]-233

(Political and Social Movement in India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]

- (1) Sarvajanik Sabha.
- (2) Narmada Bachao Andolan.
- (3) Dalit Panthar.
- (4) Renaissance Movement.

2. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

- (1) Sub-Regionalism in India.
- (2) Problems of Peasants Movement in India.
- (3) Problems of Project affected society.
- (4) The causes for the rise of Hinduist Movement.
- (5) Mahatma Phule's view on religion.
- (6) Lokmanya Tilak's thought about 'Swadeshi'.

3. Attempt any *three* questions (in **200** to **250** words each) : [30]

- (1) Describe J. Ranade's views on Social Reforms.
- (2) Explain the role of leftist parties in Workers Movement.
- (3) Examine the ideology of Bahujan Movement.
- (4) Evaluate the efforts for Women's Empowerment.
- (5) Discuss on Samyukta Maharashtra Movement.

4. Attempt any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Explain M. Gandhi's contribution in Indian Freedom Movement.
- (2) "Naxalite Movement is a threat of the unity and integrity of India." Discuss.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) सार्वजनिक सभा.
- (2) नर्मदा बचाव आंदोलन.
- (3) दलीत पँथर.
- (4) प्रबोधन चळवळ.

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतातील उप-प्रादेशिकवाद.
- (2) भारतातील शेतकरी चळवळीच्या समस्या.
- (3) प्रकल्पग्रस्तांच्या समस्या.
- (4) हिंदूत्ववादी चळवळीच्या उदयाची कारणे.
- (5) महात्मा फुले यांचा धर्मविषयक दृष्टीकोण.
- (6) लोकमान्य टिळकांचे स्वदेशी विषयीचे विचार.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दापर्यंत लिहा : [30]

- (1) न्या. रानडे यांच्या सामाजिक सुधारणाविषयक दृष्टीकोनाचे वर्णन करा.
- (2) कामगार चळवळीतील डाव्या पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.
- (3) बहुजनांच्या चळवळीची चिकीत्सा करा.
- (4) महिला सबलीकरणातील प्रयत्नांचे परीक्षण करा.
- (5) संयुक्त महाराष्ट्राच्या चळवळीवर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील म. गांधीजींचे योगदान स्पष्ट करा.
- (2) “नक्षलवादी चळवळीमुळे भारताच्या एकता व अखंडतेला धोका आहे.” चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-234

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

POLITICS

Special Paper I

S-1 : Western and Indian Political Thinkers

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]
- (1) Aristotle's views on classification of Constitutions.
 - (2) J. S. Mill's views on Utilitarianism.
 - (3) Mahatma Phule's views on Caste System.
 - (4) Justice Ranade's views on Liberalism.
- 2.** Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
- (1) John Locke's views on Natural Right.
 - (2) Karl Marx's views on Class Struggle.
 - (3) Dr. Ambedkar's views on Caste System.
 - (4) Mahatma Gandhi's concept of Satya.
 - (5) Justice Ranade's views on British Government.
 - (6) Aristotle's views on Slavery.

P.T.O.

3. Attempt any *three* questions (in **250** words each) : [30]

- (1) Critically examine Karl Marx's theory of Historical Materialism.
- (2) State Mahatma Phule's views on British Government.
- (3) Explain the thought of Dr. B.R. Ambedkar on Social Democracy.
- (4) Explain J.S. Mill's views on Liberty.
- (5) Explain Aristotle's views on Revolution.

4. Attempt any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Explain John Locke's theory of Social Contract.
- (2) Explain Mahatma Gandhi's thought about Satyagraha.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [10]

- (1) ॲरिस्टॉटलचे राज्यघटनेचे वर्गीकरणासंबंधी विचार.
- (2) जे. एस. मिलचा उपयोगितावाद.
- (3) महात्मा फुले यांचे जाती व्यवस्थेबाबतचे विचार.
- (4) न्या. रानडे यांचे उदारमतवादासंबंधी विचार.

2. खालीलपैकी कोणतेही **चार** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **100** शब्दात) : [20]

- (1) जॉन लॉकचे नैसर्गिक हक्काबाबत विचार.
- (2) कार्ल मार्क्सचे वर्गसंघर्षविषयक विचार.

- (3) डॉ. आंबेडकरांचे जाती व्यवस्थाविषयक विचार.
- (4) महात्मा गांधीची सत्य संकल्पना.
- (5) न्या. रानडे यांचे ब्रिटीश शासनासंबंधी विचार.
- (6) ॲरिस्टॉटलचे गुलामगिरीसंबंधी विचार.

3. खालीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **250** शब्दात) : [30]

- (1) कार्ल मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिकवाद सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- (2) महात्मा फुले यांचा ब्रिटीश शासनाबाबत विचार सांगा.
- (3) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांचे सामाजिक लोकशाही बाबतचे विचार स्पष्ट करा.
- (4) जे. एस. मिलचे स्वातंत्र्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (5) ॲरिस्टॉटलचे क्रांतीविषयक विचार स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) जॉन लॉकचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) महात्मा गांधीचे सत्याग्रहासंबंधी विचार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-235

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

POLITICS

Special Paper II

(S-2 : Modern Political Analysis)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]
 - (i) Nature of traditional political analysis.
 - (ii) Features of Behaviourism.
 - (iii) Aims and features of Political Survey Method.
 - (iv) Types of Political Culture.

2. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
 - (i) Meaning and features of Political System.
 - (ii) Meaning and nature of Political Development.
 - (iii) Nature of Political Socialization.
 - (iv) Causes of Political Change.
 - (v) Meaning of Political Participation.
 - (vi) Nature of Political Culture.

P.T.O.

3. Attempt any *three* questions (in **250** words each) : [30]

- (i) Explain the meaning and types of Political Recruitment.
- (ii) Explain the input-output functions of Political System.
- (iii) Explain the types of Political Socialization.
- (iv) Explain the meaning and types of Political Change.
- (v) Explain the levels of Political Participation.

4. Attempt any *one* question (in **500** words) : [20]

- (i) Explain the agencies of Political Socialization.
- (ii) Explain the agencies of Public Opinion.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [10]

- (i) परंपरागत राजकिय विश्लेषणाचे स्वरूप.
- (ii) वर्तनवादाची वैशिष्टे.
- (iii) राजकिय सर्वेक्षण पद्धतीचा उद्देश व वैशिष्टे.
- (iv) राजकिय संस्कृतीचे प्रकार.

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (i) राजकिय व्यवस्थेचा अर्थ व वैशिष्टे लिहा.
- (ii) राजकिय विकास म्हणजे काय ? त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iii) राजकिय सामाजीकरणाचे स्वरूप लिहा.
- (iv) राजकिय बदलाची (परीवर्तन) कारणे लिहा.
- (v) राजकिय सहभाग म्हणजे काय.
- (vi) राजकिय संस्कृतीचे स्वरूप लिहा.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [30]

- (i) राजकिय भरतीचा अर्थ व प्रकार स्पष्ट करा.
- (ii) राजकिय व्यवस्थेची आदान-प्रदान कार्य स्पष्ट सांगा.
- (iii) राजकिय सामाजीकरणाचे प्रकार सांगा.
- (iv) राजकिय बदल (परिवर्तन) म्हणजे काय ते सांगून प्रकार स्पष्ट करा.
- (v) राजकिय सहभागाच्या पातळ्या (आकृतीबंध) स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) राजकिय सामाजीकरणाची साधने स्पष्ट करा.
- (ii) लोकमताची साधने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-236

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

HISTORY

General Paper II

(Modern India, 1885-1992)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What do you know about the Ilbert Bill ?
- (2) What is meant by 'Two Nation Theory' ?
- (3) State the importance of 'Panchsheel'.
- (4) Explain the objectives of GATT.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Economic Drain Theory.
- (2) Four-fold Programme of Lokmanya Tilak.
- (3) Khilaphat movement.
- (4) Integration process of Hyderabad.
- (5) Peasant movement.
- (6) Indian Space Research Organization (ISRO).

P.T.O.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Examine the achievement of Abhinav Bharat Society as the revolutionary movement.
- (2) Give an account of Civil Disobedience Movement of 1930.
- (3) Explain the consequences of partition in 1947.
- (4) Assess the relation between India and China.
- (5) Give an account of the workers movement after Indian Independence.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Give an account of the Non-co-operation Movement.
- (2) Discuss the salient features of Indian Constitution.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) ईल्बर्ट बिलाविषयी आपणास काय माहित आहे ?
- (2) 'द्विराष्ट्रवाद सिद्धांत' म्हणजे काय ?
- (3) पंचशिलचे महत्व सांगा.
- (4) गॅटची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) आर्थिक निःसारणाचा सिद्धांत
- (2) लोकमान्य टिळकांची चतुःसूत्री कार्यक्रम
- (3) खिळाफत चळवळ
- (4) हैद्राबाद संस्थानाचे विलिनीकरण
- (5) शेतकरी चळवळ
- (6) भारतीय अवकाश संशोधन संस्था (इस्रो).

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतीही तीन) : [30]

- (1) क्रांतीकारी चळवळीतील अभिनव भारत सोसायटीच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.
- (2) 1930 च्या सविनय कायदेभंग चळवळीचा वृतांत द्या.
- (3) 1947 च्या फाळणीचे परीणाम स्पष्ट करा.
- (4) भारत व चीन यांच्यातील संबंधाचे मूल्यमापन करा.
- (5) भारतीय स्वातंत्र्यानंतरच्या कामगार चळवळीचा वृतांत द्या.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) असहकार चळवळीचा वृतांत द्या.
- (2) भारतीय राज्यघटनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-237

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

HISTORY

Special Paper I

(Introduction to History)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*):[10]

- (i) 'History is unending dialogue between the present and the past.'
Explain the nature of History with this statement.
- (ii) Explain the types of History writing advocated by V.K. Rajwade.
- (iii) What is 'Imperialist School' of Historiography ?
- (iv) Why did Herodotus call as a Father of History ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Misuse of History.
- (ii) Differences between original and secondary sources.

P.T.O.

- (iii) Historical materialism.
- (iv) Salient features of Subaltern school of historiography.
- (v) Ranke's ideology of historiography.
- (vi) History writing of Toyanbee.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the historical significance of the documents preserved in Bharat Itihas Sanshodhak Mandal, Pune.
- (ii) What is criticism of the sources ? How does the credibility of a Manuscript ascertain ?
- (iii) Explain the co-relations between History and Economics.
- (iv) State the salient features of Marxist School of historiography.
- (v) Make an assessment of R.C. Mujumdar as a Indian historian.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Examine the contribution of T.S. Shejwalkar as a Maratha historian.
- (ii) Evaluate Romila Thaper's contribution to Indian History writing.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) 'इतिहास म्हणजे वर्तमानकाळ आणि भूतकाळ यांच्यातील कधीही न संपणारा संवाद होय.' या विधानाच्या आधारे इतिहासाचे स्वरूप विशद करा.

(ii) वि. का. राजवाडे यांचे इतिहास लेखनविषयक प्रकार स्पष्ट करा.

(iii) 'साम्राज्यवादी इतिहासलेखन प्रवाह' म्हणजे काय ?

(iv) 'हिरोडोटसला' इतिहासाचे जनक' असे कां म्हणतात ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) इतिहासाचे दुरुपयोग.

(ii) मूळ व दुय्यम साधनांतील फरक.

(iii) ऐतिहासिक भौतिकवाद

(iv) वंचितांच्या इतिहास लेखनप्रवाहाची ठळक वैशिष्ट्ये

(v) रॉकेची इतिहास लेखन विचारप्रणाली

(vi) टॉयन्बीचे इतिहास लेखन.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) भारत इतिहास संशोधक मंडळ, पुणे अभिलेखागारातील कागदपत्रांचे ऐतिहासिक महत्व विशद करा.

(ii) 'साधन चिकित्सा' म्हणजे काय ? हस्तलिखितांची विश्वसनीयता कशी सिद्ध केली जाते ?

(iii) इतिहास व अर्थशास्त्र यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

(iv) मार्क्सवादी इतिहासलेखन प्रवाहाची ठळक वैशिष्ट्ये नमूद करा.

(v) भारतीय इतिहासकार या नात्याने आर.सी. मुजुमदारांच्या कार्याचे मुल्यांकन करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचा उत्तर प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा : [20]

(i) मराठ्यांचे इतिहास म्हणून टी.एस. शेजवळकरांच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.

(ii) रोमिला थापर यांच्या भारतीय इतिहास लेखनास लाभलेल्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-238

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

HISTORY

Special Paper II

[Ancient India (3000 B.C. to 1200 A.D.)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What is Brahmane ?
- (2) Explain the concept of 'Purushartha'.
- (3) What is 'Chaitya' and 'Vihar' ?
- (4) Who were called as the 'Alwar' and 'Nayanars' ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Importance of Archaeological sources.
- (2) Town planning of Harappan Period.
- (3) Saptanga Theory.
- (4) Social Life during the Maurya Period.
- (5) Sangam Literature.
- (6) Science in the age of Guptas.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the social life during the Post-Vedic Period.
- (2) Explain the Buddhist Philosophy.
- (3) Write the causes of decline of Maurya empire.
- (4) Evaluate the achievements of Chalukyas in the history of South India.
- (5) Evaluate the achievement of Samrat Harshavardhana.

4. Answer any *one* the following question in **500** words : [20]

- (1) Explain the social and economic life during the Harappan Civilization.
- (2) Why did Gupta period call as the Golden Age ?

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) 'ब्राह्मणे' म्हणजे काय ?
- (2) 'पुरुषार्थ' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) 'चैत्य' आणि 'विहार' म्हणजे काय ?
- (4) 'अलवार' आणि 'नयनार' कोणास म्हणत ?

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) पुरातत्त्वीय साधनांचे महत्त्व.

- (2) हरप्पाकालीन नगररचना.
- (3) सप्तांग-सिद्धांत.
- (4) मौर्यकालीन समाज जीवन.
- (5) संगम साहित्य.
- (6) गुप्तकालीन विज्ञान.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **तीन**) : [30]

- (1) उत्तर वैदिक काळातील सामाजिक जीवन स्पष्ट करा.
- (2) बौद्ध तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
- (3) मौर्य साम्राज्याच्या ऱ्हासाची कारणे लिहा.
- (4) दक्षिण भारताच्या इतिहासातील चालुक्यांच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.
- (5) सम्राट हर्षवर्धनच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्नाचा उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [20]

- (1) हरप्पा संस्कृतीकालीन सामाजिक आणि आर्थिक जीवन स्पष्ट करा.
- (2) गुप्त काळाला सुवर्णयुग असे कां म्हटले जाते ?

[History of U.S.A. (1914 to 2001 A.D.)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) State the objectives of League of Nations.
- (2) Explain the Marshall Plan.
- (3) Write about the Women's right movement.
- (4) Explain the 'GATT Treaty'.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Truman Doctrine.
- (2) Dr. Martin Luther King.
- (3) Concept of 'Cold War'.
- (4) U.S.A. and Japan relations.
- (5) Open Trade Policy.
- (6) Nature of Terrorism.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Discuss the causes of the Great Depression of 1929.
- (2) Explain the role of U.S.A. in the World War II.
- (3) State the significance of the Civil Rights Movement.
- (4) Explain the relations between U.S.A. and Vietnam.
- (5) Examine the salient features of 'Dunkel Proposal'.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Describe the programme of 'New Deal' of F.D. Roosevelt.
- (2) Explain the causes for the rise of America as a world power after Second World War.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) राष्ट्रसंघाचे उद्दीष्टे विशद करा.
- (2) मार्शल योजना स्पष्ट करा.
- (3) महिलांच्या हक्कांच्या चळवळीची माहिती लिहा.
- (4) 'गॅट करार' स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) टुमन सिद्धांत.
- (2) डॉ. मार्टिन ल्यूथर किंग.
- (3) शीतयुद्धाची संकल्पना.
- (4) अमेरिका आणि जापान संबंध.
- (5) मुक्त व्यापार धोरण.
- (6) दहशतवादाचे स्वरूप.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **तीन**) : [30]

- (1) 1929च्या महामंदीच्या कारणांची चर्चा करा.
- (2) दुसऱ्या महायुद्धातील अमेरिकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- (3) नागरी हक्क चळवळीचे महत्व स्पष्ट करा.
- (4) अमेरिका व व्हीएतनाममधील संबंध विशद करा.
- (5) 'डंकेल प्रस्तावाच्या' ठळक वैशिष्ट्यांचे परिक्षण करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचा उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [20]

- (1) एफ.जी. रुझवेल्टच्या 'न्यू डील' कार्यक्रमाचे वर्णन करा.
- (2) दुसऱ्या महायुद्धानंतर जागतिक महासत्ता म्हणून अमेरिकेच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-239

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ANTHROPOLOGY

G-2 : Indian Tribes and Tribal Welfare

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

(i) Write the economic classification of Indian Tribes.

(ii) Write in brief the Religious life of Warlis.

(iii) State the nature of Primitive Religion.

(iv) What are the problems of Tribals in Urban area ?

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(i) Deforestation

(ii) I.T.D.P.

(iii) Report writing

P.T.O.

- (iv) Youth Dormitories among Tribals
- (v) Concept of Adivasi
- (vi) Social life of Bhils.

3. Answer any *three* of the following questions in **250** words each : [30]

- (i) Explain the role of magic among the tribes.
- (ii) Discuss the various provisions for Tribal Welfare in the Constitution of India.
- (iii) Explain the fieldwork tradition in Anthropology.
- (iv) Describe the various systems of classification of Indian Tribes.
- (v) Explain the concept of Acculturation.

4. Answer any *one* of the following in **500** words each : [20]

- (i) Explain the structure and functions of Youth Dormitories.
- (ii) Explain the various approaches to tribal welfare.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (i) भारतीय आदिवासींचे आर्थिक वर्गीकरण लिहा.
- (ii) वारलींचे धार्मिक जीवन थोडक्यात लिहा.
- (iii) आदिम धर्माचे स्वरूप सांगा.
- (iv) शहरी भागातील आदिवासींच्या समस्या काय आहेत ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [20]

- (i) जंगलतोड
- (ii) I.T.D.P.
- (iii) अहवाललेखन
- (iv) आदिवासींमधील युवागृह
- (v) आदिवासी एक संकल्पना
- (vi) भिल्लांचे सामाजिक जीवन

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

- (i) आदिवासींमधील जादूची भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) भारतीय घटनेत असलेल्या आदिवासींच्या विविध कल्याणकारी तरतुदींची चर्चा करा.
- (iii) मानवशास्त्रातील क्षेत्र अभ्यासाची परंपरा स्पष्ट करा.
- (iv) भारतीय आदिवासींच्या वर्गीकरणाच्या विविध पद्धती सांगा.
- (v) समसंस्कृतीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) युवागृहाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
- (ii) आदिवासी विकासाचे विविध दृष्टीकोन सांगा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[4101]-240

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

GEOGRAPHY

(General Paper-II)

(Gg-210 : Geography of Human Resources)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of map stencils is allowed.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer in about 20 words each (any *ten*) :

[20]

(1) Define Human Geography.

(2) State any *two* names in medieval period Geographer.

(3) State the stages evolution of Man.

(4) Define 'Human Race'.

(5) Write the names of Pure Race.

(6) State the habitat location of PYGMY.

(7) Give the economic activities of 'Bhill Tribe'.

(8) Give any *four* world principal language family.

(9) State the names of major religions in world.

P.T.O.

- (10) Define 'Migration'.
- (11) Write the types of Rural Settlement.
- (12) Define the linear pattern of settlement.
- (13) Give the hypothesis of Malthus theory.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Human Geography in Modern Period.
- (2) Economic activities of BUSHMEN.
- (3) Social life of 'Gond' tribe.
- (4) Factors affecting on the location of Rural Settlement.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the physical traits of Human Race.
- (2) Explain the human life of ESKIMO.
- (3) Describe the characteristics of 'Hindu Religion.'
- (4) Explain the Malthus theory of population growth.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain the nature and scope of Human Resources Geography.
- (2) Explain the civilization characteristics of Tigris and Euphratis.
- (3) Write the geographical account on Naga Tribe.
- (4) Discuss the factors affecting on Migration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[20]

- (1) मानवी भूगोलची व्याख्या.
- (2) मध्ययुगीन काळातील दोन भूगोलतज्ञांची नावे सांगा.
- (3) मानवी उत्क्रांतीचे टप्पे सांगा.
- (4) 'मानवी वंशा'ची व्याख्या.
- (5) शुद्ध वंशाची नावे लिहा.
- (6) पिग्मी लोकांचे निवासस्थान सांगा.
- (7) 'भिल्ल जमाती'च्या आर्थिक क्रिया द्या.
- (8) जगातील कोणतीही चार प्रमुख भाषाकुळे द्या.
- (9) जगातील प्रमुख धर्मांची नावे सांगा.
- (10) स्थलांतराची व्याख्या करा.
- (11) ग्रामीण वसाहतींचे प्रकार लिहा.
- (12) रेषाप्रांरूप वस्तीची व्याख्या करा.
- (13) माल्थसच्या सिद्धांताची गृहिततत्त्वे द्या.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) आधुनिक काळातील मानवी भूगोल.
- (2) बुशमेन लोकांच्या आर्थिक क्रिया.
- (3) 'गोंड' जमातीचे सामाजिक जीवन.
- (4) ग्रामीण वस्तीस्थानावर परिणाम करणारे घटक.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) मानवी वंशाचे शारिरीक मापदंड स्पष्ट करा.
- (2) एस्कमो लोकांचे सामाजिक जीवन स्पष्ट करा.
- (3) 'हिंदू धर्म' वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- (4) माल्थसचा लोकसंख्या वाढीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) मानवी साधन संपत्ती भूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) तैग्रीस आणि युफ्राटिस संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (3) नागा जमातीवर भौगोलिक माहिती लिहा.
- (4) स्थलांतरावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.

[4101]-240

(Gg-210 : Geography and Natural Hazards)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer in about **20** words each (any *ten*) : [20]

(1) Mention *two* approaches to study the Environmental Geography.

(2) State *two* examples of atmospheric hazards.

(3) Define 'environmental stress'.

(4) What is disaster rehabilitation ?

(5) Give *two* Tsunami affected areas.

(6) Give *two* management policies of drought.

(7) What is Cyclone ?

(8) Give *two* causes of landslide.

(9) Mention *two* examples of earthquake in India.

(10) State *two* effects of deforestation.

(11) Write *two* causes of natural forest fire.

(12) Define optimum population.

(13) State *two* causes of flood.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Importance of Environmental Geography.
- (2) Natural Hazards.
- (3) Pre-Hazard management of Flood.
- (4) Management of Forest Fire.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Scope of Environmental Geography.
- (2) “Manmade hazards are more intensive than natural hazards.”
Explain.
- (3) Explain the causes and effects of wet drought.
- (4) Explain the management of Tsunami.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain effects and management of Earthquake.
- (2) Classify hazards and explain manmade hazards with examples.
- (3) Describe the causes, effects and management of population explosion in India.
- (4) What is disaster management ? Explain pre- and post-disaster management.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

(v) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) पर्यावरणीय भूगोल अभ्यासपद्धतीतील कोणतेही दोन दृष्टीकोण लिहा.
- (2) वातावरणीय आपत्तीची कोणतीही दोन उदाहरणे सांगा.
- (3) 'पर्यावरणीय ताण' व्याख्या लिहा.
- (4) आपत्ती पुनर्रचना/पुनर्वसन म्हणजे काय ?
- (5) कोणतीही दोन त्सुनामी प्रवणक्षेत्राची नावे लिहा.
- (6) दुष्काळ व्यवस्थापनातील दोन धोरणे द्या.
- (7) चक्रीवादळ म्हणजे काय ?
- (8) भूस्खलनाची/भूमिपाताची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- (9) भारतातील भूकंपाची कोणतीही दोन उदाहरणे द्या.
- (10) निर्वनीकरणाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- (11) वणव्याची कोणतीही दोन नैसर्गिक कारणे लिहा.
- (12) 'पर्याप्त लोकसंख्या' व्याख्या लिहा.
- (13) पूराची कोणतीही दोन कारणे लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) पर्यावरणीय भूगोलाचे महत्व;
- (2) नैसर्गिक आपत्ती.
- (3) पूर पूर्व-व्यवस्थापन.
- (4) वणव्याचे व्यवस्थापन.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) पर्यावरणीय भूगोलाची व्याप्ती.
- (2) “मानवनिर्मित आपत्ती नैसर्गिक आपत्तीपेक्षा अधिक व्यापक असते.’ स्पष्ट करा.
- (3) ओल्या दुष्काळाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- (4) त्सुनामीचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) भूकंपाचे परिणाम व व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- (2) आपत्तीचे वर्गीकरण करून मानवनिर्मित आपत्तीचे उदाहरणासह स्पष्टीकरण करा.
- (3) भारतातील लोकसंख्या विस्फोटाची कारणे, परिणाम आणि व्यवस्थापनाचे वर्णन करा.
- (4) आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय ? आपत्ती-पूर्व व आपत्ती-नंतरचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-241

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

GEOGRAPHY

Gg-220 : India—A Geographical Analysis (S-1)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of map stencils is allowed.
 - (iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer in about 20 words each (any ten) : [20]

- (1) Give latitudinal and longitudinal extent of India.
- (2) Write the names of *two* divisions of Indian peninsular plateau.
- (3) State the names of *two* west flowing rivers of India.
- (4) Write any *two* characteristics of Monsoon.
- (5) What is soil degradation ?
- (6) State any *two* types of forests in India.
- (7) Write *two* names of Petroleum producing centers in India.
- (8) What is Blue Revolution ?
- (9) State any *two* problems of Indian Agriculture.
- (10) Write any *two* locational factors of Iron and Steel Industries.

P.T.O.

- (11) What is Urbanization ?
- (12) Define Migration.
- (13) What is Balance of Trade ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Godavari River System.
- (2) South-West Monsoon.
- (3) White Revolution.
- (4) Rural-Urban Migration.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the major soil types in India.
- (2) Explain the significance of forest in Indian Economy.
- (3) Give an account of distribution of Iron-ore in India.
- (4) State the importance of railway transportation in India.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Mention the physiographic divisions of India and describe the North Indian Plains.
- (2) State the causes of deforestation in India and explain the importance of the forest conservation.
- (3) Explain the development and distribution of Iron and Steel industries in India.
- (4) Give an account of population distribution in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) नकाशा स्टेन्सिल्स वापरण्यास परवानगी आहे.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

(1) भारताचा अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय विस्तार द्या.

(2) भारतीय द्विपकल्पीय पठारांच्या दोन विभागांची नावे लिहा.

(3) भारतातील दोन पश्चिमवाहिनी नद्यांची नावे सांगा.

(4) मान्सूनची कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

(5) मृदा ऱ्हास म्हणजे काय ?

(6) भारतातील कोणतेही दोन जंगलाचे प्रकार सांगा.

(7) भारतातील दोन खनिज तेल उत्पादक केंद्रांची नावे लिहा.

(8) निलक्रांती म्हणजे काय ?

(9) भारतीय शेतीच्या दोन समस्या सांगा.

(10) लोहपोलाद उद्योगाच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा.

(11) नागरीकरण म्हणजे काय ?

(12) स्थलांतराची व्याख्या.

(13) व्यापार-संतुलन म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) गोदावरी नदी प्रणाली.
 - (2) नैऋत्य मान्सून.
 - (3) धवलक्रांती.
 - (4) ग्रामीण-शहरी स्थलांतर.
3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) भारतातील प्रमुख मृदा प्रकार स्पष्ट करा.
 - (2) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील वनांचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (3) भारतातील लोह-खनिज वितरणाचा वृत्तांत द्या.
 - (4) भारतीय रेल्वे वहातूकीचे महत्व सांगा.
4. प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) भारताचे प्रमुख प्राकृतिक विभाग सांगून, उत्तरेकडील मैदानी प्रदेशाचे वर्णन करा.
 - (2) भारतातील निर्वनीकरणाची कारणे सांगून, वनसंवर्धनाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (3) भारतातील लोहपोलद उद्योगाचे वितरण व विकास स्पष्ट करा.
 - (4) भारतातील लोकसंख्या वितरणाचा वृत्तांत द्या.

[4101]-241

Gg-220 : China—A Geographical Analysis

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Use of map stencils is allowed.
(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]
- (1) Give the geographical location of China.
 - (2) Write the names of physiographic divisions of China.
 - (3) What is drainage pattern ?
 - (4) Name the major climatic regions of China.
 - (5) Define soil degradation.
 - (6) What is deforestation ?
 - (7) Write the names of any *two* thermal power projects in China.
 - (8) Name any *two* iron-ore producing areas in China.
 - (9) Define 'Blue Revolution'.
 - (10) Write any *two* factors affecting on location of textile industry.
 - (11) Give any *two* effects of urbanization in China.
 - (12) State in brief the importance of railway transportation in regional development.
 - (13) Write any *two* effects of communication technology on socio-economic development in China.

- 2.** Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Relative location of China.
 - (2) Methods of soil conservation in China.
 - (3) Hydropower projects in China.
 - (4) 'White Revolution' in China.
- 3.** Answer in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Give an account of the characteristics of various seasons in China.
 - (2) Describe in detail the West Chinese mountain region.
 - (3) "Distribution of population is uneven in China." Explain.
 - (4) Explain the development and distribution of iron and steel industries in China.
- 4.** Answer in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Explain major forest types and its distribution in China.
 - (2) Describe the east-flowing river system in China.
 - (3) Mention the types of transportation and give an account of waterway transport in China.
 - (4) Give an account of the importance of agriculture in China's economy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.
(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) चीनचे भौगोलिक स्थान सांगा.
- (2) चीनच्या प्राकृतिक विभागांची नावे लिहा.
- (3) नदी प्रणाली म्हणजे काय ?
- (4) चीनचे प्रमुख हवामान विभाग सांगा.
- (5) मृदा अवनतिची व्याख्या द्या.
- (6) निर्वनीकरण म्हणजे काय ?
- (7) चीनमधील कोणत्याही दोन औष्णिक प्रकल्पांची नावे लिहा.
- (8) चीनमधील कोणत्याही दोन लोह-खनिज उत्पादक प्रदेशांची नावे लिहा.
- (9) 'निल क्रांती' व्याख्या द्या.
- (10) सूती वस्त्रोद्योगाच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा.
- (11) चीनमधील नागरीकरणाचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- (12) प्रादेशिक विकासातील रेल्वे वाहतुकीचे महत्व थोडक्यात सांगा.
- (13) चीनमधील दळणवळण तंत्रज्ञानाचे सामाजिक व आर्थिक विकासावरील कोणतेही दोन परिणाम लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) चीनचे सापेक्ष स्थान.
- (2) चीनमधील मृदा संधारणाच्या पद्धती.
- (3) चीनमधील जलविद्युत प्रकल्प.
- (4) चीनमधील 'धवल क्रांती'.

3. प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) चीनमधील विविध ऋतूंच्या वैशिष्ट्यांचा वृत्तांत द्या.
- (2) पश्चिम चीनमधील पर्वतीय प्रदेशाचे सविस्तर वर्णन करा.
- (3) 'चीनमधील लोकसंख्येचे वितरण विषम आहे.' स्पष्ट करा.
- (4) चीनमधील लोह-पोलाद उद्योगांचा विकास आणि वितरण स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) चीनमधील वनांचे प्रमुख प्रकार व वितरण स्पष्ट करा.
- (2) चीनमधील पुर्ववाहिनी नदीप्रणालीचे वर्णन करा.
- (3) वाहतुकीचे प्रकार सांगून चीनमधील जलवहातुकीचा वृत्तांत द्या.
- (4) चीनच्या अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे महत्व यावर वृत्तांत लिहा.

Total No. of Questions—7+7+6]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
-------------	--

[4101]-243

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

MUSIC (संगीत) (S-1)

विशेष एस-1

(Special Paper 1)

(2008 PATTERN)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार किंवा तबला यापैकी तुम्ही शिकलेल्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न एक अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदीरा (बडा ख्याल) स्वर-लिपीबद्ध करा. [5]

2. शुद्ध-सारंग किंवा कल्याण यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड यासह लिहा. [5]

3. विलंबित लयीतील कोणत्याही एका तालाचे लेखन करा.

किंवा

झुमरा आणि आडा चौताल या दोन तालांची तूलना करा.

[5]

P.T.O.

4. खालीलपैकी कोणत्याही पाचची व्याख्या लिहा : [5]
- (1) श्रुती
 - (2) वादी स्वर
 - (3) संवादी स्वर
 - (4) वर्ज्य स्वर
 - (5) आंदोलित स्वर
 - (6) खंड
 - (7) उत्तरांगवादी राग
 - (8) चल स्वर.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा : [5]
- (1) वर्ण आणि वर्णांचे प्रकार
 - (2) चतुरंग
 - (3) संकीर्ण राग
 - (4) त्रिवट
 - (5) विन्यास-अपन्यास.
6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवनचरित्र लिहा : [5]
- (1) पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर
 - (2) ऊ. अमीर खाँ
 - (3) ऊ. अल्लारखाँ.
7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (1) देशी संगीत-मार्गी संगीत
 - (2) संगीतातील घराणी
 - (3) गायनात शब्दोच्चाराचे महत्त्व.

[4101]-243

रागसंगीत स्वर वाद्य वादन (सतार)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरीत प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना समान गुण असून ते उजवीकडे दर्शविले आहेत.

1. अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील मसितखानी गत स्वरलिपिबद्ध करा. [5]
2. राग-दुर्गा व राग-बागेश्री यांपैकी कोणत्याही एका रागाची वैशिष्ट्यांसह सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा. [5]
3. केहरवा, रूपक, दादरा, चौताल यांपैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल या प्रमाणे लेखन करा. [5]
4. व्याख्या लिहा (कोणत्याही पाच) : [5]
 - (1) वादी स्वर
 - (2) संवादी स्वर
 - (3) अनुवादी स्वर
 - (4) विवादी स्वर
 - (5) संकीर्ण राग
 - (6) जोड राग
 - (7) अंश स्वर
 - (8) आंदोलित
 - (9) विन्यास.

5. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : [5]
- (1) ठुमरी
 - (2) दादरा
 - (3) उपशास्त्रीय संगीत प्रकार
 - (4) चतरंग
 - (5) तराणा.
6. निबंध लिहा (कोणताही एक) : [5]
- (1) सतार या वाद्याचा इतिहास
 - (2) सतार वादनातील मैहर घराणे
 - (3) रियाजाचे महत्व.
7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) : [5]
- (1) पं. रविशंकर
 - (2) अन्नपूर्णा देवी
 - (3) बडे गुलाम अली खाँ.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— प्रथम प्रश्न अनिवार्य. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. झुमरा किंवा आडा चौताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आणि एकपट-दुप्पट लिहा. [5]
2. लयकारीच्या आड, कुआड आणि बिआड या प्रकारांविषयी विस्ताराने लिहा. [5]
3. तबल्यातील बंद आणि खुला या दोन बाजांविषयी थोडक्यात विवेचन करा. [5]
4. ख्याल किंवा धृपद-धमार यापैकी एका गायनप्रकाराविषयी थोडक्यात माहिती द्या. [5]
5. तबल्याच्या निर्मितीविषयी थोडक्यात विवेचन करा. [5]
6. तुमच्या आवडत्या कलाकाराची वादन वैशिष्ट्ये विशद करा. [5]

Total No. of Questions—7+7+5]

[Total No. of Printed Pages—4+1

[4101]-244

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

MUSIC (संगीत)

Special Paper 2

(2008 PATTERN)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार किंवा तबल यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

(रागसंगीत गायन)

सूचना :— (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) अनिवार्य प्रश्न एक अधिक उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदीश/बडा ख्याल स्वर-लिपिबद्ध करा. [5]

2. भीमपलास किंवा चंद्रकौंस यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड यासह लिहा. [5]

3. समान मात्रांच्या कोणत्याही दोन तालांचे लेखन करा. [5]

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा : [5]

- (1) शब्दप्रधान गीत
- (2) नाट्यसंगीत
- (3) दादरा गीतप्रकार
- (4) पार्श्वसंगीत.

P.T.O.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात लिहा : [5]
- (1) स्वरलेखन पद्धतीची व्याप्ती
 - (2) सुगम संगीत शैली
 - (3) पार्श्वगायन
 - (4) संगीत आणि काव्य.
6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन-चरित्र लिहा : [5]
- (1) पं. भीमसेन जोशी
 - (2) पं. व्ही. जी. जोग
 - (3) उ. बिस्मिल्ला खाँ.
7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (1) संगीत शिक्षणाचे स्वरूप
 - (2) धृपद-धमार गायकी
 - (3) नभोवाणीद्वारे होणारा संगीताचा प्रचार.

रागसंगीत स्वर वाद्य वादन (सतार)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिल्या प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरीत प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना समान गुण असून ते उजवीकडे दर्शविले आहेत.

1. अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील मसितखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. राग चंद्रकौंस व शुद्ध सारंग यापैकी कोणत्याही एका रागाची वैशिष्ट्यांसह सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा. [5]
3. एकताल, चौताल, झुमरा यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल या प्रमाणे लेखन करा. [5]
4. टीपा लिहा (कोणताही एक) : [5]
 - (1) सतार वादनातील तबला साथ
 - (2) नाटकात संगीताचे महत्व
 - (3) संगीत आणि साहित्य.
5. थोडक्यात माहिती लिहा (कोणताही एक) : [5]
 - (1) स्वरलेखन पद्धतीची व्याप्ती व मर्यादा
 - (2) सतार वादनातील मींडचे महत्व
 - (3) महाराष्ट्रातील लोकसंगीत.

6. निबंध लिहा (कोणताही एक) : [5]

- (1) धृपद, धमार गायकीचा इतिहास
- (2) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
- (3) भावदर्शनासाठी निरनिराळ्या वाद्यांचा उपयोग.

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) : [5]

- (1) श्रीमती बेगम अख्तर
- (2) उस्ताद अमजद अली खाँ
- (3) पं. भीमसेन जोशी.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— प्रथम प्रश्न अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. खेमटा किंवा तेवरा (तीव्रा) यापैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आणि एकपट-दुप्पट लिहा. [5]
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा : [5]
 - (1) आमद
 - (2) गत
 - (3) परण.
3. सम, टाळी, काल इत्यादींचे ताल-निर्मिती मधील महत्त्व विशद करा. [5]
4. तबल्यातील अजराडा आणि फरुखाबाद यापैकी एका बाजा विषयी विस्ताराने लिहा. [5]
5. नगमा (लहरा) या विषयावर थोडक्यात विवेचन करा. [5]

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-245

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

PUBLIC ADMINISTRATION

(General Paper II)

(Theory of Public Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*):[10]

(i) Explain the nature of Public Administration.

(ii) Mention the co-ordination principle of organization.

(iii) State the benefits of Training.

(iv) Write any *two* definitions of Public Administration.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain in brief the structural-functional approach.

(ii) Explain the principle of Hierarchy.

(iii) Direct recruitment.

(iv) Importance of Bureaucracy.

P.T.O.

- (v) Fast track courts.
- (vi) Types of Chief Executive.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*): [30]

- (i) State the similarity between Public Administration and Private Administration.
- (ii) Write the powers and functions of Union Public Service Commission.
- (iii) State the importance of Communication.
- (iv) Explain the executive control over Public Administration.
- (v) State the functions of Comptroller and Auditor General.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (i) Discuss the Budgetary Process in India.
- (ii) Explain types and bases of Departmental Organization.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (i) लोकप्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (ii) संघटनेचे समन्वय तत्व नमूद करा.
- (iii) प्रशिक्षणाचे फायदे सांगा.
- (iv) लोकप्रशासनाचा कोणत्याही **दोन** व्याख्या लिहा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) रचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोन थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (ii) पदसोपान परंपरेचे तत्व स्पष्ट करा.
- (iii) प्रत्यक्ष भरती.
- (iv) नोकरशाहीचे महत्व.
- (v) शिघ्रगती न्यायालय.
- (vi) प्रमुख कार्याधिकाऱ्याचे प्रकार.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) लोकप्रशासन आणि खाजगी प्रशासनातील साम्य सांगा.
- (ii) केंद्रीय लोकसेवा आयोगाचे अधिकार व कार्ये लिहा.
- (iii) जनसंपर्काचे महत्व सांगा.
- (iv) लोकप्रशासनावरील कार्यकारी मंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
- (v) नियंत्रक व महालेखापरिक्षकाचे कार्ये सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) भारतातील अंदाजपत्रकीय प्रक्रियेचे वर्णन करा.
- (ii) खात्याचे प्रकार आणि आधारभूत घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-246

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

PUBLIC ADMINISTRATION

Special Paper I

(Administrative Thinkers)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State Kautilya's views on Administrative Corruption.

(ii) Explain Woodrow Wilson's views on Administration.

(iii) Nature of 'Sala Model'.

(iv) Max Weber's views on Legitimacy.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain Kautilya's views on principles of Administration.

(ii) State F.W. Taylor's concept of Scientific Management.

(iii) Nehru's views on Bureaucracy.

(iv) Mention Herbert Simon's views on Behaviourism.

(v) Chester Barnard's theory of Authority.

(vi) Nehru's views on Socialism.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]
- (i) Explain Herbert Simon's views on Traditional Administration.
 - (ii) Explain Riggs structural-functional approach.
 - (iii) Explain Kautilya's Nature of Rajdharam.
 - (iv) State Nehru's views on Decentralization.
 - (v) Critically evaluate Taylor's concept of Scientific Management.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]
- (i) Mention Chester Barnard's powers and functions of the Chief Executive.
 - (ii) Explain Nehru's contribution to the development of socialism and Administration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]
- (i) कौटिल्याचे प्रशासकीय भ्रष्टाचारासंबंधी विचार सांगा.
 - (ii) वुड्रो विल्सनचे प्रशासनासंबंधी मते स्पष्ट करा.
 - (iii) 'साला मॉडेल' चे स्वरूप.
 - (iv) अधिमान्यतेसंबंधी मॅक्स वेबरची मते.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) कौटिल्याची प्रशासकीय तत्वांसंबंधी मते स्पष्ट करा.
- (ii) एफ. डब्ल्यु. टेलर यांची शास्त्रीय व्यवस्थापणाची संकल्पना सांगा.
- (iii) नोकरशाही संबंधी नेहरूंची मते.
- (iv) वर्तनवादावरील हर्बर्ट सायमनची मते नमूद करा.
- (v) चेस्टर बर्नार्डचा अधिकाराचा सिद्धांत.
- (vi) समाजवादासंबंधी नेहरूंची मते.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) परंपरागत प्रशासनासंबंधी हर्बर्ट सायमनची मते स्पष्ट करा.
- (ii) रिगजचा रचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- (iii) कौटिल्याचे राजधर्माचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iv) विकेंद्रीकरणासंबंधी पंडित नेहरूंचे विचार सांगा.
- (v) टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापनाच्या संकल्पनेचे टिकात्मक मुल्यमापन करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (i) चेस्टर बर्नार्डने सुचविलेली प्रमुख अधिकाऱ्याचे अधिकार व कामे नमूद करा.
- (ii) समाजवाद आणि प्रशासन विकासातील नेहरूंचे योगदान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-247

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

PUBLIC ADMINISTRATION

Special Paper II

(Institutions and Issues in Indian Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) All India Services.

(ii) Role of National Development Council.

(iii) Planning Commission.

(iv) Nature of Globalization.

2. Write the notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Structure of Union Public Service Commission.

(ii) State the types of training.

(iii) Recommendations of National Commission for Woman.

(iv) Role of State Reserve Police Force.

(v) Social Justice.

(vi) Liberalization.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the functions of State Public Service Commission.
- (ii) Explain the meaning and significance of E-Governance.
- (iii) Explain the Budgetary process in India.
- (iv) Mention the functions of Voluntary Organization.
- (v) Explain the role of Dept. of Home Affairs regarding the Law and Order.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Explain the relationship between Political Executives and Administrative Executives.
- (ii) Explain the role of Lokpal and Lokayukta.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) आखील भारतीय सेवा
- (ii) राष्ट्रीय विकास परिषदेची भूमिका
- (iii) नियोजन आयोग
- (iv) जागतिकीकरणाचे स्वरूप.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची रचना.
- (ii) प्रशिक्षणाचे प्रकार सांगा.
- (iii) राष्ट्रीय महिला आयोगाच्या शिफारशी.
- (iv) राज्य राखीव पोलीस दलाची भूमिका.
- (v) सामाजिक न्याय.
- (vi) उदारीकरण.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) राज्य लोकसेवा आयोगाची कामे स्पष्ट करा.
- (ii) ई-शासनाचा अर्थ आणि महत्व स्पष्ट करा.
- (iii) भारतातील अंदाजपत्रकीय प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (iv) स्वयंसेवी संघटनांची कामे नमूद करा.
- (v) कायदा व सुव्यवस्थेबाबत गृहमंत्रालयाची भूमिका स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (i) राजकीय कार्यकारी प्रमुख व प्रशासकीय कार्यकारी प्रमुख यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- (ii) लोकपाल व लोकायुक्ताची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-248

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

PSYCHOLOGY

(G-2 : Social Psychology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What is Self-esteem ?

(ii) Explain the factors of Attitudes.

(iii) What is Social Cognition ?

(iv) Explain the Internal Attraction.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Self-concept

(ii) Group decision making

(iii) Foot in the Door Technique

(iv) Social Rejection

(v) Self-awareness

(vi) Sociometric Technique.

P.T.O.

3. Attempt any *three* questions in **200** to **250** words each : [30]

- (i) What is aggression ? Explain the causes of Aggression.
- (ii) Explain the basic sources of attribution error.
- (iii) Define leadership. Describe the styles of leadership.
- (iv) Describe factors affecting conformity.
- (v) Explain the triangular theory of Love.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Define social psychology. Describe various tools of data collections.
- (ii) What is communication ? Explain the process of Communication.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) 'स्व' आदर म्हणजे काय ?
- (ii) अभिवृत्तीचे घटक स्पष्ट करा.
- (iii) सामाजिक बोधन म्हणजे काय ?
- (iv) अंतर्गत आकर्षण स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) 'स्व' संकल्पना.
- (ii) समुह निर्णय प्रक्रिया.
- (iii) दारात पाऊल टाकण्याचे तंत्र.
- (iv) सामाजिक त्यजन.
- (v) 'स्व' जाणिव.
- (vi) समाजमिति तंत्र.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 500 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) आक्रमकता म्हणजे काय ? आक्रमकतेची कारणे स्पष्ट करा.
- (ii) आरोपनाची मुलभूत उगमस्थाने व प्रमाद स्पष्ट करा.
- (iii) नेतृत्वाची व्याख्या लिहा. नेतृत्व शैलीचे वर्णन करा.
- (iv) अनुसारितेवर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
- (v) प्रेमाचा त्रिकोण सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) सामाजिक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा. प्रदत्त संकलन करण्याच्या विविध तंत्रांचे अथवा साधनांचे वर्णन करा.
- (ii) संप्रेषण म्हणजे काय ? संप्रेषण प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-249

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

PSYCHOLOGY

Special Paper I

(Psychology of Adjustment)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) Explain the concept of work and career issues.

(2) State the concept of Health Psychology.

(3) Explain the concept of Alcoholism.

(4) State the concept of Abnormal Behaviour.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Karl Jung's psychoanalytical approach.

P.T.O.

- (2) Mind-body relationship
- (3) Sexual harassment
- (4) Criteria of abnormal behaviour
- (5) Eating disorders
- (6) Blaming yourself as common coping pattern.

3. Attempt any *three* questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) State the psychosexual developmental stages.
- (2) Explain the prediction of marital success.
- (3) Define anxiety. State the types of anxiety disorders.
- (4) Explain the Ellis's Rational Emotive Behaviour Therapy (REBT).
- (5) State the effects of smoking on health.

4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]

- (1) Define stress. State the responses given to stress.
- (2) Describe in brief the model of career choice and development by Super.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) काम आणि करिअर ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) स्वास्थ्य मानसशास्त्र ही संकल्पना विशद करा.
- (3) मद्यासक्ति ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) अपसामान्य वर्तन/मनोविकृत वर्तन ही संकल्पना स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) कार्ल युंगचा मनोविश्लेषण दृष्टिकोन
- (2) शरीर-मन संबंध
- (3) लैंगिक छळ
- (4) मनोविकृत वर्तनाचे निकष
- (5) खाण्याच्या विकृती
- (6) स्वतःवर दोषारोप करणारा सामान्य आकृतीबंध.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) मानसलैंगिक विकासाच्या अवस्था स्पष्ट करा.
- (2) वैवाहिक यशाचे पूर्वकथन स्पष्ट करा.
- (3) चिंतेची व्याख्या द्या. चिंता विकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) एलिस यांची तर्कनिष्ठ भावनिक वर्तन उपचार पद्धती स्पष्ट करा.
- (5) धूम्रपानाचे स्वास्थावरील परिणाम स्पष्ट करा.

4. कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) तणावाची व्याख्या द्या. तणावास कोणकोणत्या प्रतिक्रिया दिल्या जातात ते स्पष्ट करा.
- (2) व्यवसाय निवड आणि विकास याबाबत सुपर यांनी दिलेल्या प्रारूपाचे थोडक्यात वर्णन करा.

[4101]-249

(Abnormal Psychology and Therapeutic Interventions)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Give the characteristic features of Paranoid Schizophrenia.
- (2) Explain the generalized anxiety disorder.
- (3) Explain the nature of family therapy.
- (4) State the need for Psychotherapy.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) DSM–IV based classification of mental disorders.
- (2) Types of dissociative disorders (any *one*).
- (3) Professionals in psychotherapy.
- (4) Yoga therapy.
- (5) Measuring success in Psychotherapy.
- (6) Client-centered therapy.

3. Attempt any *three* questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) Definition and nature of Abnormal Behaviour.
- (2) Discuss the types of odd and eccentric personality disorder.
- (3) Explain the types of Shizophrenia.
- (4) Beck's cognitive therapy.
- (5) Describe marital therapy.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (1) Define Phobia. Describe different types of phobia.
- (2) Discuss systematic desensitization and token economy method.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) संशयी छिन्नमनस्कतेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (2) सामान्य चिंताविकृती स्पष्ट करा.
- (3) कौटुंबिक उपचार पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (4) मानसोपचार पद्धतीची गरज स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) डि. एस. एम.-चार प्रणित मनोविकृतीचे वर्गीकरण.
- (2) वियोजनात्मक विकृतीचा कोणताही एक प्रकार
- (3) मानसोपचारातील व्यावसायिकता
- (4) योगा-उपचार पद्धती
- (5) मानसोपचारातील यशस्वितेचे मापन
- (6) रुग्णकेंद्रित उपचार पद्धती (व्यक्तिकेंद्रित उपचार पद्धत).

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) अपसामान्य वर्तनाची व्याख्या आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) विलक्षण आणि विक्षिप्त व्यक्तिमत्व विकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) छिन्नमनस्कतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) बेकची बोधनात्मक उपचार पद्धती.
- (5) वैवाहिक मानसोपचार पद्धतीचे वर्णन करा.

4. कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) दुर्भित्तीची व्याख्या द्या. दुर्भित्तीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) पद्धतशीर आवेदनशील आणि प्रतिकात्मक पारितोषिक पद्धतीची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-250

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2012

PSYCHOLOGY

Special Paper II

(S-II : Developmental Psychology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions in **50 words each :** [10]

(i) State the various stages in life span.

(ii) Explain the concept of 'effective parenting'.

(iii) Explain the friendship in adolescence.

(iv) Explain the daily life in adulthood.

2. Write answers in **100 words each (any *four*) :** [20]

(i) How does human life begin ?

P.T.O.

- (ii) Explain the friendship in preschool years.
- (iii) Explain the hazards during adolescence.
- (iv) State the problems of working women.
- (v) Describe in brief the physical changes in adolescence.
- (vi) How individual adjust to the late adulthood ?

3. Attempt any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) Explain the hazards in pre-natal period.
- (ii) Describe the factors affecting the physical development in pre-school years.
- (iii) Describe the development of 'self' in middle childhood.
- (iv) Explain the family relationships in middle adulthood.
- (v) Explain the physical changes in late adulthood.

4. Attempt any *one* question in **500** words : [20]

- (i) Explain the theory of cognitive development by Piaget in infancy.
- (ii) Describe in detail the cognitive development in early adulthood.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) जीवन कक्षेतील विविध टप्पे सांगा.
- (ii) 'यशस्वी पालकत्व' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) किशोरावस्थेतील मैत्रिसंबंध स्पष्ट करा.
- (iv) वृद्धांची दिनचर्या स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) मानवी जीवनाची सुरवात कशी होते ?
- (ii) पूर्वशालेय वयातील मैत्रिसंबंध स्पष्ट करा.
- (iii) किशोरावस्थेतील धोके स्पष्ट करा.
- (iv) नोकरी करणाऱ्या स्त्रीयांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (v) किशोरावस्थेतील शारीरिक बदलांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- (vi) उत्तर-प्रौढावस्थेशी समायोजन कसे केले जाते ?

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) जन्मपूर्व आवस्थेतील धोके विशद करा.

- (ii) पूर्वशालेय वयातील शारीरिक विकासावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
- (iii) मध्यम बाल्यावस्थेतील स्व-विकासाचे वर्णन करा.
- (iv) मध्यम प्रौढावस्थेतील कौटुंबिक संबंध स्पष्ट करा.
- (v) उत्तर-वृद्धावस्थेतील शारीरिक बदल स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) शैशवावस्थेतील बोधात्मक विकासाचा पियाजे यांचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (ii) पूर्व-प्रौढावस्थेतील बोधात्मक विकासाचे सविस्तर वर्णन करा.

[4101]-250

(S-II : Positive Psychology and Counselling Psychology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What is emotional intelligence ?

(ii) Explain the importance of communication with children.

(iii) Write a note on 'Gestalt Counselling'.

(iv) Explain personal centered counselling.

2. Attempt the following short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Successful aging.

(ii) Positive emotions.

(iii) Determinants of happiness.

(iv) Happiness and subjective well being.

(v) Concept of 'hope'.

(vi) Learned optimism.

3. Attempt the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the positive youth development.
- (ii) What is counselling ? Explain the stages of counselling process.
- (iii) Explain the characteristics of effective counsellor.
- (iv) Describe how children differ from adults.
- (v) Explain trait factor counselling.

4. Attempt any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Describe the negative aspects of human nature through traditional psychology.
- (ii) Explain the characteristics of an older adult as a client and state the predictable counselling agendas.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे काय ?
- (ii) बालकांबरोबर संवादाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (iii) गेस्टॉल्ट समुपदेशनावर टीप लिहा.
- (iv) व्यक्ति-केंद्रित समुपदेशन स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) यशस्वी वृद्धत्व.
- (ii) सकारात्मक भावना.
- (iii) आनंदीवृत्तीची निर्धारके.
- (iv) आनंदीवृत्ती आणि खुशाली.
- (v) 'आशा' संकल्पना.
- (vi) अध्ययित आशावाद.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) सकारात्मक युवा विकास स्पष्ट करा.
- (ii) समुपदेशन म्हणजे काय ? समुपदेशन प्रक्रियेच्या अवस्था स्पष्ट करा.
- (iii) परिणामकारक समुपदेशकाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (iv) बालक प्रौढांपेक्षा वेगळे कसे ? वर्णन करा.
- (v) 'गुणतत्व समुपदेशन' स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) पारंपारिक मानसशास्त्राच्या आधारे मानवी स्वभावातील नकारात्मक बाजूंचे वर्णन करा.
- (ii) एक सल्लार्थी म्हणून वयस्क प्रौढाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा व पूर्वकथनजन्य-समुपदेशन विषयपत्रिका सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-251

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

GANDHIAN THOUGHT

General Paper II

(Socio-political and Religious Thought)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain briefly Gandhiji's idea of decentralization of power.
- (2) State and explain Gandhiji's idea of Bycott.
- (3) Discuss the reasons for what Gandhiji opposed to Mechanization.
- (4) Explain the interrelation between Truth and Non-violence according to Gandhiji.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Nature of Gram Panchayat.
- (2) Gandhiji's idea of Trusteeship.
- (3) Gandhiji's conception of Ramrajya.
- (4) Gandhiji and Bhagwadgita.
- (5) Unity of all religions.
- (6) Gandhian idea of spiritualization of politics.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in **200** to **250** words each : [30]
- (1) Explain the various techniques of Satyagraha according to Gandhiji.
 - (2) Explain and evaluate Gandhiji's views on Varna and Caste.
 - (3) Bring out the importance of small scale industries according to Gandhiji.
 - (4) Explain *four* dimensions of Swaraj according to Gandhiji.
 - (5) Explain Gandhiji's views on nature and functions of the State.
4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]
- (1) State the problem of Untouchability and discuss various ways for removal of Untouchability according to Gandhiji.
 - (2) Explain and evaluate Gandhiji's views on Mechanization and Industrialization.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]
- (1) सत्तेचे विकेंद्रीकरण ही गांधीजीची कल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - (2) गांधीजींची बहिष्कार ही कल्पना सांगून तीचे स्पष्टीकरण करा.
 - (3) गांधीजी यांत्रिकीकरणास विरोध का करतात त्यांच्या कारणमिमांसेवर चर्चा करा.
 - (4) गांधीजींच्या मतानुसार सत्य आणि अहिंसा यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणतेही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : [20]
- (1) ग्रामपंचायतीचे स्वरूप.
 - (2) गांधीजींची विश्वस्त ही कल्पना
 - (3) गांधीजींची 'रामराज्य' ही कल्पना
 - (4) गांधीजी आणि भगवद्गीता.
 - (5) सर्व धर्मांची एकात्मता.
 - (6) गांधीजींची राजकारणाचे आध्यात्मिकरण ही कल्पना.
3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]
- (1) गांधीजींच्या मतानुसार सत्याग्रहाच्या विविध तंत्रांचे स्पष्टीकरण करा.
 - (2) वर्ण आणि जाती याविषयीचा गांधीजींचा दृष्टीकोन स्पष्ट करून त्याचे परीक्षण करा.
 - (3) गांधीजींच्या मतानुसार लघूउद्योगांचे महत्त्व विशद करा.
 - (4) गांधीजींच्या मतानुसार स्वराज्याची चार अंगे स्पष्ट करा.
 - (5) राज्याचे स्वरूप आणि कर्तव्ये याबद्दलचा गांधीजींचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) अस्पृश्यतेसंबंधीची समस्या विशद करून अस्पृश्यता निर्मूलनासंबंधी गांधीजींनी सूचविलेल्या उपाययोजनांवर चर्चा करा.
 - (2) यांत्रिकीकरण आणि औद्योगिकरणाबद्दल गांधीजींचा दृष्टीकोन स्पष्ट करून त्याचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-252

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

YOGVIDYA (योगविद्या)

(G-2 : Yogachi Sarvangeen Baithak)

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *one* from the following in **50** words : [5]

(i) Explain the correlation between character and Yoga Science.

(ii) Write the characteristics of process of learning.

2. Write short notes (any *two*) : [10]

(i) Hattayoga

(ii) Sankhyadarshan

(iii) Prattyahar

(iv) Kaivalyadham.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words : [15]

- (i) What is the meaning of 'Shuddhikriya' ? State types and benefits of Kriyas with example.
- (ii) What are Asttikdarshan ? Discuss in detail of Yogadarshan.
- (iii) Which factors bring distribution in mental health ? Discuss.

4. Attempt any *one* question in detail : [10]

- (i) Explain the correlation between Social Health and Yoga Science.
- (ii) Explain Patanjali's 'Chittavrittinirodh'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दांत स्पष्टीकरण द्या : [5]

- (i) चारित्र्य आणि योगशास्त्राचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
- (ii) अध्ययन प्रक्रियेचे वैशिष्ट्ये लिहा.

2. थोडक्यात टीपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]

- (i) हठयोग
- (ii) सांख्यदर्शन
- (iii) प्रत्याहार
- (iv) कैवल्यधाम

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तर द्या : [15]

(i) शुद्धिक्रियांचा अर्थ काय आहे ? शुद्धिक्रियांचे विविध प्रकार सांगून सहउदाहरण फायदे स्पष्ट करा.

(ii) आस्तिक दर्शन म्हणजे काय ? योग दर्शन सविस्तर स्पष्ट करा.

(iii) मानसिक स्वास्थ्यात बिघाड निर्माण करणारे घटक कोणते ? चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]

(i) सामाजिक स्वास्थ्य आणि योगशास्त्राचा सहसंबंध स्पष्ट करा.

(ii) पतंजलीनूसार 'चित्तवृत्तीनिरोध' स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-253

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

HISTORY OF CIVILIZATION

General Paper II

(Indian Culture)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Proto-historic period.

(ii) Importance of 'Ashram System'.

(iii) Forts in Maharashtra.

(iv) Medical Science.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Importance of Indian Culture.

(ii) Archaeological sources of Ancient Indian History.

(iii) Merits and demerits of Caste System.

(iv) Guru Nanak.

(v) Music in Mughal period.

(vi) Mathematic.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]
- (i) Explain the Religion and Arts during the Harappa Culture.
 - (ii) Discuss the 'Varna System' in Ancient Indian Society.
 - (iii) Write a note on Bhakti Movement.
 - (iv) Review the progress of Ancient Indian Painting.
 - (v) Write in detail about Information Technology.
4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]
- (i) Write the teaching of Jainism.
 - (ii) State the contribution of Brahma Samaj in socio-religious movement in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]
- (i) इतिहासपूर्वकाळ.
 - (ii) आश्रमव्यवस्थेचे महत्व.
 - (iii) महाराष्ट्रातील किल्ले.
 - (iv) वैद्यकशास्त्र.
2. प्रत्येकी **100** शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (i) भारतीय संस्कृतीचे महत्व.

- (ii) प्राचीन भारतीय संस्कृतीच्या अभ्यासाची भौतिक साधने.
- (iii) जातिसंस्थेचे गुणदोष.
- (iv) गुरू नानक.
- (v) मोगलकालीन संगीत.
- (vi) गाणितशास्त्र.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) हराप्पा संस्कृतीतील धर्म व कला स्पष्ट करा.
- (ii) प्राचीन भारतीय सामाजातील वर्णव्यवस्थेविषयी चर्चा करा.
- (iii) भक्ती चळवळ्यावर टिपण लिहा.
- (iv) प्राचीन भारतीय चित्रकलेच्या प्रगतीचा आढावा घ्या.
- (v) माहिती तंत्रज्ञानाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) जैन धर्माची शिकवण लिहा.
- (ii) भारतातील सामाजिक-धार्मिक चळवळीत ब्राम्हो समाजाचे कार्य सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-254

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

HOME ECONOMICS—G-2

G-2 : Sociology of Family

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following concepts in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Importance of Sociology.
- (2) Merits of Joint Family.
- (3) Child welfare.
- (4) Family Disorganisation.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Types of Marriage.
- (2) Human Race.
- (3) Different types of Family.
- (4) Socialization of child.
- (5) Human Race
- (6) Social institution.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the functions of family.
- (2) Explain the importance of family in the process of socialisation of child.
- (3) Describe the causes of family disintegration in India.
- (4) "Marriage as an Institution". Explain.
- (5) Describe the importance of women education in family development.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Explain the merits and demerits of Nuclear Family.
- (2) Write an essay on social legislation about marriage and family in India after independence.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील संकल्पनांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) समाजशास्त्राचे महत्व
- (2) एकत्र कुटुंबाचे गुण
- (3) बालकल्याण
- (4) कुटुंबाचे विस्थापन.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) विवाहाचे प्रकार.
 - (2) मानवी वंश.
 - (3) कुटुंबाचे विविध प्रकार.
 - (4) बालकाचे सामाजिकीकरण.
 - (5) मानवी वंश.
 - (6) सामाजिक संस्था.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]
- (1) कुटुंबाची कार्ये स्पष्ट करा.
 - (2) बालकांच्या सामाजिकीकरण प्रक्रियेतील कुटुंबाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (3) भारतातील कुटुंब विघटनाचे कारणे विशद करा.
 - (4) “विवाह एक संस्था आहे”. स्पष्ट करा.
 - (5) कुटुंब विकासात स्त्री शिक्षणाचे महत्व विशद करा.
4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) विभक्त कुटुंबपद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
 - (2) भारतातील स्वातंत्र्योत्तर काळातील विवाह आणि कुटुंबविषयक सामाजिक विधेयकावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—8+1

Seat No.	
-------------	--

[4101]-255

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

G-2 (A) : India's National Security

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) What are the objectives of Indian Foreign Policy ?
- (2) Explain the concept of Terrorism.
- (3) State geostrategic importance of Kashmir.
- (4) What are the India's Internal Security Problems ?

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Concept of National Security
- (2) Nuclear Test 1998
- (3) Strategic importance of Indian Ocean
- (4) Nuclear agreement between India and USA
- (5) Objectives of SAARC
- (6) Indian Naval Security.

P.T.O.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Discuss “a military power as a ‘Capability Factor’.”
- (2) Explain India’s Nuclear Policy.
- (3) Explain the causes and measures of Insurgency.
- (4) Explain how the border problem is a crucial issue in India-China relations.
- (5) Explain the India’s role in SAARC.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the principles of Indian Foreign Policy.
- (2) Explain the relation between India and Russia.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) भारतीय परराष्ट्रीय धोरणाची उद्दीष्टे कोणती ?
- (2) दहशतवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) काश्मीरचे भूसामरिक महत्व सांगा.
- (4) भारतीय अंतर्गत सुरक्षेच्या समस्या कोणत्या ?

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) राष्ट्रीय सुरक्षेची संकल्पना
- (2) 1998ची अणू चाचणी

- (3) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्व
- (4) भारत-अमेरिका आण्विक करार
- (5) सार्कची उद्दीष्टे
- (6) भारतीय नावीक सुरक्षा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **200** ते **250** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही **तीन**) : [30]

- (1) 'लष्करी शक्ती एक सामर्थ्यवान घटक आहे.' यावर चर्चा करा.
- (2) भारताचे अणु धोरण स्पष्ट करा.
- (3) विप्लवाची कारणे व उपाय स्पष्ट करा.
- (4) "सीमा समस्या भारत-चीन संबंधाला कलाटणी देणारी कशी आहे." ते स्पष्ट करा.
- (5) भारताची सार्कमधील भूमिका स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी प्रश्नांचा उत्तर **500** शब्दांत लिहा (कोणताही **एक**) : [20]

- (1) भारतीय परराष्ट्रीय धोरणाची तत्वे स्पष्ट करा.
- (2) भारत आणि रशियाचे संबंध स्पष्ट करा.

G-2 (B) : Cold War

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
 - (1) Explain the nature of Cold War.
 - (2) According to Russians what is Detente ?
 - (3) What is Truman Plan ?
 - (4) Explain the objectives of NATO.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Scope of Cold War
 - (2) Berlin Blockade
 - (3) SEATO
 - (4) Moscow Summit-1972
 - (5) End of Cold War
 - (6) New Cold War.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]
 - (1) Explain in detail the German Problem.
 - (2) State the causes of Afghanistan Crisis.
 - (3) Evaluate the 'WARSAW PACT'.
 - (4) Explain in detail the evaluation of Detente.
 - (5) State in detail the causes of Cold War.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

(1) Explain in detail the Disintegration of Soviet Union.

(2) Explain in detail the Cuban Crisis.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

(1) शीतयुद्धाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

(2) रशियाच्या मतानुसार तणावशैथिल्य (देतांत) म्हणजे काय ?

(3) ट्रूमन योजना म्हणजे काय ?

(4) नाटोची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

(1) शीतयुद्धाची व्याप्ती

(2) बर्लिनची नाकेबंदी

(3) सिटो

(4) 1972ची मॉस्को परिषद्

(5) शीतयुद्धाचा शेवट

(6) नवीन शीतयुद्ध.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही तीन) : [30]

- (1) जर्मन समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) अफगाणिस्तान संघर्षाची कारणे सांगा.
- (3) वॉर्सा कराराचे मुल्यमापन करा.
- (4) तणाव शैथिल्याचे मुल्यमापन थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (5) शीतयुद्धाची कारणे सविस्तर सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नांचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) सोव्हिएत युनियनचे विभाजन सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) क्यूबन संघर्ष सविस्तर स्पष्ट करा.

[4101]-255

G-2 (C) : Evaluation of Strategic Thought

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) According to Moltke, what is the role of Commander in war ?
- (2) State Dupica's concept of War Strategy.
- (3) Explain Ludendorff's concept of Total War.
- (4) According to Fuller, what are the causes of War ?

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Clausewitz
- (2) Jomini
- (3) Marshal Foch
- (4) Admiral A.T. Mahan
- (5) Mao Zedong
- (6) Karl Houshopher.

3. Answer in 200 to 250 words each (any three) : [30]

- (1) Explain Douhet's theory of Air Power.
- (2) Describe Geopolitical theories by Karl Houshopher.

- (3) According to Admiral A.T. Mahan, what are the elements of Sea Power ?
- (4) Explain the military thought by Jomini.
- (5) Describe the strategic thought by Marshal Foch.

4. Answer in **500** words (any one) : [20]

- (1) Describe in detail strategic thought by Clausewitz.
- (2) State the views of Mao Zedong about Guerrilla strategy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) मोल्टकेच्या मते युद्धातील सेनापतीची भूमिका कोणती ?
- (2) डूपिकची युद्ध धोरणाची संकल्पना सांगा.
- (3) लूडेनडॉर्फची सर्वकष युद्धाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) फुलरच्यामते युद्धाची कारणे कोणती ?

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) क्लॉजवित्झ
- (2) जोमिनी
- (3) मार्शल फोच
- (4) अॅडमिरल ए.टी. महान
- (5) माओ झेडाँग
- (6) कार्ल हौशोफर.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) डूहेटचा हवाई शक्तीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) कार्ल हौशोफरचे भूराजनितीक सिद्धांत विशद करा.
- (3) अँडमिरल ए. टी. महान यांच्या मते सागरी सत्तेवर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
- (4) जोमिनीचे लष्करी विचार स्पष्ट करा.
- (5) मार्शल फोच यांचे सामरिक विचार विशद करा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (1) क्लॉजविटझ्चे सामरिक विचार विशद करा.
- (2) माओ झेडाँग यांचे गनिमी युद्धनिती विषयीचे विचार सांगा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-256

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S-1 (A) : International and Regional Organisation

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

- (1) What are the objectives of UN ?
- (2) What is the Human Rights ?
- (3) State the aims of ASEAN.
- (4) State the structure of European Union.

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- (1) NAFTA
- (2) Hindrances in the working of UN
- (3) Security Council
- (4) Aims of European Union
- (5) ASEAN
- (6) Declaration of Human Rights.

P.T.O.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Describe the role of UN in the field of Social and Economic issues.
- (2) State the structure of UN.
- (3) State the objectives and functions of European Union.
- (4) State the aims, objectives and functions of NAFTA.
- (5) Explain the future of UN.

4. Answer in **500** words each (any *one*) : [20]

- (1) Give an account of role of UN in maintaining peace and security.
- (2) Explain the aims, objectives and functions of SAARC.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) युनोची उद्दीष्टे कोणती ?
- (2) मानवी हक्क म्हणजे काय ?
- (3) आसियानचे उद्देश सांगा.
- (4) युरोपियन युनियनची रचना सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) नाफता
- (2) संयुक्त राष्ट्रांच्या कार्यातील अडथळे
- (3) सुरक्षा परिषद्
- (4) युरोपियन युनियनचे हेतू
- (5) आसियान
- (6) मानवी हक्काचा जाहीरनामा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) सामाजिक आणि आर्थिक क्षेत्रातील संयुक्त राष्ट्रांची भूमिका विशद करा.
- (2) संयुक्त राष्ट्रांची रचना सांगा.
- (3) युरोपियन युनियनचे उद्दिष्टे आणि कार्ये सांगा.
- (4) नाफताची हेतू, उद्दिष्टे आणि कार्ये सांगा.
- (5) संयुक्त राष्ट्रांचे भवितव्य स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (1) जागतिक शांतता आणि सुरक्षितता टिकविण्यात संयुक्त राष्ट्रांनी पार पाडलेल्या भूमिकेचा आढावा घ्या.
- (2) सार्कचे हेतू, उद्दिष्टे आणि कार्ये स्पष्ट करा.

[4101]-256

D.S. S-1 (B) : India and Her Neighbours

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What is India's Geostrategic Location ?
- (2) What is Tibet Problem ?
- (3) State the causes of 1965 war.
- (4) Explain the causes of Kargil Operation.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Role of Airforce in Bangla Desh war
- (2) Mac Mahon Line
- (3) Objectives of SAARC
- (4) Maritime Border
- (5) Geostrategic importance of Bhutan
- (6) Co-operation between India and Myanmar.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) State India's role in the independence of Bangla Desh.

- (2) State the Geostrategic importance of Kashmir.
- (3) State India's role in Nepal's development.
- (4) State the elements of India's National Power.
- (5) Discuss "Present Status in Bhutan development".

4. Answer any *one* in **500** words : [20]

- (1) Describe India's role in SAARC.
- (2) Explain in detail the ethnic problems in Sri Lanka.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) भारताचे भूसामरिक स्थान काय आहे ?
- (2) तिबेट समस्या काय आहे ?
- (3) 1965च्या युद्धाची कारणे सांगा.
- (4) कारगील कार्यवाहीची कारणे स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) हवाई सेनेची बांगलादेश युद्धातील भूमिका

- (2) मॅकमोहन रेषा
- (3) सार्कची उद्दिष्टे
- (4) सागरी किंवा समुद्रसीमा
- (5) भूतानचे भूसामरिक महत्व
- (6) भारत आणि म्यानमार यांच्यातील सहकार्य.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) बांगलादेश स्वातंत्र्यातील भारताची भूमिका सांगा.
- (2) काश्मीरचे भूसामरिक महत्व सांगा.
- (3) नेपाळच्या विकासातील भारताची भूमिका सांगा.
- (4) भारताच्या राष्ट्रीय शक्तीचे घटक सांगा.
- (5) 'सद्यस्थितीतील भूतानच्या विकासावर चर्चा करा.

4. कोणताही एक प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (1) सार्कमधील भारताच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
- (2) श्रीलंकेतील वांशिक समस्येचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-257

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D-S S-2(A) : Defence Economics
(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
 - (i) How is defence budget prepared ?
 - (ii) State the importance of wartime economy.
 - (iii) What are the effects of inflation ?
 - (iv) Explain the objectives of economic warfare.

2. Write short notes on the following in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) External threats of India's security
 - (ii) Public Accounts Committee
 - (iii) Importance of Defence
 - (iv) Sources of wartime economy
 - (v) War potential
 - (vi) Importance of war finance.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 200 to 250 words each (any three) : [30]

- (i) What are the main problems of wartime economy ?
- (ii) Describe the effects of war on economic structure.
- (iii) Contrast between defence and development.
- (iv) Describe the causes of increasing defence expenditure of India.
- (v) Explain the parliamentary control of defence budget in India.

4. Answer any one question in 500 words : [20]

- (i) Describe the means of war finance.
- (ii) Analyse the defence expenditure of India from 1947 to up date.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) संरक्षण अंदाजपत्रकाची तयारी कशी केली जाते ?
- (ii) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेचे महत्व सांगा.
- (iii) चलनवाढीचे परिणाम कोणते ?
- (iv) आर्थिक युद्धपद्धतीची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणताही चार) : [20]

- (i) भारताच्या सुरक्षेचे बहिर्गत धोके
- (ii) सार्वजनिक लेखा समिती
- (iii) संरक्षणाचे महत्व
- (iv) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेची साधने
- (v) युद्ध क्षमता
- (vi) युद्ध वित्ताचे महत्व.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेच्या प्रमुख समस्या कोणत्या ?
- (ii) युद्धाचे आर्थिक क्षेत्रावरील परिणाम विशद करा.
- (iii) संरक्षण आणि विकास यातील फरक स्पष्ट करा.
- (iv) भारताच्या संरक्षण खर्चात वाढ होण्याची कारणे विशद करा.
- (v) भारतीय संसदेचे संरक्षण अंदाजपत्रकावरील नियंत्रण स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) युद्ध वित्ताची साधने विशद करा.
- (ii) इ.स. 1947 ते आजपर्यंतच्या भारताच्या संरक्षण खर्चाचे विश्लेषण करा.

[4101]-257

D-S S-2(B) : Military Psychology and Sociology

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
 - (1) Explain significance of morale in defence.
 - (2) State the functions of Military leaders.
 - (3) State the characteristics of Armed Forces.
 - (4) Explain the relation between Society and Soldier.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Group testing
 - (2) Motivation
 - (3) Social institution
 - (4) National integration
 - (5) Military organisation
 - (6) Intelligence test.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]
 - (1) Discuss the various dimensions of human behaviour.
 - (2) State effects of war on the society.
 - (3) Explain in detail the mental health problems of the soldier in war.
 - (4) State the impact of rumours on society.
 - (5) Describe the social causes of war.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) State the importance of discipline, moral and hierarchy in the military organization.
- (2) Explain the principles of psychology which are always used in military training.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही **दोन**) : [10]

- (1) संरक्षणातील मनोधैर्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) लष्करी नेतृत्वाची कार्ये सांगा.
- (3) सशस्त्र दलाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (4) सैनिक आणि समाज यांचे संबंध स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]

- (1) गट चाचणी
- (2) प्रेरणा
- (3) सामाजिक संस्था
- (4) राष्ट्रीय एकात्मता
- (5) लष्करी संघटन
- (6) बौद्धिक चाचणी.

3. प्रत्येकी **200** ते **250** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **तीन**) : [30]

- (1) मानवी वर्तणुकीचे विविध पैलूंचे चर्चा करा.

- (2) युद्धाचे समाजावरील परिणाम सांगा.
- (3) युद्धातील सैनिकांच्या मानसिक स्वास्थ्याच्या समस्या थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) अफवांचा समाजावरील परिणाम सांगा.
- (5) युद्धाच्या सामाजिक कारणांचे वर्णन करा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) लष्करी संघटनेमधील शिस्त, मनोधैर्य आणि परंपरा यांचे महत्व.
- (2) लष्करी प्रशिक्षणात नेहमी वापरली जाणारी मानसशास्त्राची तत्वे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-258

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

SOCIAL WORK (General)

(I) Introduction : Fields of Social Work

(II) Population Education)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

(i) Explain the problems of rural youth.

(ii) 'Population education is a social education.' Explain.

(iii) Explain the biological factors affecting on population growth.

(iv) Prepare a note on tribal entrepreneurship.

2. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

(i) Explain the economical factors affecting on population growth.

P.T.O.

- (ii) Discuss the trends in population growth in Maharashtra after independence.
- (iii) “High fertility rate lead to population growth.” Discuss.
- (iv) Explain the disadvantages of large size family.
- (v) Write a note on ‘Services for child welfare’.
- (vi) Explain the relationship between population growth and un-employment.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (i) Explain the policy and programmes for the old aged.
- (ii) Write a note on global population trends in the last decade.
- (iii) Discuss the impact of population growth on family life in urban area.
- (iv) Prepare an action plan on health education to be given to the community.
- (v) State the importance of education in socio-economic development of society.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Write an essay on socio-cultural factors in population growth.
- (ii) Explain the fields of social work practice in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत लिहा : [10]

(i) ग्रामीण युवकांच्या समस्या स्पष्ट करा.

(ii) 'लोकसंख्या शिक्षण हे सामाजिक शिक्षण आहे.' स्पष्ट करा.

(iii) लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणारे जीवशास्त्रीय घटक स्पष्ट करा.

(iv) आदिवासी उद्योजकतेवर टिपण तयार करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दापर्यंत लिहा: [20]

(i) लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणारे आर्थिक घटक स्पष्ट करा.

(ii) स्वातंत्र्यानंतर महाराष्ट्रातील लोकसंख्या वाढीतील प्रवाहांची चर्चा करा.

(iii) "जास्त जनन दर लोकसंख्या वाढ करते." चर्चा करा.

(iv) मोठ्या आकाराच्या कुटूंबाचे तोटे स्पष्ट करा.

(v) 'बालकल्याण सेवा' यावर टिपण लिहा.

(vi) लोकसंख्या वाढ आणि बेरोजगारी यातील संबंध स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दापर्यंत लिहा : [30]

(i) वृद्धांसाठी असलेले धोरण व कार्यक्रम स्पष्ट करा.

- (ii) 'गेल्या दशकातील जागतिक लोकसंख्या वाढीतील प्रवाह' यावर टिपण लिहा.
- (iii) नागरी क्षेत्रात लोकसंख्या वाढीचा कुटूंब जीवनावर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.
- (iv) समुदायाला आरोग्य शिक्षण देण्यासंबंधीचा कृती आराखडा तयार करा.
- (v) समाजाच्या सामाजिक-आर्थिक विकासात शिक्षणाचे महत्व सांगा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) 'लोकसंख्या वाढीतील सामाजिक-सांस्कृतिक घटक' यावर निबंध लिहा.
- (ii) भारतातील समाज कार्याची क्षेत्रे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-260

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

COMMERCE (G-2)

(Business Accounting)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator is allowed.

1. Answer the following questions (any five) : [10]

(a) Concept of Book-keeping.

(b) Meaning of Real Account.

(c) What is Trading Account ?

(d) What are the selling overheads ?

(e) What is Cost sheet ?

(f) Concept of F.I.F.O.

2. Journalise the following transactions : [20]

April 2009

April 1 Dilip started his business with cash Rs. 15,000

April 2 Paid cash to Dravid Rs. 5,000

P.T.O.

April 5 Received cash from Dhoni Rs. 3,500
April 8 Sold goods on credit to Sachin Rs. 1,500
April 12 Received commission Rs. 650
April 15 Deposited Rs. 3,000 into Bank
April 18 Purchased furniture of Rs. 1,200 from Laxaman on credit
April 20 Paid commission to an agent Rs. 100
April 25 Returned one chair of Rs. 200 to Laxaman
April 28 Paid for sundry expenses of Rs. 600.

Or

Explain meaning, form and necessity of Trial Balance.

3. (A) What are the limitations of Financial Accounting ? [15]

Or

State in brief the methods of Time-keeping.

(B) Prepare a Store Ledger Account from the following transactions assuming that issues of stores have been made on the basis of 'First In First Out.' [15]

2010

Sep. 1 Received 1000 units at Rs. 20 per unit.

Sep. 3 Received 200 units at Rs. 15 per unit.

Sep. 6 Issued 500 units.

Sep. 8 Issued 400 units.

Sep. 15 Received 550 units at Rs. 25 per unit.

Sep. 20 Issued 350 units.

Sep. 24 Received 100 units at Rs. 26 per unit.

Sep. 25 Issued 500 units.

Sep. 28 Received 300 units at Rs. 22 per unit.

Sep. 30 Issued 280 units.

Or

Describe the procedure for purchasing materials.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

(a) Principles of Double Entry.

(b) Types of Accounts.

(c) Balance Sheet and Profit & Loss A/c.

(d) Types of overheads.

(e) Objects of Cost Accounting.

(f) LIFO.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-261

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

EDUCATION G-2

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write the answers of the following questions in **50** words each
(any *two*) : [10]

- (1) Explain the importance of Vocational Education.
- (2) Explain the objectives of Secondary Education.
- (3) Explain the difference between Growth and Development.
- (4) Explain the Thorndike's laws of learning.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Stages of process of memory.
- (2) Factors affecting on Learning.
- (3) Objectives of Education in Democracy.
- (4) Concept of Problem Solving Method.
- (5) Concept of Basic Education.
- (6) Objectives of Shriniketan.

3. Answer the following questions in **200** to **250** words each
(any *three*) : [30]

- (1) What is Heredity ? Explain the educational contribution of Heredity and Environment.

P.T.O.

- (2) What is Democratic Citizenship ? Explain the role of School in developing Democratic Citizenship.
 - (3) Write the Naturalism of Rousseau and explain the role of Rousseau in Women Education.
 - (4) What is forgetting ? Explain the causes of forgetting.
 - (5) What is insight method of learning ? Explain its nature and importance.
 - (6) What are the objectives of Open University ? Explain the merits of Open University.
4. Write the answer of the following question in **500** words (any one) : [20]
- (1) What is Secondary Education ? Write the problems in Secondary Education and suggest the remedial measures to overcome these problems.
 - (2) Adolescence stage is known as 'the period of storm'. Explain with appropriate examples.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
 - (1) व्यवसाय शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - (2) माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
 - (3) वाढ व विकासातील फरक स्पष्ट करा.
 - (4) थॉर्नडाईकने सांगितलेले अध्ययनाचे नियम स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) स्मरण प्रक्रियेचे टप्पे.
- (2) अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक.
- (3) लोकशाहीतील शिक्षणाची उद्दिष्टे.
- (4) समस्या निवारण पद्धतीची संकल्पना.
- (5) मूलोदयोगी शिक्षणाची संकल्पना.
- (6) श्रीनिकेतनची उद्दिष्टे.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) अनुवंशाची संकल्पना सांगून अनुवंश व परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.
- (2) लोकशाही नागरिकत्व म्हणजे काय ? लोकशाही नागरिकत्व विकासात शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.
- (3) रूसोचा निसर्गवाद सांगून स्त्री-शिक्षण-विषयक भूमिका स्पष्ट करा.
- (4) विस्मरण म्हणजे काय ? विस्मरणाची कारणे स्पष्ट करा.
- (5) मर्मदृष्टीमूलक अध्ययन म्हणजे काय ? मर्मदृष्टीमूलक अध्ययनाचे स्वरूप व महत्व विशद करा.
- (6) मुक्त विद्यापीठाची उद्दिष्टे कोणती ? मुक्त विद्यापीठाचे फायदे स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय ? माध्यमिक शिक्षणातील समस्या सांगून उपाय सूचवा.
- (2) कुमारावस्था म्हणजे 'वादळी अशांततेचा काळ' सोदाहरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8+1

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-262

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

MATHEMATICS

(FMG-2 : Operations Research)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of logarithmic table and calculator is allowed.

(iv) Graph paper will be supplied on demand.

1. Attempt each of the following : [16]

(i) Write *four* applications of operations research.

(ii) Define slack and surplus variable.

(iii) Write the dual of the following linear programming problem :

$$\text{Min } Z = 10x_1 + 20x_2$$

$$\text{Subject to } 3x_1 + 2x_2 > 18$$

$$x_1 + 3x_2 = 8$$

$$2x_1 - x_2 < 6$$

$$x_1 > 0, x_2 > 0.$$

P.T.O.

- (iv) How do you convert the maximisation assignment into minimisation ?
- (v) What do you mean by degeneracy in Transportation problem ?
How to resolved ?
- (vi) Explain the term saddle point.
- (vii) What is sequencing problem ?
- (viii) State any *two* differences between CPM and PERT.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Solve the following L.P.P. by Simplex method :

$$\begin{aligned} \text{Max } Z &= 3x_1 + 2x_2 \\ \text{Subject to } 2x_1 + x_2 &< 5 \\ x_1 + x_2 &< 3 \\ x_1 > 0, x_2 > 0. \end{aligned}$$

(ii) Solve the following L.P.P. by Dual Simplex method :

$$\begin{aligned} \text{Min. } Z &= 3x_1 + 5x_2 \\ \text{Subject to } 2x_1 + 8x_2 &> 40 \\ 3x_1 + 4x_2 &> 50 \\ x_1 > 0, x_2 > 0. \end{aligned}$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Solve the following L.P.P. by Graphical method :

$$\begin{aligned} \text{Min. } Z &= 3x_1 + 2x_2 \\ \text{Subject to } 5x_1 + x_2 &> 10 \\ x_1 + x_2 &> 6 \\ x_1 + 4x_2 &> 12 \\ x_1 > 0, x_2 > 0. \end{aligned}$$

- (ii) A marketing manager has five salesmen and sales districts. Considering the capabilities of the salesmen and the nature of districts, the marketing manager estimates that sales per month (in hundred rupees) for each salesman in each district would as follows :

		Districts				
		A	B	C	D	E
Salesmen	1	32	38	40	28	40
	2	40	24	28	21	36
	3	41	27	33	30	37
	4	22	38	41	36	36
	5	29	33	40	35	39

Find the assignment of salesmen to districts that will result in maximum sales.

- (iii) Find the I.B.F. solution for the following T.P. by VAM method :

Origin	Destination				Availability
	1	2	3	4	
1	10	8	11	7	20
2	9	12	14	6	40
3	8	9	12	10	35
Requirement	16	18	31	30	95

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Obtain the optimum solution of the following transportation problem :

		Market			Supply
		A	B	C	
Warehouse	1	10	12	7	180
	2	14	11	6	100
	3	9	5	20	160
	4	11	7	9	220
Demand		240	200	220	660

(ii) Solve the following T.P. for maximizing profit :

		Destination				Supply
		A	B	C	D	
Source	P	15	51	42	33	23
	Q	80	42	26	81	44
	R	90	40	66	60	33
Demand		23	31	16	30	

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Solve the following game using dominance principle :

		Player B			
		B ₁	B ₂	B ₃	B ₄
Player A	A ₁	3	2	4	0
	A ₂	3	4	2	4
	A ₃	4	2	4	0
	A ₄	0	4	0	8

(ii) A project schedule has the following characteristics :

Activity	Duration (Days)
1-2	3
1-3	4
1-4	14
2-3	10
2-6	5
3-5	4
3-6	6
4-5	1
5-6	1

Construct a network diagram and find critical path.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) The data on the operating costs per year and resale prices of equipment A whose purchase price is Rs. 10,000 are given below :

Year	Operating Cost (Rs.)	Resale Value (Rs.)
1	1500	5000
2	1900	2500
3	2300	1250
4	2900	600
5	3600	400
6	4500	400
7	5500	400

Determine the optimal period for replacement.

(ii) A machine M costing Rs. 9,000 has a maintenance cost of Rs. 200 in the first year of its operation which rises by Rs. 2,000 in each of the successive years. Assuming that the machine replacement can be done only at the end of a year determine the best age at which the machine be replaced.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the sequence that minimize the total elapsed time required to complete the following tasks :

Tasks	Time on Machine I	Time on Machine II
A	2	6
B	5	8
C	4	7
D	9	4
E	6	3
F	8	9
G	7	3
H	5	8
I	4	11

(ii) Solve the following game :

		Player B	
		B₁	B₂
Player A	A₁	8	-7
	A₂	-6	4

(iii) Solve the following game by dominance principle :

		Player B				
		B₁	B₂	B₃	B₄	B₅
Player A	A₁	-2	0	0	5	3
	A₂	3	2	1	2	2
	A₃	-4	-3	0	-2	6
	A₄	5	3	-4	2	-6

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) We have seven jobs each of which has to go through the machines M_1 and M_2 in the order M_1M_2 processing times (in hours) are given below. Find job sequence and total elapsed time.

Job	Machine M_1	Machine M_2
J ₁	3	8
J ₂	12	10
J ₃	15	10
J ₄	6	6
J ₅	10	12
J ₆	11	1
J ₇	9	3

(ii) Solve the following game graphically :

		Player B				
		I	II	III	IV	V
Player A	1	3	0	6	-1	7
	2	-1	5	-2	2	1

(B) Attempt any *one* of the following : [10]

(i) The following table shows the jobs of project with their duration in days. Draw the network and determine the critical path. Also calculate all floats :

Jobs	Duration
1-2	2
1-3	7
1-4	8
2-5	3
3-5	6
3-6	10
3-7	4
4-6	6
5-7	2
6-8	5
7-8	6

(ii) The following table shows the jobs of a network along with their time estimates in days as follows :

Job	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Time	1-2	2-3	2-4	3-6	3-5	4-6	5-7	6-7	7-8
t_o	4	5	4	15	10	8	4	1	6
t_m	6	7	8	20	18	9	8	2	7
t_p	8	15	12	25	26	16	12	2	8

(a) Draw the project network.

(b) Find the critical path.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-263

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

MATHEMATICAL STATISTICS (GENERAL)

(Discrete Probability Distributions and Statistical Methods)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Symbols and abbreviations have usual meanings.
 - (iv) Use of calculator and statistical tables is allowed.
 - (v) Graph-paper will be provided on request.

1. Attempt any *two* of the following : [2×5=10]
- (a) Define the following terms with an illustration :
 - (i) Discrete random variable (r.v.) on infinite sample space.
 - (ii) Probability mass function (p.m.f.) on infinite sample space.
 - (b) Show that all cumulants of Poisson distribution are equal to parameter ' m '. Hence find its variance.
 - (c) With usual notations, describe a large sample test for testing $H_0 : P_1 = P_2$ against $H_1 : P_1 \neq P_2$. Use α level of significance (l.o.s.).
 - (d) Distinguish between chain base index numbers and fixed base index numbers.

P.T.O.

2. Attempt any *four* of the following : [4×5=20]

- (a) Derive the recurrence relation between raw moments of Poisson distribution.
- (b) Define the term 'moment generating function' (m.g.f.). Derive the m.g.f. of the Negative Binomial distribution with parameters k and p .
- (c) A coin is tossed 400 times and a head turned up 210 times. Can the coin be regarded as fair ? Test at 5% l.o.s. Also verify your result by confidence interval.
- (d) Describe stepwise procedure of finding seasonal variations by simple average method.
- (e) With usual notations, show that :

$$r_{12.3} = \frac{r_{12} - r_{13} \cdot r_{23}}{\sqrt{(1 - r_{13}^2)(1 - r_{23}^2)}}.$$

- (f) State and prove lack of memory property of geometric distribution.

3. Attempt any *three* of the following : [3×10=30]

- (a) (i) Describe the exponential smoothing method of estimating trend values in a time series. (5)
- (ii) Define the term m.g.f. of bivariate r.v. State and prove its any *two* properties. (5)

- (b) (i) Obtain the distribution function of geometric r.v. over the range of non-negative integer values. (5)
- (ii) Describe any *two* methods of estimating national income. (5)
- (c) (i) Define the term 'Expected value of a random variable (r.v.). State and prove any *two* properties of it. (5)
- (ii) An item is produced in large numbers. The machine is known to produce 5% defectives. A quality control inspector is examining the items by taking them at random. What is the probability that at least 4 items are to be examined in order to get 2 defectives ? (5)
- (d) (i) Describe the 'logistic regression with one regressor in detail. State any *one* real situation where it can be used. (6)
- (ii) Explain the following terms : (4)
- (1) Gross domestic product (GDP)
- (2) Coefficient of multiple determination.
- (e) (i) Describe the procedure of testing equality of two population correlation coefficients. State your assumptions. (5)
- (ii) A consumer purchased 50 electric bulbs of brand A and 50 electric bulbs of brand B. Brand A bulbs gave an average life of 1520 hours with a standard deviation of 60 hours while brand B bulbs gave an average life of 1490 hours with a standard deviation of 90 hours. Is there significant difference in the mean life of the two brands of bulbs ? Test at 4% l.o.s. (5)

4. Attempt any *one* of the following : [1×20=20]

(a) (i) Obtain the expression of multiple correlation coefficient ($R_{1.23}$) in terms of total correlation coefficients. (8)

(ii) A television repairman finds that the time spent on his job follows exponential distribution with mean of 30 minutes. If he repairs sets in order in which they came in, and if the arrival of sets follows a Poisson distribution with an average rate of 10 per 8 hrs day. (6)

Calculate :

(1) The expected number of TV sets in the system.

(2) The probability that repairman is idle.

(iii) Write a note on splicing and deflating related to index numbers. (6)

(b) (i) Describe various considerations in the construction of consumers price index numbers. (8)

(ii) Define 'partial correlation coefficient' in case of trivariate data. Also, derive its expression in terms of total correlation coefficients. (8)

(iii) Write a note on importance of national income. (4)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-264

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ENGLISH

General Paper II

(Understanding Fiction)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed : (i) *Lord of the Flies* : William Golding

(ii) *Inside the Haveli* : Rama Mehta

(iii) *A Man of the People* : Chinua Achebe.

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [16]

(i) What is the stream of consciousness technique in a novel ?

(ii) Mention the types of plot in fiction with an example.

(iii) Explain the techniques of narration with suitable examples.

(iv) Explain the role of setting in fiction.

(v) Explain the role of a protagonist in a novel.

(vi) Give any *four* features of a novel.

P.T.O.

2. Attempt any *four* of the following in not more than **150** words each : [16]

- (i) Discuss 'Lord of the Flies' as a moral allegory.
- (ii) Explain the significance of the spectacles of Piggy.
- (iii) Compare and contrast the characters of Ralph and Jack.
- (iv) Write a note on the use of imagery in *Lord of the Flies*.
- (v) Write a brief account of the mock-hunts in *Lord of the Flies* and bring out its significance in the story.
- (vi) Comment on the ending of the novel *Lord of the Flies*.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

- (i) Attempt the character-sketch of Pari as the devoted traditional woman.
- (ii) Do you feel the title of the novel *Inside the Haveli* is appropriate? Give reasons.
- (iii) Write a note on the socio-cultural aspects depicted in *Inside the Haveli*.

4. Attempt any *two* of the following in not more than **150** words each : [16]

- (i) Discuss 'A Man of the People' as a political satire.
- (ii) Attempt a character-sketch of Odili Samalu.
- (iii) Comment on the technique of narration in Chinua-Achebe's *A Man of the People*.

5. Attempt any *four* of the following in about **50** words each : [16]
- (i) Discuss *Inside the Haveli* as a feminist novel.
 - (ii) Comment on the symbolism in *Lord of the Flies*.
 - (iii) Describe the setting of *A Man of the People*.
 - (iv) Explain *A Man of the People* as a regional novel.
 - (v) Explain briefly the difference between flat and round characters with the help of the novels you have studied.
 - (vi) Comment on the element of Irony in the novel *Lord of the Flies*.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-265

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ENGLISH

Special Paper I

(Understanding Drama)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :

- (i) The Importance of Being Earnest : Oscar wilde.
- (ii) Death of a sales man : Arthur Miller.
- (iii) Hayavadana : Girish Karnad.

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* of the following :

[16]

- (i) Explain in brief the *three* unities in drama.
- (ii) What are the elements of drama ?
- (iii) What is climax in a play ? Give illustrations.
- (iv) Explain the term Tragi-Comedy.
- (v) Point out any *two* differences each between comedy and tragedy.
- (vi) Explain round and flat characters in drama. Give examples.

P.T.O.

2. Attempt any *four* of the following : [16]

(i) Comment on the significance of the word 'Earnest' in the play *The Importance of Being Earnest*.

(ii) Draw a character sketch of Govendolen Fairfax.

(iii) Write a note on the beginning of the play *The Importance of Being Earnest*.

(iv) Describe the role of Algernon Moncrief in *The Importance of Being Earnest*.

(v) Give an account of Cecily's First encounter with her uncle Jack's wicked younger brother.

(vi) Give an account of various love affairs in *The Importance of Being Earnest*.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) Consider Death of a Salesman as a challenge to the American dream.

(ii) Discuss Death of a salesman as a tragedy of a common man.

(iii) Draw a character sketch of Happy Loman.

4. Attempt any *two* of the following : [16]

(i) "Hayavadana deals with Padmini's quest for identity." Comment.

(ii) Write a note on traditional elements in *Hayavadana*.

(iii) Consider *Hayavadana* as a play about 'incompleteness.'

5. Attempt any *four* of the following : [16]

- (i) Comment on *The Importance of Being Earnest* as a comedy.
- (ii) Discuss the *Death of a Salesman* as a critique of American values and institutions.
- (iii) Write a note on the role of Chorus in *Hayavadana*.
- (iv) Explain the use of parody and humour in *The Importance of Being Earnest*.
- (v) Analyse the plot construction of *Death of a Salesman*.
- (vi) Bring out the conflict between Kapila and Devadatta.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-266

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ENGLISH

Special Paper II

(Understanding Poetry)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Poetry Down the Ages.

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [16]

(i) What is a 'dramatic monologue' ? Explain with an example.

(ii) Describe the difference between 'simile' and 'metaphor'. Give an example each.

(iii) What do you understand by 'run-on-line' ? Give *two* examples.

(iv) Name the Italian poet who popularized the 'sonnet' as a form of poetry and discuss the subsequent changes in its form.

(v) What is an 'elegy' ? Can Shakespeare's "A Requiem" be called an elegy ? Why ?

(vi) Describe the features of 'lyric' with *two* examples.

P.T.O.

2. Answer any *four* of the following : [16]

- (i) Discuss the use of conceit in Donne's "A Valediction : Forbidding Mourning".
- (ii) How is Blake's "Chimney Sweepers" a journey from innocence to experience for the chimney sweeper boys ?
- (iii) What qualities of the Skylark does Shelley wish to have for himself ? Why ?
- (iv) Discuss the use of 'hyperbole' in Marvell's "To His Coy Mistress."
- (v) How does Wordsworth give a touch of pathos to Lucy's story ?
- (vi) Describe the various scenes on the Grecian Urn as depicted by Keats in "Ode on a Grecian Urn."

3. Answer any *two* of the following : [16]

- (i) Comment how Thomas Hardy's "The Darkling Thrush" brings together his sense of hopelessness and the happiness of the thrush.
- (ii) How does Frost's "The Road Not Taken" bring out the idea that the decision one takes at a crucial moment in life can affect it in a serious way ?
- (iii) Describe the picture of Delhi as Parthasarathy portrays it in "Delhi".

4. Answer any *two* of the following : [16]

- (i) Philip Larkin's "Church Going" speaks of both utility and futility of the Church. Discuss.
- (ii) Comment on Ramanujan's "The Last of the Princes" as containing both pathos and satire.
- (iii) What seems to really move Jayanta Mahapatra in "The Abandoned British Cemetery at Balasore" ? Why ?

5. Explain with reference to the context any *four* of the following : [16]

- (i) 'So careful of the type' ? but no.
From scarp'd cliff and quarried stone
She cries, 'A thousand types are gone:
I care for nothing, all shall go.
- (ii) Tomorrow
I'll sit at the table
When company comes.
Nobody'll dare
Say to me
'Eat in the kitchen,
Then.
Besides,
They'll see how beautiful I am
And be ashamed,—
I, too, am America.

- (iii) His countenance a billow
His fingers, as he passed,
Let go a music, as of tunes
Blown tremulous in glass.
- (iv) All great ideas, the races' aspirations,
All heroisms, deeds of rapt enthusiasts,
Be ye my Gods.
- (v) The nightingales are singing near
The Convent of the Sacred Heart,
And sang within the bloody wood
When Agamemnon cried aloud,
And let their liquid sifting fall
To stain the stiff dishonoured shroud.
- (vi) Coming back to Miss Pushpa
she is most popular lady
with men also and ladies also.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-267

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

PHYSICAL EDUCATION

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following in **50** words each (any *four*) : [10]

(i) Define Health Education and explain the nature of Health Education.

(ii) What is respiration ? List out organs of respiratory system.

(iii) Importance of 'warming up'.

(iv) Define First-Aid and explain RICE therapy.

(v) Define Flexibility and suggest *two* exercises to improve the flexibility.

(vi) Importance of 'cooling down'.

P.T.O.

- 2.** Write short notes in **100** words each (any *three*) : [15]
- (i) Effect of exercise on digestive system.
 - (ii) Principle of Health Education.
 - (iii) Pale and Red muscle fibers.
 - (iv) Draw a neat diagram of Kho-Kho ground and list out basic skills of kho-kho.
 - (v) Define strength and explain different types of strength.
 - (vi) Effect of exercise on Health related components.
- 3.** Answer the following in **200** to **250** words each (any *two*) : [20]
- (i) Role of Health Education in promoting Physical, Mental and Social Health.
 - (ii) Effect of exercise on Muscular System.
 - (iii) Write down history of Handball.
- 4.** Answer the following in **500** words (any *one*) : [15]
- (i) Effect of exercise on cardio-respiratory system.
 - (ii) What is Health Education and explain scope and importance of Health Education.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या, आराखडे काढा.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [10]

(i) आरोग्य शिक्षणाची व्याख्या सांगून, आरोग्य शिक्षणाचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.

(ii) श्वसन म्हणजे काय ? श्वसनसंस्थेतील इंद्रियांची यादी लिहा.

(iii) 'वार्मिंग अप' चे महत्व लिहा.

(iv) प्रथमोपचार म्हणजे काय ते सांगून 'राईस' थेरेपी बदल माहिती लिहा.

(v) लवचिकता म्हणजे काय ? लवचिकता वाढविण्यासाठी कोणतेही दोन व्यायाम प्रकार लिहा.

(vi) 'कुलिंग डाऊन' म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [15]

(i) व्यायामाचा पचन संस्थेवर होणारा परिणाम सांगा.

(ii) आरोग्य शिक्षणाची तत्वे लिहा.

(iii) तांबडे आणि पिळे स्नायू तंतू.

(iv) खो-खो मैदानाची सुबक आकृती काढून खो-खो खेळातील मुलभूत कौशल्य लिहा.

(v) ताकद म्हणजे काय ? ताकदीचे विविध प्रकार सांगा.

(vi) व्यायामाचा आरोग्य संबंधी घटकावर होणारा परिणाम.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) शारीरिक, मानसिक व सामाजिक आरोग्य वाढीसाठी आरोग्य शिक्षणाची भूमिका विशद करा.
- (ii) व्यायामाचा स्नायू संस्थेवर होणारा परिणाम सांगा.
- (iii) 'हॅण्डबॉल' या खेळाचा इतिहास लिहा.
4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [15]
- (i) व्यायामाचा इवसनारुधिराभिसरण संस्थेवर होणारे परिणाम लिहा.
- (ii) आरोग्य शिक्षण म्हणजे काय ? आरोग्य शिक्षणाचे महत्व व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
-------------	--

[4101]-268

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

MATHEMATICS

MG-2 : Differential Equations and Linear Algebra

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt the following questions :

[16]

(i) Solve the differential equation :

$$\frac{dy}{dx} = e^{x+y} + x^2 e^y.$$

(ii) Test whether the differential equation :

$$(3xy^2 - x^2) dx + (3x^2y - 6x^2 - 1) dy = 0$$

is exact or not.

(iii) Find :

$$\frac{1}{D^2} (x^3).$$

P.T.O.

- (iv) Form the differential equation by eliminating arbitrary constant from $y^2 = mx$.
- (v) Let $V = \mathbf{R}^3$ and W be the subset of V , given by :

$$W = \{(x, y, z) \in V \mid x = 0 \text{ or } y = 0\}.$$
 Is W a subspace of V ? Why ?
- (vi) Write any *two* bases for \mathbf{R}^3 .
- (vii) Let \mathbf{R}^4 have the Euclidean inner product. Find the cosine of the angle between the vectors $\bar{u} = (-1, 2, 3, 4)$ and $\bar{v} = (1, 0, -1, 1)$.
- (viii) Find the eigenvalues of the matrix :

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Explain the method of solving the homogeneous differential equation :

$$\frac{dy}{dx} = \frac{f(x, y)}{g(x, y)},$$

where $f(x, y)$ and $g(x, y)$ are homogeneous functions of same degree.

- (ii) Let $f(D)$ be a polynomial in $D = \frac{d}{dx}$ with constant coefficients. Prove that :

$$\frac{1}{f(D^2)} \cos ax = \frac{\cos ax}{f(-a^2)},$$

provided $f(-a^2) \neq 0$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Solve :

$$(1 + x^2) \frac{dy}{dx} + 2xy - 1 = 0.$$

(ii) Solve :

$$(D^2 + 5D + 6) y = e^x.$$

(iii) The population of a village increases at a rate proportional to the population at that time. If the population increases from 2500 to 5000 in two years, what will be the population in next 2 years ?

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) (a) Solve :

$$x^2 y dx - (x^3 + y^3) dy = 0.$$

(b) Solve :

$$(D^2 - 4) y = 3x^2.$$

(ii) Explain the method of solving the differential equation :

$$\frac{d^2 y}{dx^2} + p(x) \frac{dy}{dx} + q(x) y = r(x)$$

by the method of reduction of order.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Let V be a vector space. Then prove that :

(a) There is only one zero in V .

(b) Each vector in V has just one negative in V .

(ii) (a) Show that :

$$S = \{(1, 1, 1), (1, 1, 0), (1, 0, 0)\}$$

is linear independent in \mathbf{R}^3 .

(b) Let p_2 be a vector space with inner product :

$$\langle p, q \rangle = \int_{-1}^1 p(x) q(x) dx.$$

Find :

(i) $\|p\|$ for $p = 1 - x$

(ii) $d(p, q)$, if $p = x$ and $q = 1$.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Prove that a set with exactly two vectors is linearly dependent if and only if one vector is scalar multiple of the other vector.

(ii) Let V be an n -dimensional vector space. Then prove that any set with n linearly independent vectors in V is a basis for V .

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Show that the set $B = \{\bar{u}_1, \bar{u}_2, \bar{u}_3\}$ where $\bar{u}_1 = (0, 1, 0)$, $\bar{u}_2 = (1, 0, 1)$ and $\bar{u}_3 = (1, 0, -1)$ is an orthogonal basis for \mathbf{R}^3 with Euclidean inner product.

(ii) Let $T : \mathbf{R}^2 \rightarrow \mathbf{R}^3$ be defined as :

$$T(x, y) = (2x, x + y, x - y).$$

Prove that T is a linear transformation.

(iii) Apply Gram-Schmidt process to transform the basis $\{(1, -3), (2, 2)\}$ to orthonormal basis of \mathbf{R}^2 .

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) If V is an inner product space and the norm :

$$\|\bar{u}\| = \langle \bar{u}, \bar{u} \rangle^{1/2}$$

then prove that :

(a) $\|k\bar{u}\| = |k| \|\bar{u}\|$ for any scalar k .

(b) $\|\bar{u} + \bar{v}\| \leq \|\bar{u}\| + \|\bar{v}\|$

(ii) Let $T : V \rightarrow W$ be a linear transformation. Then prove that :

(a) the kernel of T is a subspace of V .

(b) the range of T is a subspace of W .

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Find eigenvalues of the following matrix A. Also find the eigenvector corresponding to the largest eigenvalue :

$$A = \begin{bmatrix} 2 & -1 & 1 \\ 0 & 3 & -1 \\ 2 & 1 & 3 \end{bmatrix}.$$

- (ii) Let V be a vector space of all real valued functions defined on closed interval $[0, 1]$. Let :

$$W = \left\{ f \in V \mid f\left(\frac{1}{2}\right) = 0 \right\}.$$

Then show that W is a subspace of V.

- (iii) Find rank and nullity of matrix :

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 5 \\ 2 & 1 & 3 \\ -1 & 3 & 2 \end{bmatrix}.$$

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—8+3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-269

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

MATHEMATICS

MS-1 : (a) : Number Theory and Complex Variables

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt the following questions : [16]

(i) Find the number of positive integers ≤ 3600 that are prime to 3600.

(ii) If x and y are odd integers, prove that $x^2 + y^2$ is even but not divisible by 4.

(iii) For $n = 400$, find $\phi(n)$ and $\sigma(n)$.

(iv) Find two Pythagorean triples whose terms form an arithmetic progression.

(v) Show that e^z is an entire function.

(vi) Evaluate :

$$\int_C e^{1/z} dz,$$

where 'C' is a circle $|z| = 1$ described in the positive sense.

P.T.O.

(vii) Show that :

$$\log(-ei) = 1 - \frac{\pi}{2}i,$$

where $\log z$ denotes the principal branch of logarithm.

(viii) State the Cauchy-Riemann equations in polar form.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) If d is the greatest common divisor of b and c , then prove that there exist integers x_0 and y_0 such that :

$$d = (b, c) = bx_0 + cy_0.$$

(ii) State and prove Fermat's theorem.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find all the integers that give remainder 1, 3, 3 when divided by 3, 4 and 5 respectively.

(ii) Find the highest power of 14 dividing $1000!$.

(iii) Apply Wilson's theorem to show that :

(a) $18! + 1 \equiv 0 \pmod{19}$

(b) $18! + 1 \equiv 0 \pmod{23}$.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) A cock worth Rs. 5, a hen Re. 1 and four chickens together Re. 1. How many cocks, hens and chickens, totaling 100, can be bought for Rs. 100 ?

- (ii) Prove that for any integers a and b with $a > 0$, there exist unique integers q, r such that :

$$b = aq + r, \quad 0 \leq r < a.$$

- (B) Attempt any *one* of the following : [8]

- (i) Define a harmonic function. If a function $f(z) = u + iv$ is analytic in a domain D , then prove that u and v are harmonic in D .
- (ii) Prove that, if $f(z)$ is analytic within and on closed contour C and z_0 is any point inside C then :

$$f'(z_0) = \frac{1}{2\pi i} \int_C \frac{f(z)}{(z - z_0)^2} dz.$$

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Let C be the arc of circle $|z| = 2$ from $z = 2$ to $z = 2i$ that lies in the first quadrant then :

$$\left| \int_C \frac{z + 4}{z^3 - 1} dz \right| \leq \frac{6\pi}{7}.$$

- (ii) Use residues to evaluate the improper integral :

$$\int_0^{\infty} \frac{x^2 dx}{(x^2 + 1)(x^2 + 4)}.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Derive the Taylor series representation :

$$\frac{1}{1-z} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(z-i)^n}{(1-i)^{n+1}}; (|z-i| < \sqrt{2}).$$

(ii) If

$$f(z) = \frac{3z^4 - 2z^3 + 8z^2 - 2z + 5}{z-i}$$

is continuous at $z = i$, find $f(i)$.

(iii) Prove that :

$$\frac{1}{2\pi i} \int_C \frac{e^{\lambda z}}{z^2 + 1} dz = \sin \lambda,$$

where $\lambda > 0$ and C is a circle $|z| = 3$.

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) If a function is analytic at a point, then prove that its derivative of all orders exist at that point and these derivatives are all analytic there.

(ii) If $u = r^2 \cos 2\theta$, show that u is harmonic, and find $f(z)$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Evaluate :

$$\int_C \frac{dz}{z^3(z+4)},$$

taken contour-clockwise around $C : |z| = 2$.

(ii) Obtain the Laurent series of the function :

$$f(z) = \frac{z^2 - 1}{(z + 2)(z + 3)}$$

in the region $2 < |z| < 3$.

(iii) Evaluate :

$$\int_0^{2\pi} \frac{d\theta}{5 + 3 \cos \theta}.$$

MS-1 : (b) : Problem Course Based on Papers MG2 and AMG2

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions : [16]

(A) Solve :

$$(e^y + 1) \cos x \, dx + e^y \sin x \, dy = 0.$$

(B) Find the integrating factor of the differential equation :

$$y \, dx + (x + x^3 y^2) \, dy = 0.$$

(C) Evaluate :

$$\lim_{(x, y) \rightarrow (0, 0)} \frac{xy^3}{x^2 + y^6}.$$

(D) Evaluate :

$$\int_0^1 \int_0^1 \int_0^1 e^{x+y+z} \, dx \, dy \, dz.$$

(E) Let $T : \mathbf{R}^2 \rightarrow \mathbf{R}^2$ be the linear transformation given by :

$$T(x, y) = (2x - y, -8x + 4y)$$

(i) Is $(1, -4) \in R(T)$?

(ii) Is $(3, 2) \in \text{Ker}(T)$?

(F) For which value of k will the vector $(1, -2, k)$ in \mathbf{R}^3 be a linear combination of the vectors $(3, 0, -2)$ and $(2, 1, -5)$?

(G) If

$$\bar{f} = e^x \sin y \bar{i} + e^x \cos y \bar{j}, x = t^2, y = 1 - t^2,$$

then find $\frac{d\bar{f}}{dt}$.

(H) For any closed surface, prove that :

$$\iint_S \text{curl } \bar{F} \cdot \hat{n} ds = 0.$$

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Solve :

$$\frac{dy}{dx} + y \cos x = y^n \sin 2x.$$

(b) For the family $x^2 + 3y^2 = cy$, find the member of the orthogonal trajectories which passes through the point $(1, 2)$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Show that the function :

$$f(x, y) = \begin{cases} \frac{xy}{\sqrt{x^2 + y^2}} & , \quad x^2 + y^2 \neq 0 \\ 0 & , \quad x^2 + y^2 = 0 \end{cases}$$

is continuous at $(0, 0)$ but not differentiable at $(0, 0)$.

(b) Expand $e^x \tan^{-1} y$ in powers of $(x - 1)$ and $(y - 1)$ upto second degree terms.

(c) Divide the number 36 into three parts so that the continued product of the first, square of the second and the cube of the third may be maximum.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Solve the equation :

$$\frac{d^2y}{dx^2} + \frac{dy}{dx} - 2y = \frac{3}{1 - e^x}$$

by using the method of variation of parameters.

(b) If

$$u = \sin^{-1} \left[\frac{x^{1/3} + y^{1/3}}{x^{1/2} + y^{1/2}} \right]^{1/2},$$

then show that :

$$x^2 \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + 2xy \frac{\partial^2 u}{\partial x \partial y} + y^2 \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = \frac{\tan u}{144} (13 + \tan^2 u).$$

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

- (a) Consider the linear transformation $T : P_2 \rightarrow P_2$ for which $T(1) = 1 + x$, $T(x) = 3 - x^2$, $T(x^2) = 4 + 2x - 3x^2$. Find the formula for $T(a_0 + a_1x + a_2x^2)$ and use this formula to find $T(2 - 2x - 3x^2)$. Find a matrix of T with respect to the basis :

$$\{2, (1 + x), (1 + x^2)\} \cdot \left(P_2 = \left\{ \sum_{i=0}^2 a_i x^i \mid a_i \in \mathbf{R} \right\} \right).$$

- (b) Verify Green's theorem in the plane for :

$$\oint_C (xy + y^2) dx + x^2 dy,$$

where C is the closed curve of the region bounded by $y = x$ and $y = x^2$.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (a) Let $T : \mathbf{R}^3 \rightarrow \mathbf{R}^3$ be a linear map with $T(e_1) = e_2$, $T(e_2) = e_3$, $T(e_3) = 0$. Then show that $T \neq 0$, $T^2 \neq 0$ but $T^3 = 0$.
- (b) Let P_2 be the vector space with inner product :

$$\langle p, q \rangle = \int_{-1}^1 p(x) q(x) dx.$$

If $p(x) = 1$ and $q(x) = x$, show that p and q are orthogonal. Further verify Pythagoras theorem.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Show that the set $B = \{(3, 1, -4), (2, 5, 6), (1, 4, 8)\}$ is basis for \mathbf{R}^3 .

(b) Find the basis and dimension of :

$$W = \{(x, y, z, w) \mid x + 2y + 3z = 0\}.$$

(c) Find eigenvalues of the matrix :

$$A = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 1 \\ 2 & 3 & 4 \\ -1 & -1 & -2 \end{bmatrix}.$$

Also find eigenspace corresponding to the largest eigenvalue of A.

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Evaluate :

$$\int_C \left[(x^2 + y^2) \bar{i} + (x^2 - y^2) j \right] \cdot d\bar{r}$$

along the following paths :

(i) The parabola $y^2 = x$.

(ii) The straight line from $(0, 0)$ to $(1, 1)$.

(b) Using Stokes' theorem prove that :

$$\int_C (\sin z \, dx - \cos x \, dy + \sin y \, dz) = 2,$$

where C is the boundary of the rectangle $0 \leq x \leq \pi$,
 $0 \leq y \leq 1$, $z = 3$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Find the directional derivative of the function :

$$\phi(x, y, z) = y^2 + z^2 + x^2$$

along the tangent to the curve $x = t$, $y = t^2$, $z = t^3$
at the point $(1, 1, 1)$.

(b) Show that the vector field :

$$\vec{f} = (2xy + z^3) \vec{i} + (x^2) \vec{j} + (3xz^2) \vec{k}$$

is conservative and find the scalar potential associated
with \vec{f} .

(c) Find the equation of the tangent line and normal plane
to the curve :

$$\vec{r} = (2 + t) \vec{i} - t^2 \vec{j} + (1 + t^3) \vec{k}$$

at the point $t = 1$.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—8+3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-270

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

MATHEMATICS (MS-2)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory (in the chosen paper).

(ii) Figures to the right indicate full marks.

MS-2 (a) Combinatorics and Computational Geometry

$B = \{a_1, a_2, \dots, a_n\}$, $a_i = 1, \dots, a_n$

1. Answer each of the following questions : [16]

(a) Find the number of ordered pairs (x, y) of positive integers such that :

$$x + y \leq 4.$$

(b) and . Find the number of onto functions that can be defined from A to B.

(c) Solve the recurrence relation :

(d) How many integers between 1 and 567 are divisible by either 3 or 5 ?

P.T.O.

(e) Give *two* different parametric representations of the circle :

(f) If the triangle ABC is reflected to the new triangle A'B'C' by the reflection about the line $y = x$. Obtain the new vertices A', B', C' of the triangle if the vertices are :

$$A = [1, 5], B = [3, 4] \text{ and } C = [2, 3].$$

(g) If the triangle ABC with vertices A [1, 0], B [0, 0], C [0, 2] is transformed by :

$$[T] = \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ -1 & 2 \end{bmatrix}$$

to a new triangle A'B'C'. Find the area of a new triangle A'B'C'.

(h) Write the matrix of rotation by an angle ϕ about the y -axis in three dimension and find its effect on $A = [1, 0, 0]$.

2. (a) Answer any *one* of the following questions : [6]

(i) Show that the number of r -permutations of a set S containing n different objects is given by :

$$n(n-1)(n-2)\dots(n-r+1).$$

(ii) Give a combinatorial proof of the identity :

(b) Answer any *two* of the following questions : [10]

(i) Find the number of integer solutions of $x_1 + x_2 + x_3 = 24$ subject to the conditions :

(ii) Solve the recurrence relation :

for and .

(iii) Show that given any set of 7 distinct integers, there must exist 2 integers in this set whose sum or difference is divisible by 10.

3. (a) Answer any *one* of the following questions : [8]

~~$P(n; n_1, \dots, n_k) = \frac{n!}{n_1! n_2! \dots n_k!}$~~
 (i) Suppose there are n objects, of which n_1 are identical of first type, n_2 are identical of second type,....., n_k are identical of k th type so that :

Then, show that the number of permutations of these n objects, taken all at a time, denoted by is given by :

$$= \frac{n!}{n_1! n_2! \dots n_k!}$$

(ii) Let $\phi(n)$ denote Euler's totient function. Prove that if :

$$n = p_1^{e_1} p_2^{e_2} \dots p_k^{e_k}$$

is the factorization of the positive integer n into distinct primes p_i and e_i are positive integers, then $\phi(n)$ is given by :

$$\phi(n) = n \left(1 - \frac{1}{p_1}\right) \left(1 - \frac{1}{p_2}\right) \dots \left(1 - \frac{1}{p_k}\right).$$

(b) Answer any *one* of the following questions : [8]

(i) If a straight line with equation $y = mx + c$ is transformed by using the transformation matrix , then obtain

the equation of the transformed line and hence or otherwise Show that parallel lines get transformed to parallel lines.

(ii) Write an algorithm to generate uniformly spaced n points on the ellipse :

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1.$$

4. (a) Answer any *one* of the following questions : [6]

(i) Explain the method to rotate the triangle ABC about the point (α, β) through an angle θ where :

$$A = [a_1, a_2], B = [b_1, b_2] \text{ and } C = [c_1, c_2].$$

(ii) Determine all the transformations in a plane which preserve the angle between the two lines as well as the length of any line segment.

(b) Answer any *two* of the following questions : [10]

(i) Generate uniformly space 3 points of the parabolic segment $y^2 = 4x$ in the first quadrant for $1 \leq x \leq 4$.

(ii) Apply the following transformation on the line segment joining two points A = [1, 0], B = [0, 1]

(1) scaling in y -direction by $1/2$

(2) scaling in x -direction by 2

(3) shearing in x -direction by 2 units and y -direction by -2 units.

$x + y = 0$

Does this transformation preserve the angle ?

(iii) Find the point at infinity for the lines and .

5. (a) Answer any *one* of the following questions : [6]

(i) Explain the method to carry out the reflection of an object through an arbitrary plane in 3-dimensional space.

(ii) Write a short note on trimetric projections and dimetric projections.

- (b) Answer any *two* of the following questions : [10]
- (i) Obtain the concatenated transformation for the translation in x, y, z directions by $-1, -1, -1$ units respectively followed by 30° rotation about x -axis and 45° rotation about y -axis. Apply it on $[3, 2, 11]$.
- (ii) If $B_0 [1, 1]$, $B_1 [2, 3]$, $B_2 [4, 3]$ and $B_3 [3, 1]$ are the vertices of a Bezier polygon, then determine the coordinates of the point P of the Bezier curve at which $t = 1/2$.
- (iii) Find the cavalier projection with $\alpha = 45^\circ$ and cabinet projection with $\alpha = 30^\circ$ of the object :

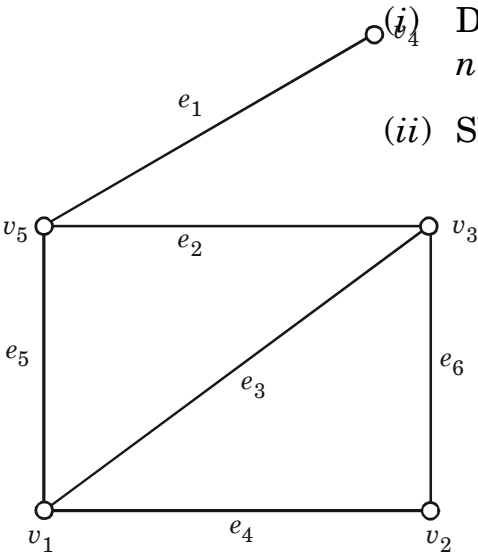
MS-2 (b) Graph Theory and Lattice Theory

1. Attempt the following : [16]

- (i) Draw a connected graph that becomes disconnected when any edge is removed from it.
- (ii) Give an example of self-complementary graph.
- (iii) Define Euler graph and give an example of non-Euler graph.
- (iv) Define finite and infinite graphs.
- (v) Define ideal of a lattice.
- (vi) Prove that every chain is a lattice.
- (vii) Draw the circuit represented by the function $(a \wedge b') \vee (a' \wedge b)$.
- (viii) Give an example of non-distributive lattice.

2. (A) Attempt any *one* : [6]

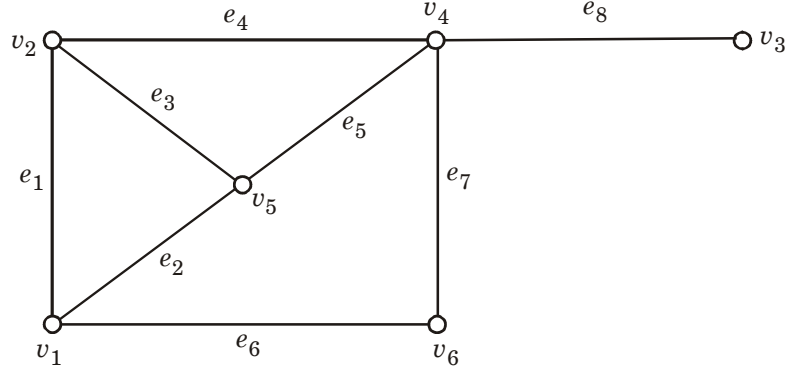
- (i) Define a tree, also prove that a graph with n vertices, $n - 1$ edges and no circuits is connected.
- (ii) Sketch all spanning trees of the following graph :

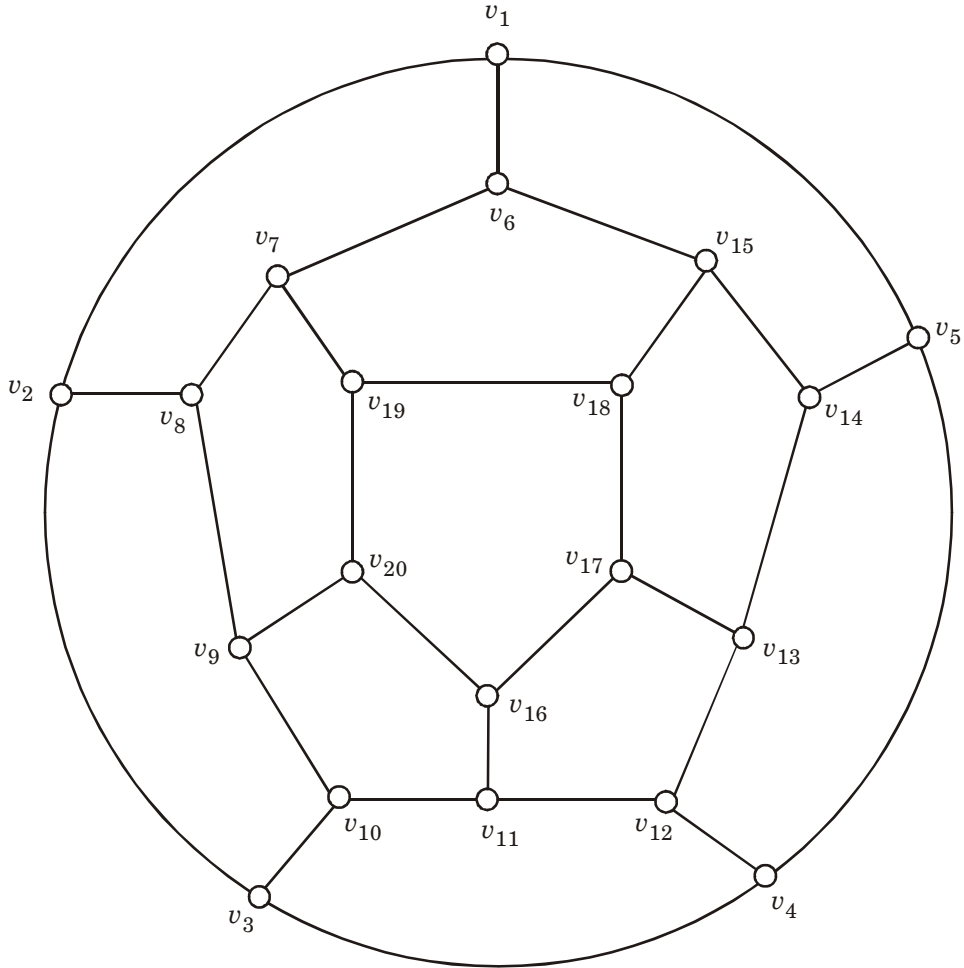
(B) Attempt any *two* : [10]

(i) Prove that an arborescence is a tree in which every vertex other than the root has an in-degree of exactly one.

(ii) Write adjacency matrix of the following graph :

(iii) Find Hamiltonian circuit in the graph G.

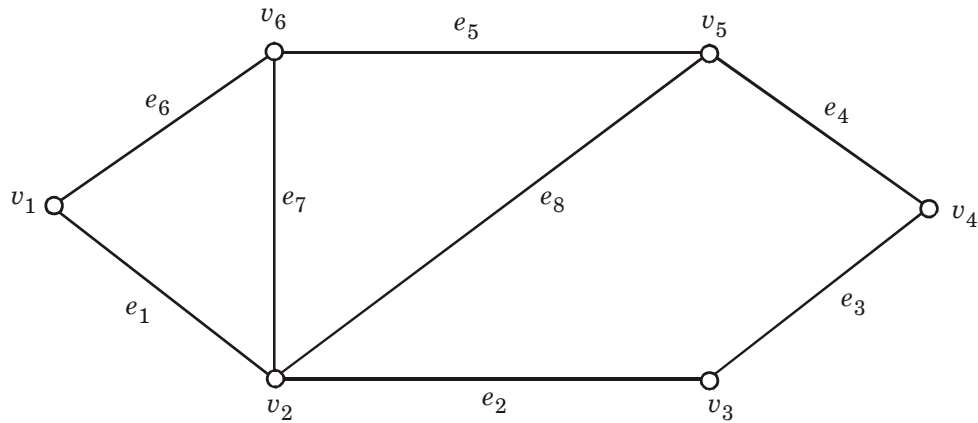

G

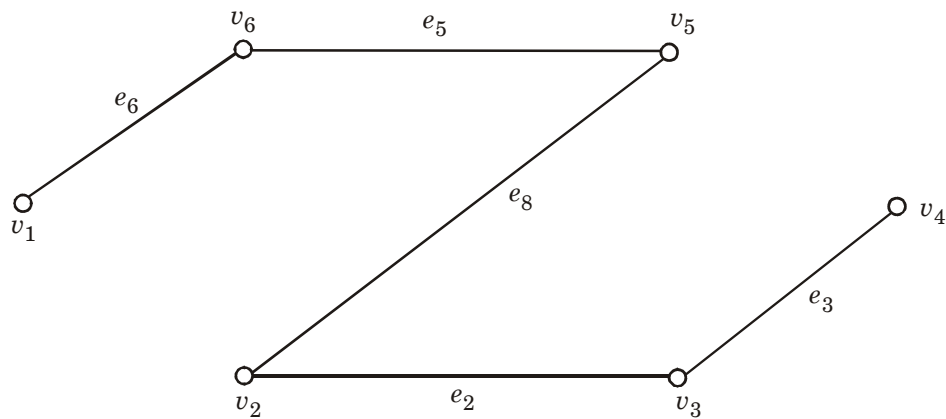
3. (A) Attempt any *one* : [8]

(i) Prove that the set of circuit vectors corresponding to the set of fundamental circuits with respect to any spanning tree, forms a basis for the circuit subspace W_{Γ} .

(ii) Find fundamental circuits and fundamental cut sets of the graph G with respect to spanning tree T.

G

T

- (B) Attempt any *one* : [8]
- (i) Prove that lattices isomorphic as posets are isomorphic as algebras.
- (ii) Put the function $x \wedge (y \vee z)$ in conjunctive normal form.
4. (A) Attempt any *one* : [6]
- (i) Show that the poset $X = \{2, 3, 4, 6\}$ of non-trivial factors of 12 under divisibility is self dual.
- (ii) Show that every convex sublattice of a lattice L is the intersection of an ideal and a dual ideal.
- (B) Attempt any *two* : [10]
- (i) Prove that a lattice L is distributive iff :
- .
- (ii) Show that union of two sublattices may not be sublattice.
- (iii) Prove that any lattice can be imbedded into its ideal lattice.
5. (A) Attempt any *one* : [6]
- (i) Prove that Homomorphic image of a relatively complemented lattice is relatively complemented.

(ii) Draw the circuit which realises the function :

(B) Attempt any *two* : [10]

(i) If x has a complement in a distributive lattice L , then prove that it has a relative complement in any interval containing it.

(ii) Show that dual of lattice is a lattice.

(iii) DN form of a function f is :

Find CN form (conjunctive normal form) of f' .

$$(x \wedge [(b' \vee d') \vee (x' \wedge (a \vee z) \vee c')]) \wedge b$$

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—8+2

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-272

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

(Formal and Relational Logic)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the following concepts in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Existential Quantifier
- (2) Bound Variable
- (3) Well Formed Formulae
- (4) Proper Subset.

2. Answer any *four* of the following : [20]

(1) Symbolise the following propositions with the help of the symbols given in brackets (any *two*) :

(a) Only executives have secretaries. (Ex, Sx)

P.T.O.

(b) No crow is white. (Cx, Wx)

(c) Sanskrit is an Indian language. (Lx, S)

(d) Some girls are both intelligent and beautiful.
 (Gx, Ix, Bx)

(2) Symbolise the following propositions with the help of the symbols given in brackets (any two) :

(a) Everything is attracted by everything. (Axy)

(b) Bad men never have friends. (Bx, Mx, Fxy)

(c) Only Ram loves Seeta.

$(r : \text{Ram}, s : \text{Seeta}, Lxy : x \text{ loves } y)$

(d) Every dog has his day. $(Dx : x \text{ is a dog},$

$Yx : x \text{ is a day},$

$Hxy : x \text{ has } y)$

(3) Explain the difference between Propositional Logic and Predicate Logic.

(4) Write the revised rules of quantification in their symbolic forms.

(5) Explain symmetry and transitivity as properties of dyadic relation.

(6) If $A = \{1, 2\}$, $B = \{1, 3, 5\}$ and $C = \{2, 3, 5, 7\}$, then list the elements of the following sets :

(a) $C \cap (A \cup B)$

(b) $A \cap (B \cap C)$

(c) $B \cup C$

(d) $(A \cap B) \cap (A \cup B)$

(e) $(A \cup B) \cap \sim(A \cap B)$.

3. Answer any *three* of the following :

[30]

(1) Prove the validity of any *two* of the following :

(a) (X) $(Hx \supset Mx)$

$Hs \quad / \therefore Ms$

(b) (X) $(Mx \supset \sim Px)$

(X) $(Hx \supset Mx)$

$/ \therefore (X) (Hx \supset \sim Px)$

(c) (X) $(Dx \supset Gx)$

$(\exists x) (Ax \cdot Dx)$

$/ \therefore (\exists x) (Ax \cdot Gx)$

(d) (X) $(Bx \supset Sx)$

(X) $(Sx \supset \sim Dx)$

$/ \therefore (X) (Dx \supset \sim Bx)$

(2) Demonstrate the invalidity of the following arguments

(any *two*) :

(a) (X) (Ax \supset Bx)

Bc / \therefore Ac

(b) (X) (Hx \supset Ix)

(\exists x) (Jx \cdot Ix)

/ \therefore (X) (Hx \supset Jx)

(c) (X) (Ex \supset Fx)

(X) (Gx \supset Fx)

/ \therefore (X) (Ex \supset Gx)

(d) No kittens are large. Some mammals are large. Therefore,
no kittens are mammals. (Kx, Lx, Mx)

(3) Prove the validity of the following arguments (any *two*) :

(a) Enm

Ecn / \therefore Ecm

(b) (X) (Cax \supset Dxb)

(\exists x) Dxb \supset (\exists y) Dby

/ \therefore (\exists x) Cax \supset (\exists y) Dby

(c) (\exists x) [Mx \cdot (\forall y) (My \supset Dyx)]

/ \therefore (\exists x) (Mx \cdot Dxx)

(d) (X) [Bx \supset (\forall y) (Cy \supset Dxy)]

(\exists x) [Bx \cdot (\exists y) \sim Dxy]

/ \therefore (\exists x) \sim Cx

- (4) State the attributes of the relation of identity.
- (5) What is propositional function ? Explain the *two* ways of obtaining propositions from propositional function.

4. Answer any *one* of the following : [20]

- (1) Explain fully the general characteristics of the Axiomatic system P.M.
- (2) Prove any *four* of the following theorems with the help of the Axioms given below :

Axioms :

- (1) $(p \vee p) \supset p$
- (2) $q \supset (p \vee q)$
- (3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
- (4) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$
- (5) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

Theorems :

- (1) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
- (2) $\vdash p \supset \sim\sim p$
- (3) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
- (4) $\vdash \sim\sim p \supset p$
- (5) $\vdash (p \supset q) \supset (\sim q \supset \sim p)$
- (6) $\vdash \sim p \vee p.$

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

1. खालील संकल्पना प्रत्येकी 50 शब्दांत स्पष्ट करा (कोणत्याही दोन) : [10]

(1) अस्तित्वदर्शी संख्यीकारक (संख्यापक)

(2) बद्ध चर

(3) सुघटित सूत्रे

(4) युक्त उपसंच.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांची उत्तरे द्या : [20]

(1) कंसात दिलेल्या चिन्हांच्या सहाय्याने खालील विधानांचे चिन्हांकन करा

(कोणतीही दोन) :

(अ) फक्त अधिकाऱ्यांनाच सहाय्यक असतात. (Ex, Sx)

(ब) एकही कावळा पांढरा नसतो. (Cx, Wx)

(क) संस्कृत ही एक भारतीय भाषा आहे. (Lx, S)

(ड) काही मुली बुद्धिमान आणि सुंदर दोन्ही असतात. (Gx, Ix, Bx)

(2) कंसात दिलेल्या चिन्हांच्या सहाय्याने खालील विधानांचे चिन्हांकन करा
(कोणतीही दोन) :

(अ) प्रत्येक गोष्ट प्रत्येक गोष्टीकडून आकर्षित होते. (Axy)

(ब) वॉईट माणसांना कधीही मित्र नसतात. (Bx : क्ष वॉईट आहे,

Mx : क्ष माणूस आहे,

Fxy : क्ष य चा मित्र आहे)

(क) फक्त राम सीतेवर प्रेम करतो. (r : राम, s : सीता,

Lxy : क्ष य वर प्रेम करतो)

(ड) प्रत्येक कुत्र्याला त्याचा दिवस असतो. (Dx : x is a dog,

Yx : x is a day,

Hxy : क्ष ला य आहे)

(3) विधानीय तर्कशास्त्र आणि विधेय तर्कशास्त्र यांतील फरक स्पष्ट करा.

(4) संख्यीकरणाच्या सुधारित नियमांची सांकेतिक रूपे लिहा.

(5) द्वित्व संबंधाचे गुणधर्म या नात्याने सममात्रता व प्रवाहितता यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

(6) जर $A = \{1, 2\}$, $B = \{1, 3, 5\}$ आणि $C = \{2, 3, 5, 7\}$, तर पुढील संचातील सदस्यांची यादी करा :

(अ) $C \cap (A \cup B)$

(ब) $A \cap (B \cap C)$

(क) $B \cup C$

(ड) $(A \cap B) \cap (A \cup B)$

(इ) $(A \cup B) \cap \sim(A \cap B)$.

3. कोणत्याही तिनांची उत्तरे लिहा :

[30]

(1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन युक्तिवादांची वैधता सिद्ध करा :

(अ) $(X) (Hx \supset Mx)$

$Hs \quad / \therefore Ms$

(ब) $(X) (Mx \supset \sim Px)$

$(X) (Hx \supset Mx)$

$/ \therefore (X) (Hx \supset \sim Px)$

(क) $(X) (Dx \supset Gx)$

$(\exists x) (Ax \cdot Dx)$

$/ \therefore (\exists x) (Ax \cdot Gx)$

(ड) $(X) (Bx \supset Sx)$

$(X) (Sx \supset \sim Dx)$

$/ \therefore (X) (Dx \supset \sim Bx)$

(2) खालील युक्तिवादांची अयुक्तता/अवैधता सिद्ध करा (कोणतेही दोन) :

(अ) $(X) (Ax \supset Bx)$

$Bc \quad / \therefore Ac$

(ब) $(X) (Hx \supset Ix)$

$(\exists x) (Jx \cdot Ix)$

$/ \therefore (X) (Hx \supset Jx)$

(क) (X) (Ex \supset Fx)

(X) (Gx \supset Fx)

\therefore (X) (Ex \supset Gx)

(ड) एकही मांजराचे पिल्लू मोठे नसते. काही सस्तन (प्राणी) मोठे असतात.

यावरून, एकही मांजराचे पिल्लू सस्तन (प्राणी) नसते. (Kx, Lx, Mx)

(3) खालील युक्तिवादांची युक्तता/वैधता सिद्ध करा (कोणतीही दोन) :

(अ) Enm

Enm \therefore Ecm

(ब) (X) (Cax \supset Dxb)

(\exists x) Dxb \supset (\exists y) Dby

\therefore (\exists x) Cax \supset (\exists y) Dby

(क) (\exists x) [Mx \cdot (y) (My \supset Dyx)]

\therefore (\exists x) (Mx \cdot Dxx)

(ड) (X) [Bx \supset (y) (Cy \supset Dxy)]

(\exists x) [Bx \cdot (\exists y) \sim Dxy]

\therefore (\exists x) \sim Cx

(4) तदेवता संबंधाचे गुणधर्म सांगा.

(5) विधानीय फलन म्हणजे काय ? विधानीय फलनापासून विधाने मिळविण्याचे दोन मार्ग स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा :

[20]

- (1) पी. एम्. बीजानुमान प्रणालीचे सामान्य गुणधर्म सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) खाली दिलेल्या मूलाधारांच्या सहाय्याने त्यांखाली दिलेल्यांपैकी कोणतीही चार प्रमेये सिद्ध करा :

मूलाधार :

- (1) $(p \vee p) \supset p$
- (2) $q \supset (p \vee q)$
- (3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
- (4) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$
- (5) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

प्रमेये :

- (1) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
- (2) $\vdash p \supset \sim\sim p$
- (3) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
- (4) $\vdash \sim\sim p \supset p$
- (5) $\vdash (p \supset q) \supset (\sim q \supset \sim p)$
- (6) $\vdash \sim p \vee p.$

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[4101]-273

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

SOCIOLOGY

Group A : Population and Society (G-2)

Or

Group B : Introduction to Social Welfare and

Social Legislation in India (G-2)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt Group 'A' or Group 'B'.

(ii) All questions are compulsory.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

सूचना :— (i) गट 'अ' किंवा गट 'ब' सोडवा.

(ii) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(iii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Group 'A'

Population and Society (G-2)

1. Answer any two of the following in maximum 50 words each : [10]

(1) Meaning and definition of population studies.

(2) Types of Sterility.

(3) Characteristics of population in India.

(4) Means of Population Education.

P.T.O.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Factors of maternal mortality.
- (2) Uses of registration method.
- (3) Criticism of Demographic Transition Theory.
- (4) Meaning and definition of Population Education.
- (5) Pre-Independence Population Policy.
- (6) Failures of Family Planning Programme.

3. Write any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Explain the scope of population studies.
- (2) Discuss the types of migration.
- (3) Describe the uses and importance of census.
- (4) Explain the achievements of family planning programme.
- (5) Discuss the types of population policy.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) Define fertility. Explain the factors of fertility.
- (2) Examine the relation between population growth and economic development as a two-way process.

(मराठी रूपांतर)

गट 'अ'

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी कमाल 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]
- (1) लोकसंख्या अभ्यासाची अर्थ आणि व्याख्या.
 - (2) वंध्यत्वाचे प्रकार.
 - (3) भारतातील लोकसंख्याची वैशिष्ट्ये.
 - (4) लोकसंख्या शिक्षणाची साधने.
2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी कमाल 100 शब्दांत टिपा लिहा : [20]
- (1) माता मृत्युचे घटक.
 - (2) नोंदणी पद्धतीचे उपयोग.
 - (3) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण.
 - (4) लोकसंख्या शिक्षणाचा अर्थ आणि व्याख्या.
 - (5) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील लोकसंख्या धोरण.
 - (6) कुटुंबनियोजन कार्यक्रमाचे अपयश.
3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी कमाल 250 शब्दांत लिहा : [30]
- (1) लोकसंख्या अभ्यासाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - (2) स्थलांतराच्या प्रकारांची चर्चा करा.
 - (3) जगगणनेचे उपयोग आणि महत्वाचे वर्णन करा.
 - (4) कुटुंबनियोजन कार्यक्रमाचे यश स्पष्ट करा.
 - (5) लोकसंख्या धोरणाच्या प्रकाराची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे कमाल 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) जननाची व्याख्या लिहा. जननक्षमतेचे घटक स्पष्ट करा.
- (2) लोकसंख्या वाढ आणि आर्थिक विकास ही दुहेरी प्रक्रिया यातील संबंधाचे परिक्षण करा.

OR

(किंवा)

Group 'B'

Introduction to Social Welfare and

Social Legislation in India (G-2)

1. Answer any *two* of the following in maximum 50 words each : [10]

- (1) Problems of mentally retarded children.
- (2) Problems of Voluntary Retirement in Services (V.R.S.).
- (3) Need of Minimum Wage Act.
- (4) Problem of Dowry.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum 100 words each : [20]

- (1) Objectives of EGS.
- (2) Maternity Benefit Act.

- (3) Objectives of Mid-Day Meal Scheme.
- (4) Meaning of Sustainable Development.
- (5) Main provisions of Domestic Violence Act, 2005.
- (6) Features of Indira Awas Yojana.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Elaborate socio-economic problems of the aged.
- (2) State the meaning and features of privatization.
- (3) Discuss the Fundamental Rights from Indian Constitution.
- (4) Elucidate the constitutional provisions to safeguard the interest of SCs and STs.
- (5) State the objectives and provisions of Prime Minister's Employment Programme.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) What is social welfare ? What are its characteristics ? Explain how is the modern concept of social welfare is different from traditional Dana based social welfare.
- (2) What is NGO ? What are the strengths and limitations of NGOs in doing social welfare ?

(मराठी रूपांतर)

गट 'ब'

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी कमाल 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]
- (1) मतिमंद मुलांच्या समस्या.
 - (2) स्वेच्छा सेवानिवृत्तीच्या समस्या.
 - (3) किमान वेतन कायद्याची गरज.
 - (4) हुंड्याची समस्या.
2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी कमाल 100 शब्दांत टिपा लिहा : [20]
- (1) रोजगार हमी योजनेची उद्दिष्ट्ये.
 - (2) मातृत्व लाभांचा कायदा.
 - (3) मध्यान्ह आहार योजनेची उद्दिष्ट्ये.
 - (4) शाश्वत विकासाचा अर्थ.
 - (5) कौटूंबिक हिंसाचाराचा कायदा, 2005 मधील तरतुदी.
 - (6) इंदिरा आवास योजनेची (घरकूल) वैशिष्ट्ये.
3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी कमाल 250 शब्दांत लिहा : [30]
- (1) वृद्धांच्या सामाजिक सांस्कृतिक समस्या विशद करा.
 - (2) खाजगीकरणाचा अर्थ व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (3) भारतीय राज्यघटनेतील मूलभूत हक्कांची चर्चा करा.

- (4) अनुसूचित जातीजमातींच्या हितसंबंधांचे रक्षण करण्याच्या घटनात्मक तरतुदी विशद करा.
- (5) पंतप्रधान रोजगार योजनेची उद्दिष्ट्ये व तरतुदी स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर कमाल 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा : [20]

- (1) सामाजिक कल्याण म्हणजे काय ? सामाजिक कल्याणाची वैशिष्ट्ये कोणती ? दान आधारित सामाजिक कल्याणापेक्षा आधुनिक सामाजिक कल्याणाची संकल्पना वेगळी कशी आहे ते स्पष्ट करा.
- (2) बिगर शासकीय संघटना (NGO) म्हणजे काय ? बिगर शासकीय संघटनांची बलस्थाने व मर्यादा कोणत्या ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-274

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

SOCIOLOGY

(S-1 : Foundations of Sociological Thought)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

(i) Characteristics of Conflict

(ii) Theory of Untouchability (B.R. Ambedkar)

(iii) Characteristics of social thoughts

(iv) Sanskritization (Srinivas)

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

(i) Enlightenment

(ii) Types of Authority (Weber)

(iii) Functional theory

P.T.O.

- (iv) Social impacts of French Revolution.
- (v) Social evolution
- (vi) Class conflict (Karl Marx)

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (i) Describe the concept of Alienation.
- (ii) Distinguish between Militant and Industrial Society.
- (iii) Explain the concept of Dominant Caste. (Srinivas)
- (iv) Elaborate the characteristics of Caste System.
- (v) Explain the types of Social Action.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (i) Discuss the law of *three* stages as explained by Auguste Comte.
- (ii) Discuss Durkheim's Theory of Suicide.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (i) संघर्षाची वैशिष्ट्ये.

- (ii) अस्पृश्यतेचा सिद्धान्त (डॉ. आंबेडकर).
- (iii) सामाजिक विचारांची वैशिष्ट्ये.
- (iv) संस्कृतीकरण (श्रीनिवास).

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]

- (i) प्रबोधन
- (ii) अधिकारांचे प्रकार (वेबर)
- (iii) प्रकार्यवादी सिद्धान्त
- (iv) फ्रेंच राज्यक्रांतीचे सामाजिक परिणाम
- (v) सामाजिक उत्क्रांती
- (vi) वर्गसंघर्ष (कार्ल मार्क्स)

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]

- (i) परात्मता या संकल्पनेचे वर्णन करा.
- (ii) सैनिकी समाज व औद्योगिक समाज यातील भेद स्पष्ट करा.
- (iii) प्रबळ जाती ही संकल्पना स्पष्ट करा. (श्रीनिवास)
- (iv) जातीव्यवस्थेच्या वैशिष्ट्यांचे विवेचन करा.
- (v) सामाजिक कृतींचे प्रकार स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नवर 500 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [20]

- (i) ऑगस्ट कॉम्टनी स्पष्ट केलेल्या तीन अवस्थांच्या नियमाची चर्चा करा.
- (ii) डरखाईमच्या आत्महत्थेच्या सिद्धान्ताची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-275

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

SOCIOLOGY

Special Paper II

(S-2 : Indian Society : Issues and Problems)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Characteristics of Social Problems
- (2) Causes of Regionalism
- (3) Displacement due to Dams
- (4) Causes of Alcoholism.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Causes of Dowry
- (2) Consequences of Domestic Violence
- (3) Problems of Scheduled Castes
- (4) Problems of Scheduled Tribes
- (5) Causes of White-collar Crime
- (6) Consequences of Corruption.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Describe problems of Minority groups.
- (2) Explain the problems of youth.
- (3) Discuss causes of Juvenile Delinquency.
- (4) Elucidate consequences of Divorce.
- (5) Explain nature of Eveteasing and Sexual Abuse.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words each : [20]

- (1) Define poverty and elucidate causes and consequences of poverty.
- (2) Define Terrorism and discuss nature and causes of Terrorism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) सामाजिक समस्यांची वैशिष्ट्ये
- (2) प्रादेशिकतावादाची कारणे
- (3) धरणासाठी झालेले विस्थापन
- (4) मद्यपानाची कारणे.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी कमाल **100** शब्दांत टीपा लिहा : [20]

- (1) हुंड्याची कारणे
- (2) कौटूंबिक हिंसाचाराचे परिणाम

- (3) अनुसूचित जातींच्या समस्या
- (4) अनुसूचित जमातींच्या समस्या
- (5) पांढरपेशागुन्ह्यांची कारणे
- (6) भ्रष्टाचाराचे परिणाम.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी कमाल 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) अल्पसंख्याक समुहाच्या समस्यांचे वर्णन करा.
- (2) युवकांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (3) बालगुन्हेगारीच्या कारणांची चर्चा करा.
- (4) घटस्फोटाचे परिणाम विशद करा.
- (5) महिलांची छेडछाड व लैंगिक छळाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचा कमाल 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) दारिद्र्याची व्याख्या द्या आणि दारिद्र्याची कारणे व परिणाम विशद करा.
- (2) दहशतवादाची व्याख्या द्या आणि दहशतवादाच्या स्वरूप व कारणांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4101]-276

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

General Paper II

[Outline of Political, Social and Economic Institutions of

Ancient India (600 B.C. to 1200 A.D.)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 50 words each (any two) : [10]

- (1) Monarchical State.
- (2) Vidatha.
- (3) Types of Ancient Courts.
- (4) Punchmarked Coins.

2. Write notes on the following in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Concept of Kingship during Kushana Period.
- (2) Ancient Indian Judiciary.

P.T.O.

- (3) Nature of education in Ancient Indian Universities.
- (4) Importance of Ashrama System in Ancient Period.
- (5) Ancient Indian Weights.
- (6) Coins from the Satavahana period.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Discuss the literary sources useful for the study of Ancient Indian Political, Economic and Social Institutions.
- (2) Describe the system of functioning of Sabha.
- (3) State the factors responsible for the decline of Ganarajyas (Republics).
- (4) Explain the nature of Ancient Indian Agriculture.
- (5) Describe the trade relations between Ancient Indian and South-East Asia.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Explain the nature and significance of Ministry in ancient India.
- (2) Discuss the types of marriages in ancient period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) राजेशाही राज्य.
- (2) विद्थ.
- (3) प्राचीन न्यायालयांचे प्रकार.
- (4) आहत नाणी.

2. खालीलपैकी प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) कुरानकालीन राजपद संकल्पना.
- (2) प्राचीन भारतीय न्यायव्यवस्था.
- (3) प्राचीन भारतीय विद्यापीठातील शिक्षणाचे स्वरूप.
- (4) प्राचीन काळातील आश्रमव्यवस्थेचे महत्व.
- (5) प्राचीन भारतीय वजने.
- (6) सातवाहन काळातील नाणी.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) प्राचीन भारतीय राजकीय, आर्थिक व सामाजिक संस्थांच्या अभ्यासास उपयुक्त असणाऱ्या वाङ्मयीन साधनांची चर्चा करा.

- (2) सभेची कार्यपद्धती वर्णन करा.
- (3) गणराज्यांच्या विनाशास कारणीभूत झालेले घटक सांगा.
- (4) प्राचीन भारतीय शेतीचे स्वरूप विशद करा.
- (5) प्राचीन भारत व आग्नेय आशिया यांच्यातील व्यापारी संबंध वर्णन करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) प्राचीन भारतातील मंत्रीमंडळाचे स्वरूप व महत्व विशद करा.
- (2) प्राचीन काळातील विवाह प्रकारांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-277

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012
MATHEMATICAL PREREQUISITES
(Mathematics)
(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator is allowed.

1. Attempt any *ten* of the following :

[20]

(1) Find :

$$3 \log_4 64$$

(2) Find x if $\log_5 x = 3$

(3) Define homogenous function.

(4) If $y = e^{7x}$, then find $\frac{dy}{dx}$.

(5) Define improper integral.

(6) Find z_x if $z = xy + y^3$.

(7) What is degree and order of $\left(\frac{d^3y}{dx^3}\right)^5 + \left(\frac{dy}{dx}\right)^8 = 0$?

P.T.O.

(8) Evaluate :

$$\int (x^4 + 5)dx.$$

(9) Solve :

$$\int_{-1}^1 (x^2 + 1)dx.$$

(10) Define integrating factor.

(11) Show that $f(x, y) = x^2y + y^3$ is homogenous.

(12) Verify that $\int_0^2 (x + 5)dx = -\int_2^0 (x + 5)dx.$

(13) Write $\log_a x = b$ in exponential form.

2. Solve any *two* of the following : [10]

(1) Given a principal of Rs. 1,000 at 6 percent for three years, use logs to find the future value S when the principal is compounded annually.

(2) Solve :

$$\int 10x (x^2 + 3)^4 dx$$

by method of substitution.

(3) Find integrating factor of $(7y + 4t^2)dy + 4tydt = 0.$

3. Attempt any *two* of the following : [20]

- (1) What interest rate is needed to have money treble in ten years when compounded quarterly ?
- (2) Examine the function $y = \log(x^2 - 6x + 10)$ for extreme values.
- (3) Explain exact differential equation.

4. Solve any *two* of the following : [30]

- (1) Explain Bernoulli's differential equation and solve :

$$\frac{dy}{dt} + y = ty^3.$$

- (2) Discuss in detail 'COBWEB MODEL'.
- (3) Solve :

$$\int_2^5 \frac{3x}{(x+1)^2} dx.$$

by integration by parts.

Also evaluate :

$$\int_0^{16} (x^{-1/2} + 3x) dx.$$

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-278

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

STATISTICS (GENERAL-II) (Descriptive)

**(Research Methodology, Sampling Techniques and
Statistical Quality Control)**

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator and statistical table is allowed.

(iv) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

1. Attempt any two of the following : [2×5=10]

(a) Explain ratio and regression methods of estimation. Give a real life situation where each method is applicable.

(b) What do you mean by saying that a production process is under statistical control ? Explain the necessity of constructing both R and \bar{X} charts.

P.T.O.

(c) Derive an expression for Average Outgoing Quality (AOQ) in case of Single Sampling Plan (SSP).

(d) A population consists of 12 units with the following values :

15 18 20 16 15 21
34 26 49 18 20 26

Draw all systematic samples of size 4 from the above population, explaining the procedure clearly. Verify that sample mean is an unbiased estimator of population mean.

2. Attempt any *four* of the following : [4×5=20]

(a) In a stratified random sampling with two strata, the following data are available :

Stratum	W_i	S_i
1	0.6	2
2	0.4	4

Compute sample sizes under Neyman's allocation, if the total sample size is 1600.

(b) Write a note on sampling and non-sampling error with an illustration.

- (c) What is questionnaire ? What are the characteristics of a good questionnaire ?
- (d) Explain the constructions of R and \bar{X} charts, when standards are unknown.
- (e) Distinguish between a defect and defective. Describe the construction and interpretation of C-chart.
- (f) Describe the various measurement scales.

3. Attempt any *three* of the following : [3×10=30]

- (a) (i) Consider stratified sampling with the cost function of the form $c = c_0 + \sum n_i c_i$. Derive an expression for sample size (n_i) so as to minimise variance of sample mean for fixed total cost. [7]
- (ii) Write a note on 'high' and 'low' spots. [3]
- (b) (i) A population consists of 500 units. By total count it was found that $\bar{X} = 49$ and $S^2 = 44.6$. How many sampling units must be selected to estimate population mean with permissible margin of error 10% of the true population mean and 95% confidence coefficient ? Assume SRSWOR. [5]
- (ii) What is SQC ? Describe its uses. [5]

- (c) Describe all *four* methods of constructing p -chart, when the subgroup sizes are different. [10]
- (d) (i) Write a note on assignable causes and chance causes of variation. [5]
- (ii) Give theoretical justification for use of 3σ control limits on control charts. [5]
- (e) (i) Eight samples of sizes 100 each are drawn from a production process and the following data are recorded :

Subgroup No. No. of Defective Items

1	2
2	1
3	1
4	9
5	0
6	0
7	1
8	2

Find $3\text{-}\sigma$ control limits on p -chart. State whether the production process is under statistical control. (Drawing the chart is not expected). [7]

- (ii) Write a note on 'Producer's risk'. [3]

4. Attempt any *one* of the following : [1×20=20]

(a) (i) Ten subgroups of size 5 each are inspected, it has been found that $\Sigma X_i = 40$ and $\Sigma R_i = 0.8$. Calculate control limits on R-chart.

Assuming that R-chart shows controlled situation, calculate control limits on \bar{X} -chart.

[For $n = 5$, $D_3 = 0$, $D_4 = 2.115$, $A_2 = 0.577$ and $d_2 = 2.326$]. [8]

(ii) Describe the construction of operating characteristics (OC) curve in case of double sampling plan. [7]

(iii) Compute probability of accepting a lot if the incoming quality is 0.1 under single sampling plan with $n = 10$ and $c = 2$. Use Binomial distribution. [5]

(b) (i) Describe the working of Double Sampling Plan (DSP). Obtain an expression for average sample number in case of DSP. [8]

(ii) Describe the features of good research design. [7]

(iii) Describe the terms 'AQL' and 'LTPD' in acceptance sampling plan. [5]

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-279

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

STATISTICS (Special—I)

(Descriptive)

(Continuous Probability Distributions and Demography)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Symbols and abbreviations have usual meanings.
 - (iv) Use of calculator and statistical table is allowed.
 - (v) Graph paper will be provided on request.

1. Attempt any *two* of the following : [2×5=10]
- (a) Define gamma variate with parameters α and λ . Find its m.g.f.
 - (b) If X is a continuous random variable (r.v.) with p.d.f. :
$$f(x) = 3(1-x)^2 \quad 0 \leq x \leq 1,$$
$$= 0 \quad \text{otherwise.}$$

Find the p.d.f. of $Y = -\log(1-x)$.
 - (c) Define Student's *t*-distribution with n degrees of freedom (d.f.).
Obtain variance of *t*-distribution.
 - (d) Describe the test procedure for testing $H_0 : \rho = 0$ against $H_1 : \rho \neq 0$ at 5% level of significance.

P.T.O.

2. Attempt any *four* of the following : [4×5=20]

(a) The joint p.d.f. of (X, Y) is :

$$f(x, y) = e^{-y} ; 0 < x < y < \infty \\ = 0 ; \text{ otherwise.}$$

Find marginal probability distributions of X and Y. Are X and Y independent ? Justify.

(b) If $X \rightarrow N(0, 1)$, then show that $Y = X^2$ follows Chi-square distribution with one (d.f.).

(c) Define the following terms :

(i) Statistic

(ii) Standard Error (S.E.) of statistic

(iii) GFR.

(d) State and prove lack of memory property of exponential distribution with parameter (α) .

(e) The following is the information of certain town of malaria cases. Test whether the vaccination is effective to control the said disease. Use 5% l.o.s.

	Vaccinated	Not-Vaccinated
Affected	03	22
Not affected	52	23

- (f) The samples were drawn from two independent normal population with unknown mean. The related information is given below :

Sample No.	Sample Size	$\sum X_i$	$\sum X_i^2$
I	9	9.6	61.52
II	11	16.5	73.26

Test whether two population have equal variances. [Use 5% l.o.s.].

3. Attempt any *three* of the following : [3×10=30]

- (a) Let X be a binomial variate with parameters n and p . Find the m.g.f.

$$Y = \frac{X - np}{\sqrt{npq}}$$

Hence find limiting distribution of Y as $n \rightarrow \infty$.

- (b) The joint p.d.f. of (X, Y) is :

$$f(x, y) = 3(x + y), \quad 0 < x : y < 1, \text{ and } 0 < x + y < 1,$$

$$= 0, \quad \text{otherwise.}$$

Obtain the conditional p.d.f. of Y given X = x and X given Y = y .

- (c) Define Snedecor's F-distribution with n_1 and n_2 d.f. Derive its p.d.f.
- (d) Let $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ be a random sample from $N(\mu, \sigma^2)$ then show that

$$\bar{X} \text{ and } S^2 = \frac{1}{n} \sum (x_i - \bar{x})^2$$

are independently distributed. Also identify their distributions.

- (e) If X and Y are two independent Chi-square variates with n_1 and n_2 d.f. respectively.

Show that $U = X + Y$ and

$$V = \frac{X}{X + Y}$$

are independent.

4. Attempt any *one* of the following : [1×20=20]

- (a) (i) The gain in weights (kg) of pigs before and after a certain treatment are as below :

Weight before	Weight after
20	25
23	28
24	21
21	29
26	32
28	25
20	25
21	29

Test whether the mean weight of pig increases due to the treatment. Use $\alpha = 0.01$. (7)

(ii) Let X follows Chi-square distribution with n degrees of freedom, with usual notations, prove that :

$$\mu_{r+1} = 2r. [n\mu_{r-1} + \mu_r] \text{ for } r = 1, 2, 3, \dots$$

Hence obtain variance of X. (7)

(iii) Calculate GFR, TFR and GRR for the following data :

Age Group	No. of Women	No. of Births
(in thousands)		
15—20	8	560
20—25	10	1000
25—30	12	840
30—35	6	360
35—40	3	150
40—45	5	50
45—50	4	40

Consider proportion of female births is 0.58. (6)

(b) (i) Among 64 offsprings of a certain cross between guinea pigs 34 were red, 10 were black and 20 were white. According to a genetic model, these

numbers should in the ratio 9 : 3 : 4. Does the data consistent with the model. Test at 5% level of significance. (7)

(ii) Let $X \rightarrow N(\mu, \sigma^2)$. Obtain m.g.f. and c.g.f. of X. Hence find mean and variance of X. (7)

(iii) If a random sample of size 25 drawn from normal (5, 9), calculate :

$$P(3.8 \leq \bar{X} \leq 5.6, 5.637 \leq S^2 \leq 11.951)$$

where \bar{X} and S^2 are the mean and variance of the sample respectively. (6)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[4101]-280

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

APPLIED MATHEMATICS

(AMG-2 : Calculus of Several Variables and Vector Calculus)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

$$f(x, y) = 3x^2y + y^2(y - 3) + 1$$

1. Attempt each of the following questions : [16]

(a) Find the first partial derivative of the function :

$$u = \log(x + \cos y).$$

(b) Find the extreme point of the function :

(c) If :

$$u = xy f(x/y),$$

then show that :

P.T.O.

(d) Evaluate :

$$\int_0^a \int_0^{\sqrt{a^2-x^2}} x^2 y \, dy \, dx.$$

(e) For the curve :

$$x = \cos t, \quad y = \sin t, \quad z = 2,$$

show that parameter t represents an arc length.

(f) If \bar{F} is a constant vector, then show that :

$$\nabla(\bar{r} \cdot \bar{a}) = \bar{a}$$

(g) Find grad ϕ ; where :

at the point (1, -2, 1)

(h) If :

$$\bar{F} = (3x^2 + 6y)\bar{i} - 14yz\bar{j} + 20xz^2\bar{k}$$

then evaluate :

$$\int_C \bar{F} \cdot d\bar{r}$$

from (0, 0, 0) to (1, 1, 1) along the path :

$$x = t, \quad y = t^2, \quad z = t^3.$$

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Prove that if a function $f(x, y)$ is differentiable at (a, b) , then $f_x(a, b)$ and $f_y(a, b)$ exist and f is continuous at (a, b) .

(b) State and prove Euler's theorem for homogeneous function.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Show that the function :

$$f(x, y) = \sqrt{|xy|}$$

is not differentiable at $(0, 0)$ even though $f_x(0, 0)$, $f_y(0, 0)$ exists.

(b) If $W = f(u, v)$, where :

$$u = e^x + e^{-y}, v = e^{-x} - e^y,$$

show that :

$$\frac{\partial w}{\partial x} - \frac{\partial w}{\partial y} = u \frac{\partial w}{\partial u} - v \frac{\partial w}{\partial v}$$

(c) Find the area of an ellipse :

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1.$$

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Evaluate :

$$\iint_R e^{\frac{x-y}{x+y}} dx dy;$$

where R is a region bounded by the lines $x = 0$, $y = 0$, $x + y = 1$.

(b) By using Taylor's theorem, expand x^y in powers of $(x - 1)$ and $(y - 1)$ upto third degree terms, hence find the value of $(1.1)^{1.02}$.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) If $\bar{F}(t)$ is differentiable at t_0 , then it is continuous at t_0 . Show that :

$$\begin{aligned} \bar{F}(t) &= \frac{\sin t}{t} \bar{i} + \frac{e^{2t} - 1}{t} \bar{j} - t^2 \bar{k}, \quad t \neq 0 \\ &= \bar{i} + 2\bar{j}, \quad t = 0 \end{aligned}$$

is continuous at $t = 0$.

(b) Find the directional derivative of the function :

$$\phi(x, y, z) = xy^2 + yz^2 + zx^2$$

along the tangent to the curve :

$$x = t, \quad y = t^2, \quad z = t^3$$

at the point $(1, 1, 1)$.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) If $\phi(x, y, z)$ is a scalar function which possesses continuous second order partial derivatives, then prove that :

(b) If a vector field \bar{F} is the gradient of a single valued scalar field ϕ in a region of space, then show that the line integral of \bar{F} around any closed path C in the region is zero.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

$$\bar{F} \times (\nabla \phi) = \bar{0}$$

(a) Find :

$$\nabla \left(\frac{1}{r} \right);$$

where :

$$\bar{r} = x\bar{i} + y\bar{j} + z\bar{k} \quad \text{and} \quad r = |\bar{r}|$$

(b) Find the acute angle between the tangents to the curve :

$$\bar{r} = t^2 \bar{i} + 2t \bar{j} - \frac{1}{2} t^2 \bar{k}$$

at the point $t = 1$ and $t = -3$.

- (c) In what direction from the point $(2, 1, -2)$ is the directional derivative of :

$$x^2y^3 - 2xz^3 + 3$$

is maximum ? What is its magnitude ?

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (a) Prove that the vector field :

$$\bar{F} = (2xz^3 + 6y) \bar{i} + (6x - 2yz) \bar{j} + (3x^2z^2 - y^2) \bar{k}$$

is irrotational. Find the scalar potential ϕ such that $\bar{F} = \text{grad } \phi$.

- (b) Evaluate :

$$\int_C yz dx + (zx + 1) dy + xy dz$$

where C is any path from $(1, 0, 0)$ to $(2, 1, 4)$.

- (B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Evaluate by using Green's theorem :

$$\oint_C (2xy - x^2) dx + (x + y^2) dy$$

where C is the closed curve of the region bounded by $y = x^2$ and $y^2 = x$.

(b) Evaluate $\iint_S \bar{\mathbf{F}} \cdot \hat{n} dS$; where :

$$\bar{\mathbf{F}} = 18z\bar{i} - 12\bar{j} + 3y\bar{k}$$

and S is the part of the plane :

$$2x + 3y + 6z = 12$$

which is located in

(c) Evaluate by using Stokes' theorem :

where C is the curve :

$$\oint_C (\bar{e}^x dx + x^2 y dz - dz);$$

$$x^2 + y^2 = 4; z = 2.$$

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-281

SY. BA. EXAMINATION, 2012

APPLIED STATISTICS (GENERAL)

(Applications of Statistics and Theory of Probability)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of statistical tables and scientific calculator is allowed.

(iv) Symbols have their usual meaning.

(v) Graph papers will be provided on request.

1. Attempt any *two* of the following :

[2×5=10]

(a) Explain the following terms :

(i) sample space,

(ii) an event

(iii) mutually exclusive events.

P.T.O.

- (b) In how many ways can 7 text-books and 2 reference books be arranged in a row of shelf so that :
- (i) Two reference books are side by side,
 - (ii) Two reference books are not side by side.
- (c) (i) Give classical definition of probability.
- (ii) Discuss the limitations of classical definition of probability.
- (iii) State the axioms of probability.
- (d) (i) State the formula of finding index number by weighted A.M. of price relatives.
- (ii) The price index number for year 2009 calculated using Laspeyre and Paasche's formula is given by 112.5 and 129.2 respectively. Compute the price index number by Fisher and Dorbish Bowley's formula.

2. Attempt any *four* of the following : [4×5=20]

- (a) Explain the following components of time series :
- (i) Secular Trend
 - (ii) Cyclical variations. [5]
- (b) Define discrete uniform distribution and state its mean and standard deviation. Also give any *two* real life situations, where the uniform distribution is applicable. [5]

(c) One card is drawn from a full pack of playing cards. Three events A, B and C are defined as follows :

A : A black card is drawn,

B : A spade card is drawn,

C : Ace of spade is drawn.

Check whether the events A, B, C are :

(i) pairwise independent,

(ii) completely independent. [5]

(d) (i) State the probability mass function (p.m.f.), mean and variance of Poisson distribution.

(ii) Give one real life situation where Poisson distribution is applicable.

(iii) State the additive property of Poisson distribution. [5]

(e) (i) State any *two* practical situations where multiple regression can be used.

(ii) Distinguish between multiple correlation and partial correlation in case of trivariate data. [5]

(f) What are index numbers ? Discuss the utility of index numbers. [5]

3. Attempt any *three* of the following : [3×10=30]

(a) For two-dimensional discrete random variable (X, Y) define :

(i) probability mass function of (X, Y),

(ii) marginal probability distributions of X and Y,

(iii) conditional probability distribution of X given Y = y,

(iv) conditional mean of X given Y = y,

(v) conditional variance of X given Y = y. [10]

(b) (i) The p.m.f. of a random variable X is :

$$p(x) = \frac{2x}{n(n+1)}, \quad x = 1, 2, \dots, n$$
$$= 0 \quad \text{otherwise} \quad .$$

Find E(X) and E(X²). [5]

(ii) An insurance agent insures the lives of 5 men, all of them of the same age and in good health. The probability that a man will survive the next 30 years is known to be 0.65. Find the probability that in the next 30 years :

(I) At least one man will survive.

(II) At most three men will survive. [5]

(c) The joint distribution of (X, Y) is given below :

X \ Y	-1	1	2
-2	2c	0	c
1	0	2c	3c
3	3c	c	0

Find :

- (i) the value of c,
- (ii) P(XY is odd),
- (iii) P(X > 0 | Y is odd),
- (iv) E(X) and E(Y). [10]

(d) The mean, standard deviation and correlation coefficients for three characteristics X_1 , X_2 and X_3 are given below :

$$\bar{X}_1 = 100.5 \quad , \quad \sigma_1 = 25 \quad , \quad r_{12} = 0.6$$

$$\bar{X}_2 = 80 \quad , \quad \sigma_2 = 40 \quad , \quad r_{23} = 0.7$$

$$\bar{X}_3 = 65.5 \quad , \quad \sigma_3 = 12 \quad , \quad r_{13} = 0.65$$

- (i) Obtain the equation of plane of regression of X_1 on X_2 and X_3 .
- (ii) Estimate X_1 when $X_2 = 70$ and $X_3 = 72$. [10]

(e) (i) Define :

- (I) Discrete random variable (r.v.) and give one illustration of it.
- (II) Expectation of a discrete r.v.
- (III) Variance of a discrete r.v. [5]

- (ii) If X and Y are two discrete random variables with $\sigma_X = 5$, $\sigma_Y = 4$ and $\text{cov}(X, Y) = 14$, then compute :
- (I) $V(3X + 2Y)$.
- (II) $\text{Corr}(X, Y)$.
- (III) $\text{Corr}(2X + 3, 3Y - 4)$. [5]

4. Attempt any *one* of the following : [1×20=20]

- (a) (i) The data given below are the average quarterly prices of a certain variety of pulses (in Rs.) for different years. Compute seasonal indices by simple average method for these data :

Quarter Year	I	II	III	IV
2004	53	45	55	58
2005	52	58	52	56
2006	44	54	47.5	57
2007	55	53	56.5	56

[6]

- (ii) What is time series ? Discuss the usefulness of time series. [4]
- (iii) The probability mass function of a discrete random variable X is :

$$P(x) = kx, \quad x = 21, 22, \dots, 30$$

$$= 0 \quad \text{otherwise}$$

Find the value of k . Further find $E\left(\frac{x+5}{3}\right)$. [5]

(iv) Explain the terms : G.R.R., N.R.R. and give its interpretation. [5]

(b) (i) Describe the method of estimating seasonal indices by ratio to trend where trend is obtained by link relative method. [10]

(ii) Let

$$X \rightarrow B(n_1 = 5, p = 0.5),$$

Let X and Y be independent variables. If $P(X \leq 2) = \frac{1}{8}$, find $P(Y \leq 2)$. [5]

(iii) Let A and B be any two events associated with an experiment. Suppose that :

~~$P(A) = \frac{1}{2}$~~ $P(B) = \frac{1}{4}$ and $P(A \cap B) = \frac{1}{8}$. $P(A \cup B) = \frac{3}{4}$.

Find the value of k if :

(I) A and B are independent,

(II) A and B are mutually exclusive. [5]

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[4101]-282

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

PHILOSOPHY

G-2 : Philosophy and Good Life

(Alternate Syllabus)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain the concept of Panchkosha.
- (2) State the nature of Applied Ethics.
- (3) What is whistle blowing ?
- (4) What is the trivarga doctrine of Purushartha ?

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Role of Media in Democracy.

P.T.O.

- (2) Paternalism in medical ethics.
- (3) Ecocentrism.
- (4) Epicureanism.
- (5) Gender discrimination.
- (6) Concept of Jeevanmukta.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) Discuss the arguments for and against vegetarianism.
- (2) Briefly explain the impact of colonial rule in India.
- (3) "Life unexamined, is not worth living." Discuss.
- (4) State and discuss the *two* positions regarding corporate social responsibility.
- (5) Discuss the problem of objectivity regarding media.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Discuss the arguments for and against euthanasia.
- (2) Discuss the concepts of ideal persons in Buddhism and the way to attain the ideal.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत द्या : [10]

- (1) 'पंचकोश' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) उपयोजित नीतिशास्त्राचे स्वरूप सांगा.
- (3) 'व्हिसल ब्लोइंग' म्हणजे काय ?
- (4) पुरुषार्थाचा त्रिवर्ग सिद्धांत काय आहे ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपण लिहा : [20]

- (1) लोकशाहीमध्ये माध्यमांची भूमिका
- (2) वैद्यकीय नीतिशास्त्रातील पितृवाद
- (3) परिसंस्थाकेन्द्रिततावाद
- (4) एपिक्यूरिअनवाद
- (5) लिंगभाव भेद
- (6) 'जीवनमुक्त' ही संकल्पना

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत द्या : [30]

- (1) शाकाहारवादाच्या बाजूने आणि विरोधी असणाऱ्या युक्तिवादांची चर्चा करा.
- (2) वसाहतवादी शासनाचे भारतावर झालेले परिणाम थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (3) “परीक्षण न केलेले जीवन जगण्याच्या योग्यतेचे नाही.” चर्चा करा.
- (4) उद्योगांच्या सामाजिक जबाबदारीबद्दलच्या दोन भूमिका मांडून त्यांची चर्चा करा.
- (5) माध्यमांच्या संदर्भात वस्तुनिष्ठतेच्या समस्येची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत द्या : [20]

- (1) दयामरणाच्या मुद्याच्या बाजूने आणि विरोधी असणाऱ्या युक्तिवादांची चर्चा करा.
- (2) बौद्ध दर्शनातील आदर्श व्यक्तीच्या संकल्पना आणि आदर्शप्राप्तीच्या मार्गाची चर्चा करा.

G-2 : Philosophy of Indian Saints

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain the concept of Bhakti.
- (2) Explain Basaveshvara's path of Satsang in his philosophy.
- (3) Explain Dnyaneshvara's concept of Para-Bhakti.
- (4) Explain Tukarama's concept of God.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Kabira's concept of Nirguna Bhakti.
- (2) Guru Nanak's concept of Raja and Bhai (Will and Fear).
- (3) Behenabai's concept of 'Pativrata' in spiritual sense.
- (4) What according to Saint Ramdasa, is Sahanpana ?
- (5) Basaveshvara's approach to Nivrutti.
- (6) Dnyaneshvara's concept of Vishvatmak Deva.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) Why are the saints called socio-cultural reformers ? Explain.

- (2) Explain the nature of Ultimate Reality, according to Kabir.
- (3) Explain Guru Nanak's attitude towards Hinduism and Islam.
- (4) Explain and evaluate Saint Ramdas's synthesis of Prapancha and Parmartha in the light of modern society.
- (5) State Saint Tukarama's criticism of Heresies (Pakhanda) and explain the concept of True Dharma.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Explain Saint Ramdas's socio-political thoughts with special reference to Prayatnavada, Dharma, Maharashtra Dharma, Rajakarana, Varna and Caste.
- (2) Explain the impact of Vaishnavism and Sufism on Saint Kabir.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत द्या : [10]

- (1) भक्ती संकल्पना विशद करा.
- (2) बसवेश्वरांच्या तत्त्वज्ञानातील 'सत्संग मार्ग' विशद करा.
- (3) ज्ञानेश्वरांची 'पराभक्ती' संकल्पना सांगा.
- (4) तुकारामांची 'ईश्वर' संकल्पना सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा : [20]

- (1) कबीरांची 'निर्गुण भक्ती' संकल्पना.
- (2) गुरु नानकांची राजा आणि भाई संकल्पना.
- (3) बहेणाबाईंची अध्यात्मिक विचारातील 'पतिव्रता' संकल्पना.
- (4) संत रामदासांच्या मते, शहाणपण म्हणजे काय ?
- (5) बसवेश्वरांचा निवृत्तीचा दृष्टिकोन.
- (6) ज्ञानेश्वरांची 'विश्वात्मकदेव' संकल्पना.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) संतांना सामाजिक-सांस्कृतिक सुधारक का म्हणतात ? सांगा.
- (2) कबीरांना अभिप्रेत असलेल्या अंतिम सद्‌वस्तुचे स्वरूप सांगा.
- (3) हिंदुत्व आणि इस्लाम बदलचा गुरु नानकांचा दृष्टीकोन विशद करा.
- (4) संत रामदासाचा प्रपंच-परमार्थ-समन्वय दृष्टीकोन स्पष्ट करून, त्याचे आधुनिक समाज व्यवस्थेशी मुल्यमापन करा.
- (5) संत तुकारामांची पाखंड-खंडण संकल्पना सांगून त्याची 'सत्यधर्म' संकल्पना स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) पुढील मुद्द्यांना अनुसरून संत रामदासांचा समाज-राजकीय विचार स्पष्ट करा :
प्रयत्नवाद, धर्म, महाराष्ट्रधर्म, राजकारण, वर्ण आणि जात.
- (2) संत कबीरांवरील वैष्णव व सुफी तत्त्वज्ञानाचा प्रभाव स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4101]-283

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

PHILOSOPHY

Special Paper S-1

(Indian Philosophical Approaches)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain the notion of para and apara vidya according to Upanishadic philosophy.
- (2) Explain Chavaka's views on Pramanas.
- (3) Explain the concept of Samadhi according to Yoga darshan.
- (4) Explain the concept of God in Sankara's Advaita.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Anatmavada of Buddhism
- (2) Madhva's dvaitavada
- (3) Idea of Sthitapradnya in Gita
- (4) Charvaka's Bhut-chaitanyavada
- (5) Nature of Jiva according to Jaina
- (6) Apaurusheyatva of Vedas.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) Explain Shankaracharya's Mayavada.
- (2) State and discuss Upanishada's apposition to the ritualism of Brahmanas.
- (3) Explain briefly Sankhya's Satkaryavada.
- (4) Elaborate the concept of Bhaktiyoga in Bhagvatgita.
- (5) State and explain the *four* major schools of Buddhism.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Elaborately discuss the pramana concept by Purvamimasa.
- (2) State and discuss the Padartha's of Vaisesika Darshan.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा : [10]

- (1) उपनिषदांच्या तत्वज्ञानानुसार परा आणि अपरा विद्या या संज्ञांचे स्पष्टीकरण करा.
- (2) चार्वाकांचा प्रमाणविषयक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- (3) योग दर्शनानुसार समाधी ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) शंकराचार्यांच्या अद्वैतातील ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा : [20]

- (1) बौद्धांचा अनात्मवाद
- (2) मध्वाचार्यांचा द्वैतवाद
- (3) भगवद्गितेतील 'स्थितप्रज्ञ' ही कल्पना
- (4) चार्वाकांचा भूत-चैतन्यवाद
- (5) जैन दर्शनानुसार जीवाचे स्वरूप
- (6) वेदांचे अपौरुषेयत्व.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा : [30]

- (1) शंकराचार्यांचा मायावाद स्पष्ट करा.
- (2) ब्राम्हण्यांमधील कर्मकांडांवरील उपनिषदांचा विरोध सांगून त्यावर चर्चा करा.
- (3) सांख्यांचा सत्कार्यवाद थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) भगवद्गितेतील भक्तियोग ही संकल्पना सविस्तर विशद करा.
- (5) बौद्ध दर्शनाचे चार मुख्य संप्रदाय सांगून त्यांचे स्पष्टीकरण करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (1) पूर्वमिमांसा दर्शनातील प्रमाण संकल्पनेबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
- (2) वैशेषिक दर्शनानुसार पदार्थ सांगून त्याविषयी सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-280

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

APPLIED MATHEMATICS

(AMG-2 : Calculus of Several Variables and Vector Calculus)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt each of the following questions : [16]

(a) Find the first partial derivative of the function :

$$u = \log (x + \cos y).$$

(b) Find the extreme point of the function :

$$f(x, y) = 3x^2 (y - 1) + y^2 (y - 3) + 1 .$$

(c) If :

$$u = xy f(x/y),$$

then show that :

$$x \frac{\partial u}{\partial x} + y \frac{\partial u}{\partial y} = 2u$$

P.T.O.

(d) Evaluate :

$$\int_0^a \int_0^{\sqrt{a^2-x^2}} x^2 y \, dy \, dx.$$

(e) For the curve :

$$x = \cos t, \quad y = \sin t, \quad z = 2,$$

show that parameter t represents an arc length.

(f) If \bar{a} is a constant vector, then show that :

$$\nabla(\bar{r} \cdot \bar{a}) = \bar{a}$$

(g) Find grad ϕ ; where :

$$\phi(x, y, z) = xy^2z - 3x - z^2$$

at the point (1, -2, 1)

(h) If :

$$\bar{F} = (3x^2 + 6y)\bar{i} - 14yz\bar{j} + 20xz^2\bar{k}$$

then evaluate :

$$\int_C \bar{F} \cdot d\bar{r}$$

from (0, 0, 0) to (1, 1, 1) along the path :

$$x = t, \quad y = t^2, \quad z = t^3.$$

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Prove that if a function $f(x, y)$ is differentiable at (a, b) , then $f_x(a, b)$ and $f_y(a, b)$ exist and f is continuous at (a, b) .

(b) State and prove Euler's theorem for homogeneous function.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Show that the function :

$$f(x, y) = \sqrt{|xy|}$$

is not differentiable at $(0, 0)$ even though $f_x(0, 0)$, $f_y(0, 0)$ exists.

(b) If $W = f(u, v)$, where :

$$u = e^x + e^{-y}, v = e^{-x} - e^y,$$

show that :

$$\frac{\partial w}{\partial x} - \frac{\partial w}{\partial y} = u \frac{\partial w}{\partial u} - v \frac{\partial w}{\partial v}$$

(c) Find the area of an ellipse :

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1.$$

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Evaluate :

$$\iint_R e^{\frac{x-y}{x+y}} dx dy;$$

where R is a region bounded by the lines $x = 0$, $y = 0$, $x + y = 1$.

(b) By using Taylor's theorem, expand x^y in powers of $(x - 1)$ and $(y - 1)$ upto third degree terms, hence find the value of $(1.1)^{1.02}$.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) If $\bar{F}(t)$ is differentiable at t_0 , then it is continuous at t_0 . Show that :

$$\begin{aligned} \bar{F}(t) &= \frac{\sin t}{t} \bar{i} + \frac{e^{2t} - 1}{t} \bar{j} - t^2 \bar{k}, \quad t \neq 0 \\ &= \bar{i} + 2\bar{j}, \quad t = 0 \end{aligned}$$

is continuous at $t = 0$.

(b) Find the directional derivative of the function :

$$\phi(x, y, z) = xy^2 + yz^2 + zx^2$$

along the tangent to the curve :

$$x = t, \quad y = t^2, \quad z = t^3$$

at the point $(1, 1, 1)$.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) If $\phi(x, y, z)$ is a scalar function which possesses continuous second order partial derivatives, then prove that :

$$\nabla \times (\nabla \phi) = \bar{0}$$

(b) If a vector field \bar{F} is the gradient of a single valued scalar field ϕ in a region of space, then show that the line integral of \bar{F} around any closed path C in the region is zero.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Find :

$$\nabla \left(\frac{1}{r} \right);$$

where :

$$\bar{r} = x\bar{i} + y\bar{j} + z\bar{k} \quad \text{and} \quad r = |\bar{r}|$$

(b) Find the acute angle between the tangents to the curve :

$$\bar{r} = t^2 \bar{i} + 2t \bar{j} - \frac{1}{2} t^2 \bar{k}$$

at the point $t = 1$ and $t = -3$.

- (c) In what direction from the point $(2, 1, -2)$ is the directional derivative of :

$$x^2y^3 - 2xz^3 + 3$$

is maximum ? What is its magnitude ?

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (a) Prove that the vector field :

$$\bar{F} = (2xz^3 + 6y) \bar{i} + (6x - 2yz) \bar{j} + (3x^2z^2 - y^2) \bar{k}$$

is irrotational. Find the scalar potential ϕ such that $\bar{F} = \text{grad } \phi$.

- (b) Evaluate :

$$\int_C yz dx + (zx + 1) dy + xy dz$$

where C is any path from $(1, 0, 0)$ to $(2, 1, 4)$.

- (B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Evaluate by using Green's theorem :

$$\int_C (2xy - x^2) dx + (x + y^2) dy$$

where C is the closed curve of the region bounded by $y = x^2$ and $y^2 = x$.

(b) Evaluate $\iint_S \bar{\mathbf{F}} \cdot \hat{n} dS$; where :

$$\bar{\mathbf{F}} = 18z\bar{i} - 12\bar{j} + 3y\bar{k}$$

and S is the part of the plane :

$$2x + 3y + 6z = 12$$

which is located in

$$x \geq 0, y \geq 0, z \geq 0.$$

(c) Evaluate by using Stokes' theorem :

$$\int_C (e^x dx + 2y dy - dz);$$

where C is the curve :

$$x^2 + y^2 = 4; z = 2.$$

Total No. of Questions—7]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[4101]-287

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

COMPUTER APPLICATIONS

COURSE—III

(Vocational Course)

(Theory)

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Question No. 1 is compulsory and solve any *Five* from the remaining questions.

(ii) Draw a neat-labelled diagram wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. Define RDBMS. Explain the advantages of RDBMS. [10]

2. Explain in brief the following with syntax and example : [6]

(a) Update

(b) Insert

3. Explain in brief PL/SQL and its features. [6]

P.T.O.

4. Explain the following functions : [6]
- (a) Substr()
 - (b) Avg()
5. Explain in brief the following : [6]
- (a) Foreign Key
 - (b) DML
6. Explain the following with example : [6]
- (a) Select with all the clauses
 - (b) In Operator
7. What is E-R Model ? Explain in brief key elements of E-R Model. [6]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
-------------	--

[4101]-288

S.Y. BA. EXAMINATION, 2012

FUNCTIONAL ENGLISH (Vocational Stream)

Paper III : Advanced Writing Skills and Introduction to

Electronic Media (Theory)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. (A) (i) Find out and write five colours hiding in the following puzzle : [5]

R	O	C	U	R	B
E	K	H	T	W	L
D	M	B	S	K	U
W	H	I	T	E	E
Y	E	L	L	O	W
G	R	E	E	N	R

P.T.O.

Or

- (ii) Match the following pairs using the scrambled words in each column : [5]

A

Ase

Efla

Mtie

Tcwah

Htcam

B

elabt

anm

xbo

erosh

tel

- (B) (i) Identify the register of the following paragraph and underline its markers : [5]

Nouns have singular and plural forms. Many plural forms have -s or -es endings (dog/dogs, referee/referees, bush/bushes), but by no means all (woman/women, axis/axes, medium/media). Unlike some other languages, in English, nouns do not have grammatical gender. However, many nouns can refer to masculine or feminine animate objects (mother/father, tiger/tigress, alumnus/alumna, male/female). Nouns can be classified semantically, i.e. by their meanings : common nouns ("sugar", "maple", "syrup", "wood"), proper

nouns ("Cyrus", "China"), concrete nouns ("book", "laptop"), and abstract nouns ("heat", "prejudice"). Alternatively, they can be distinguished grammatically : count nouns ("clock", "city", "colour") and non-count nouns ("milk", "decor", "foliage").

Or

(ii) Identify the style of each of the following sentences : [5]

(1) Mom, why don't you take rest ? You look tired.

(2) All the students are instructed to submit their journals.

(3) Come on dear, don't be difficult.

(4) Can you lend me your book ?

(5) I think functional English will be useful to you in many ways.

2. (i) You are working in a city near your hometown. You are going abroad for one year on a project. Your mother is worried because you had never been away from her for so long. Write a letter to her promising that you will take proper care of yourself. [5]

Or

- (ii) You are applying for the job of a teacher. Prepare your resume for the same. [5]
3. (A) The Principal of your college has asked you to survey the use of library by students, with reference to books, journals and newspapers. Prepare your report based on your interaction with the students, teachers and Librarian of your college. Write it along with your comments and recommendations. [10]
- (B) You were present for a rally supporting Anna Hajare's Janlokpall Abhiyan, as a journalist. Write a report on the rally for your newspaper. [10]
4. (A) You have to compere a dance show arranged by the students of your college. Write a script for it considering the programme given below : [10]
- Welcome song
 - Lighting of the auspicious lamp and worshipping the idol of Nataraj, the god of fine Arts
 - Guru Vandana

- Introductory remarks by the General Secretary of the college
- Bharatnatyam by Yogita
- Lavani by Rupali
- Katthak by Mahendra
- Western dance by Jessica and group
- Folk dance by Rajesh and group
- Group dance based on a patriotic song—Vande Mataram by Sayli and group

(B) Answer the following questions (any *two*) : [10]

- (1) What role is radio, as a mass medium, expected to play in educating the masses ?
- (2) Who is your favourite radio announcer ? Why ?
- (3) Do you agree with the view that radio is more popular as well as useful in rural India ?

(C) Answer the following questions (any *two*) : [10]

- (1) Discuss how TV can play an important role in educating and entertaining women.
- (2) Comment on the view that TV is popular because it brings the world home.
- (3) Point out the main features of TV as a mass media.

5. Answer the following questions (any *three*) : [15]

- (1) What is the essential difference between the language used for radio and for TV ?
- (2) Which of the electronic media do you like the most ? Why ?
- (3) What vital role have TV and Radio recently played in building public opinion ? Give examples.
- (4) Should the Government have direct control over the Mass media ? Justify your answer.
- (5) In what way a cricket commentator on radio, in the absence of TV camera, requires better languages skills ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-289

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

(Vocational Stream)

Paper III

(Tourism Marketing and Travel Agency Operation)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Explain any *two* in brief (Around **50 words) :** [10]

(i) Importance of travel agency

(ii) IATA

(iii) Private air taxi

(iv) Define marketing.

2. Write short notes on any *four* (around **100 words) :** [20]

(i) Procedure of passport

(ii) Exchange rate

P.T.O.

- (iii) Front office
- (iv) Break Journey
- (v) International tourism
- (vi) Pamphlets.

3. Answer any *three* (**200-250** words) : [30]

- (i) Classification and types of hotels.
- (ii) Linkage of tourism industry with tourism organizations.
- (iii) Pricing and cost calculation of tour package.
- (iv) Write the definition and procedure of VISA.
- (v) Define Star Cruise with suitable example.

4. Answer in detail any *one* (around **500** words) : [20]

- (i) Write the importance and functions of UNESCO. How does it cooperate the tourism industry ?
- (ii) Explain Royal Orient and mention its Itinerary.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
-------------	--

[4101]-290

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल

(Functional Hindi : Vocational)

प्रश्न-पत्र III

(राजभाषा हिंदी, हिंदी में पत्राचार, विज्ञापन, पत्रकारिता तथा अनुवाद-1)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घण्टे

कुल अंक : 80

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

(iii) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।

विभाग 'अ'

1. (क) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]

(1) राजभाषा अधिनियम 1976 के प्रमुख उपबंध,

(2) सरकारी और अर्द्धसरकारी पत्र में अंतर,

(3) व्यापारिक पत्रों का महत्व,

(4) विज्ञापन प्रारूप के विविध घटक।

P.T.O.

(ख) 'राम एजेन्सी' 1971 तिलक मार्ग, पुणे की ओर से 'बजाज ऑटो लि. वालुंज, औरंगाबाद को 50 बजाज सनी झीप, 50 बजाज लिजंड तथा 500 बजाज सफायर का आदेश एक माह के अन्दर सुपुर्दगी की शर्त पर भेजा था। सुपुर्दगी का समय बीत चुका है। 'राम एजेन्सी' की ओर से गाड़ियाँ भेजने में विलंब होने की शिकायत करते हुए पत्र लिखिए। [6]

अथवा

'बजाज ऑटो लि. वालुंज, औरंगाबाद की ओर से 'राम एजेन्सी' 1971 तिलक मार्ग, पुणे 411030 को नई मोटर साइकिल की जानकारी देते हुए प्रस्ताव पत्र लिखिए।

2. (ग) निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [9]

- (1) राजभाषा अधिनियम, 1963 की धारा 3, उपधारा 3 का क्या महत्व है ?
- (2) हिंदी का कार्यसाधक ज्ञान किसे कहते हैं ?
- (3) कार्यालयीन तथा वाणिज्यिक पत्राचार का अन्तर स्पष्ट कीजिए।
- (4) कार्यालयीन आदेश द्वारा कौन-कौनसी सूचनाएँ दी जा सकती हैं ?
- (5) व्यापारिक पत्र में शीर्षक, तिथि, संदर्भ-क्रमांक, पाने वाले का पता—इन बातों का क्या स्थान है ?

(घ) निम्नलिखित में से किन्हीं **सात** विज्ञापन वाक्यांशों/घोषवाक्यों के आगे उनके उत्पाद्य-वस्तु के नाम लिखिए : [7]

- (1) तुम जो मिल गए हो.....
- (2) आखिर दीवारों के भी दिल होते हैं.....

- (3) डर के आगे जीत है.....
- (4) क्या सेंट है ?.....
- (5) सड़न से सुरक्षा कोने-कोने तक.....
- (6) बच्चों का दिमाग रहे फ्रेश.....
- (7) जगमगा दे दुनिया.....
- (8) एक शगुन जिंदगी के नाम.....
- (9) बाबर का बेटा हुमायूँ.....
- (10) चलता रहे, चलता रहे.....

विभाग 'ब'

3. (च) निम्नलिखित अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [7]

शंभर वर्षापूर्वीपर्यंत आपल्याकडे मुर्लीची नावे प्रायः नद्यांच्या नावांवरून ठेवीत. मुली आणि नदी यांच्यातले एक करूण आणि मनोहर साम्य कालिदास ने सांगितले आहे. एकदा भोजराजा आणि कालिदास फिरत-फिरत एका नदीच्या किनारी आले. ती नदी दगडगोट्यांतून जात होती आणि त्यामुळे तिचा आवाज येत होता. राजाने कालिदासाला विचारले, “ही नदी अशी का रडत आहे ?” कालिदास चटकन म्हणाला, ‘अहो, ती माहेरहून सासरी निघाली आहे. अशा वेळी मुली आणि नद्या रडणारच!’

(छ) प्रति-संशोधन के चिह्नों का प्रयोग करते हुए निम्नलिखित परिच्छेद को फिर से लिखिए : [7]

मैं एकबार रेल्वे स्टेशन पर टिकट लेने गया। गलती से मैंने दस रूपए के बदले सौ रूपए का नोट दिया टिकटबाबू ने उस समय वह रूपया रख लिया। मुझे पता भी नहीं चला कि मैंने गलती की। मैं जल्दीजल्दी गाडीमें आकर बैठ गया। थोड़ी देर में टिकटबाबू सैंकड क्लास के डबे में हर आदमी का चेहरा पहचानता हुआ उपस्थित हुआ। उसने मुझे पहचाना। बड़ी विनम्रता के साथ मेरे हाथ में नब्बे रूपए रख दिए और कहाँ, “यह बहुत बड़ी गलती हो गई थी, आपने भी नहीं देखा और मैंने भी।” मैं चकित रह गया। कैसे कहूँ कि दुनिया में सच्चाई और ईमानदारी लुप्त हो गई है ?

4. (ज) आपके महाविद्यालय में वार्षिक पारितोषिक वितरण समारोह में एन. सी. एल. पुणे के संचालक डॉ. ए. ए. नातू पधार रहे हैं—इस संदर्भ में प्रेस-विज्ञप्ति तैयार कीजिए। [6]

(झ) (I) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) Annuity
- (2) Bank endorsement
- (3) Costing
- (4) Annual Verification
- (5) Barred by law
- (6) Cause law
- (7) Emergency stop
- (8) Input.

(II) निम्नलिखित में से किन्हीं **पाँच** के अंग्रेजी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) तत्काल अदायगी
- (2) बैंकिंग लेन-देन
- (3) मिथ्या अभियोग
- (4) शिनाख्त परेड
- (5) परिसीमा
- (6) गोला पत्थर
- (7) दरसूची
- (8) दुर्घटना संबंधी दावा ।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [18]

- (1) अनुवाद का क्षेत्र
- (2) रिपोर्ट के तत्व
- (3) प्रतिसंशोधक के गुण
- (4) वर्ड की विशेषता
- (5) एम. एस. एक्सेल।

Total No. of Questions—7]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[4101]-292

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2012

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATIONS (COURSE—IV)

(Software Engineering) (Theory)

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Question No. 1 is compulsory and solve any *five* rest of the questions.

(ii) Draw a neat-labeled diagram wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. What is data flow diagram ? Draw context level data flow diagram for Admission system. [10]
2. Explain the different types of Fact-Gathering Techniques. [6]
3. What is a Decision Tree and Decision Table ? Give example of Decision Tree. [6]
4. Explain the following : [6]
 - (1) Flow-charting
 - (2) Data Dictionary.

P.T.O.

5. Explain, what is normalization. [6]
6. Explain Waterfall Model with diagram. [6]
7. Who is System Analyst ? State roles of System Analyst. [6]